

KOSMISTEN MAYOJEN PALUU 21.12.2012

Rituaali todellisuuden muokkaamisen välineenä

Emmi Tuulia Huhtaniemi

Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Sosiaali- ja kulttuuriantropologia
Pro gradu -tutkielma
Joulukuu 2015

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen		Laitos – Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä □ – Författare – Author Huhtaniemi, <u>Emmi</u> Tuulia			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Kosmisten mayojen paluu 21.12.2012: Rituaali todellisuuden muokkaamisen välineenä			
Oppiaine – Läroämne – Subject Sosiaali- ja kulttuuriantropologia			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro-gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Joulukuu 2015	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 122	
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tutkielmani kuvaa etnografisesti Cita milenariaa, uushenkistä rituaalia Meksikon Chiapasissa, joka ajoittui maya-kalenterin suuren syklin vaihdokseen 21.12.2012. Tapahtuma oli maya-vanhin Marzo Yuk Quetzalin organisoima, ja sen tavoitteena oli koko ihmiskunnan auttaminen tietoisuudessaan korkeammalle tasolle. Kuvaan niitä laajoja yhteyksiä, joiden kautta rituaali kykenee muokkaamaan todellisuutta, sekä tapahtumassa syntyntä maagista kokemusta, joka on tyypillinen uushenkisyydelle.</p> <p>Tutkimuksessa käytetty pääasiallinen metodi on kolmen kuukauden mittainen (joului-helmikuu 2012) kenttätö uushenkisessä yhteisössä Meksikon Chiapasissa. Tuosta ajasta 13 päivää (9.-21.12.) oli varsinaista rituaalia, henkistä puhdistautumista ja eristäytymistä maailmasta, joka kulminoitui talvipäivänseisauksen hetkellä toteutettuun seremoniaan Palenquen maya-temppeleiden raunioilla. Tapahtuman jälkeen jäin yhteisöön seuraamaan sen arkea ja tekemään haastatteluja. Metodini muodostui hyvin kokemukselliseksi ja empaattisesti sitoutuneeksi, sillä skeptisyydestäni huolimatta koin myytil tulevan todeksi. Tutkimusotteeni on hyvin fenomenologinen ja subjektiivista kokemusta painottava, ja pyrin ymmärtämään syntyneen neonatiivin kokemuksen osatekijöitä.</p> <p>Aineisto koostuu osallistuvan havainnoinnin tuloksista, nauhoitetusta valmistautumisrutiineista, keskusteluista ja haastatteluista. Lisäksi kuvaan sanallisesti tapahtuman ympäristöstä, keskeisiä rituaalituloja ja toimituksia, sekä merkityksellisiä esineitä. Rituaalikoemuksessa kehollinen taso punoutuu sosiaaliseen ja myyttiseen, ja monimuotoinen aineisto avaa syvempiä näkökulmia kokonaisuuteen.</p> <p>Etnografiapainotteisuuden lisäksi tarkastelen Cita milenariaa virtuaalisena rituaalitulana, josta osallistujat ammentavat uuden maailman elementtejä kehon ja mielen yhdistävissä harjoituksissa. Rituaalin yhteydet ulottuvat sekä kosmiselle, yhteiskunnalliselle, sosiaaliselle että henkilökohtaiselle tasolle, ja sen muutosvoima kumpuaa sen sisäisistä dynamiikoista. Tapahtuman taustalla olevan yhteisön ideologia korostaa kaiken yhteyttä ja toimii vastavoimana huumesodan keskellä olevan Meksikon yhteiskunnalliselle tilanteelle.</p> <p>Magia ja myytti saavat myös kokemuksellisen ja sosiaalisen merkityksen, ja niiden kokemus voimistuu valmistautumisjakson aikana. Henkiset harjoitukset saivat osallistujissa aikaan monenlaisia arkikokemuksesta poikkeavia elämyksiä, jotka tulkittiin maagisiksi merkeiksi tietoisuuden muutoksesta. Näille kokemuksille haettiin selitystä tapahtumaa ympäröivästä uushenkisestä ja neonatiivista viitekehuksesta.</p> <p>Cita milenariassa havaittu todellisuuden muutos on ennenkaikkeaa muutos osallistujien tietoisuudessa. Merkitykset punoutuvat aistien kautta omaan kehoon ja olemuksen kaikille tasoille.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Uushenkisyys, new age, mayat, 2012, rituaali, magia, myytti, tietoisuus, virtuaalisuus, liminaalisuus, kokemus, going native, sosiaalisuus, Meksiko			

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	0
1 JOHDANTO	1
1.1 Kenttätyö ja tutkielman tausta	1
1.2 Tutkimuskysymykset, metodit ja oma positioni	5
1.3 Tutkielman eteneminen.....	8
2 TEORIA: RITUAALI, MAGIA JA MYYTTI UUSHENKISESSÄ KOKEMUKSESSA	9
3 ETNOGRAFINEN TAUSTA.....	14
3.1 Meksikolainen laajempi konteksti	14
3.2 Magia yhteiskunnassa.....	16
3.3 Mayat ja San Cristobal de las Casasin alue	20
3.3.1 Marzo Yuk Quetzal	21
3.3.2 Ha O Mek Kan yhteisö.....	23
3.4 Cita milenaria new agen huipentumana.....	25
3.5 Osallistujat ja teemat	35
4 RITUAALI.....	48
4.1 Ha O Mek Ka ja Communitas	50
4.1.1 Casa del fuego liminaalisena tilana.....	53
4.2 Virtuaalisuus ja fantasmagorinen tila	56
4.3 Todellisuuden muokkaaminen.....	61
4.3.1 Paasto ja puhdas ravinto.....	64
4.3.2 Meditaatio ja visualisaatio	65
4.3.3 Seitsemän suunnan rukous.....	66
4.3.4 Temazcal	70
5 MAGIAN KOKEMUS.....	75
5.1 Esineet ja niiden voima	79
5.1.1 Huehuetl.....	82
5.1.2 Sulat (<i>plumas</i>)	84
5.2 Merkitykselliset yhteensattumat – synkronisiteetti	86
5.3 Henkiparannus	96
5.4 21.12.2012 ja myytin tuleminen todeksi	102
6 LOPUKSI.....	111
LÄHTEET	116
LIITTEET	120

1 JOHDANTO

21.12.2012 oli tärkeä ajankohta uushenkisissä new age -piireissä. Maya-kalenterin suuri sykli loppuisi, ja ihmiskunnan odotettiin siirtyvän korkeammalle tietoisuuden tasolle. Meksikon Chiapasissa järjestettiin seremoniallinen 13 päivän tapahtuma, *Cita milenaria*, jossa valmistauduttiin tähän suureen muutokseen henkisesti ja fyysisesti. Tapahtuman järjestäjän, maya-vanhin **Marzo Yuk Quetzalin**, mukaan ”*esi-isät jotka jättivät meille perintönä opetuksensa, palaavat nyt kollektiivisen tietoisuuden muodossa.*” Näihin esi-isiin lukeutuivat muinainen jumalhahmo sulkakäärme (mayoille Kukulcan, atsteekeille Quetzalcoatl), Jeesus Kristus, Buddha, sekä muita tietoisuudessaan ylemmän tason saavuttaneita viisaita.

Valmistautumisjakso oli hyvin intensiivinen, ja monet osallistujista kokivat todellisuuden muuttuvan. Oma tarkkaileva osallistumiseni sulautui todelliseksi *going native* -kokemukseksi, ja koin myytin tulevan todeksi. Vielä kotiinpaluuni jälkeen koin tapahtumaan osallistumisen vaikutukset vahvoina. Ollessani meditatiivisessa tilassa, näin yhtäkkiä itseni ulkoapäin. Otsallani näin puna-kelta-sinisen hohteen – siihen näytti kasvavan valosta muodostunut liekki, kuin sulka. Kihelmöivä tunne levisi otsalta pään sivuille, ja siitä hartiolle ja alas selkää pitkin. Sulkien rivistö kasvoi vauhdilla, ja sähköinen, käärmemäinen liikkeen tunne kulki selkärankani läpi. Tunne oli hyvin voimakas, ja nauroin ääneen. Tämän jälkeen olin ihmeissäni, mutta innostunut. Käärmeen ja sulkien yhdistelmä oli tietenkin sulkakäärme. Marzo Yuk Quetzal kommentoi kokemustani: ”*olemme kaikki sulkakäärmeitä, ahó!*”

Kokemukseni on sittemmin hiipunut, ja hämmennys ja kysymykset nousseet esiin. Tarkastelen tässä tutkielmassa *Cita milenariaa* osallistujien todellisuutta rakentavana rituaalina.

1.1 KENTTÄTYÖ JA TUTKIELMAN TAUSTA

Marraskuussa 2011 pääsin toteuttamaan pitkäaikaisen unelmani: matkustin Meksikoon, joka on vetänyt minua puoleensa lapsesta asti. Jostain syystä minua ovat kiehtoneet erityisesti mayat, mahdollisesti siksi että näin kymmenvuotiaana

Didrichsenin-museon ensimmäisen Maya-näyttelyn. Jo ala-asteella kirjoitin ensimmäisen ”antropologisen” esitelmäni tuon näyttelyn inspiroimana, ja jälkikäteen ajatellen olen luultavasti hakeutunut opiskelemaan antropologiaa juuri tuon lapsuuden maya-innostuksen takia. Paljon odotettu matkani Meksikoon huipentuisi mayavanhimman tapaamiseen, jonka yhteystiedot olin onneksaasti saanut Chiapasissa matkustaneelta tuttavaltani. Marzo Yuk Quetzalin kohtaaminen San Cristobal de las Casasin vuoristokaupungissa oli inspiroiva ja palkitseva, ja hän kutsui minut mukaan vuoren rinteellä sijaitsevaan kotikyläänsä, ja seuraavana päivänä Toninán muinaisilla tempeleillä pidettävään seremoniaan.

Aloittelevan antropologin innostukseni lopahti, kun saavuimme sademetsäisellä vuorenrinteellä sijaitsevaan kylään. Paikalla oli enimmäkseen nuoria, parikymppisiä eurooppalaisia, ja muutamia meksikolaisia. Ei jälkeäkään ”oikeasta” kyläyhteisöstä, tai ”oikeista” mayoista. Kyseessä oli ekologisin ja henkisin periaattein perustettu vaihtoehtoinen yhteisö, ja läsnäolevat ihmiset – hippejä ja elämysmatkailijoita.

Kuvitelmani ”autenttisuudesta” mureni vain hetkellisesti, sillä seremonia Toninán raunioilla ja sitä seuraavat kokemukset avasivat oven arjen alla piilevään myyttisempään maailmaan. Yli sadan ihmisen yhteismeditaatiossa rauniotempelin edessä, tunsin selkeästi, miten voima virtasi lävitseni ja ohjasin sen käsieni kautta maahan. Kuulin myös miten ihmismassan yhtenäinen ääni synnytti melodioita ja resonansseja, joita kukaan ei varsinaisesti tehnyt (tämä liittyy ylä-ääniin joista olen oppinut myöhemmin, niitä käytetään shamanistisessa laulussa johon esimerkiksi siperialainen kurkkulaulu perustuu). Päiväkausia tapahtuman jälkeen kuulin vieläkin musiikkia ollessani luonnossa, ja leijuin harmonisessa olotilassa. Myöhemmin sain parantavan hieronnan, johon kuului laulua ja ääntelyä, ja näin kehostani poistuvan hahmon, jonka kerrottiin liittyvän asiaan joka juuri tuolloin painoi minua. Hoidon jälkeiset euforiset olotilat jatkuivat viikkokausia.

Tämän mystisen kokemukseni jälkeen sovin Marzo Yuk Quetzalin kanssa, että palaan Ha O Mek Kaan tekemään myös antropologian lopputyöni. Minua jäi askarruttamaan, mihin perustuu rituaalin parantava vaikutus, jos sen symboliikka ja tematiikka eivät ole omasta kulttuuripiiristä, ja jos potilas ei varsinaisesti ”usko” käytettäviin tekniikoihin. Nämä kysymykset johtivat uushenkisyyden ja neonativismin pariin. Marraskuussa 2012

palasin yhteisöön osallistuakseni Marzon ideoimaan Cita Milenariaan ("milleniaarinen tapaaminen"), joka ajoittui paljon puhuttuun maya-kalenterin loppuun 21.12.2012.

Osa aineistostani on peräisin jo ensimmäiseltä vierailultani, jolloin tutustuin yhteisöön ja sen ideologiaan. Sen jälkeen seurasin Cita milenarian syntymistä kaukaa Internetin välityksellä: Marzo Yuk Quetzal julkaisi kesän 2012 aikana kolme avointa kutsua eri foorumeilla, jotka houkuttivat paikalle osallistujia sekä Amerikoista että Euroopasta.

Varsinaisessa kenttätyössä olin kolme kuukautta marraskuusta 2012 helmikuuhun 2013. Tuosta ajasta 13 päivää (9.-21.12.) oli varsinaista rituaalia, henkistä puhdistautumista ja eristäytymistä maailmasta, joka kulminoitui talvipäivänseisauksen hetkellä toteutettuun seremoniaan Palenquen maya-temppelien raunioilla. Tapahtuman jälkeen jäin yhteisöön seuraamaan sen arkea ja tekemään haastatteluja. Monet tapahtumaan osallistuneista jäivät yhteisöön joksikin aikaa, ja se oli myös kohtaamispaikka monille Meksikossa ja Guatemalassa matkustaville henkisille etsijöille. Suuri osa aineistosta on kerätty tällaisen luonnollisen vetovoiman tuloksena: virallisesti tapahtumaan osallistujien lisäksi 2012-ilmiön puitteissa haastateltavia kohtasi Chiapasin alueella helposti ja monet heistä löysivät Ha O Mek Kan yhteisöön. Kaikki olivat poikkeuksetta innokkaita puhumaan näkemyksistään ja kokemuksistaan. Suurin osa oli meksikolaisia, mutta mukana oli myös muita latinalaisamerikkalaisia, eurooppalaisia ja pohjoisamerikkalaisia.

Koko tapahtuma oli hyvin intensiivinen, ja puhdistautumisen menetelmät ja ryhmän kanssa jakaminen veivät suurimman osan vuorokaudesta. Ehdin hädin tuskin tehdä muistiinpanoja, ja suurin osa materiaalistani on nauhoitettua. Sitä on kerätty kaikissa mahdollisissa yhteyksissä, minkä lisäksi tein yksilöhaastatteluja. Kaikki osallistujat ja järjestäjät suhtautuivat hyvin myönteisesti tapahtuman tallentamiseen ja asemaani osallistuvana tutkijana: olimme luomassa uudenlaista todellisuutta, ja tapahtuma oli syytäkin tallentaa jälkipolville. Eräs toinen osallistujista videoi suuren osan toiminnasta omaa tietoisuuden laajentumista käsittelevää mediaprojektiaan varten. Vaikka kaikki osallistujat olivat myönteisiä kokemusten tallentamisen ja jakamisen suhteen, olen silti muuttanut osallistujien nimet henkilökohtaisen informaation vuoksi.

Kokemukseni kenttätöistä oli hyvin voimakas, ja pyrin välittämään tässä työssä sen oleelliset osatekijät, sillä uskon sen olevan relevanttia hengellisten kokemusten tutkimuksen kentällä. Pyrin tässä työssä myös purkamaan ”new age” epämääräistä (jopa huonoa) mainetta avaamalla kokemuksen rakentumista ja merkityksellisyyttä osallistujille. Huomaan itse suhtautuvani helposti ylenkatsovasti ”new age -hippeihin”, vieläkin, vaikka koen tapahtumaan osallistumisen muuttaneen minua. New age -termi on vahvasti leimautunut, ja kulttuurisesta taustasta riippumatta tekniikoiden harjoittajat itse karttavat sen käyttöä (Chryssides 2007: 10, Heelas 1996: 17). Heelas kuitenkin huomauttaa, että käytännöt ovat niin samankaltaisia että termi toimii hyvin tutkimuksellisenä työkaluna (ibid.). Itse viittaan tässä työssä ”new age -käytännöillä” nimenomaan magiaksi luokiteltavien menetelmien harjoittamiseen.

New ageen ja moniin uushenkisyyden käytäntöihin liittyy vahva toiseuden leima, jonka tarkasteluun antropologinen tutkimus on omiaan. Rationaalisuutta korostavassa kulttuurissa ”uskominen” ja ”magia” saavat negatiivisen sävyn.

Antropologi Susan Greenwood on tutkinut brittiläisiä magian harjoittajia ja post-moderneja luonnonuskoja (2000, 2005, 2009), ja hän huomauttaa, että tämä rikas etnografinen alue on saanut lopulta hyvin vähän huomiota. Kulttuurisista eroista huolimatta ihmiset eri puolilla maailmaa sitoutuvat maagiseen kokemukseen hyvin samalla tavoin, jopa niinkin erilaisissa konteksteissa kuin afrikkalaisissa noituuskäytännöissä ja viimeaikaisessa eurooppalaisen noituuden ja magian uudelleenelvytyksessä henkisyyden muotona. Verrattuna afrikkalaiseen noituuteen ja magiaan, länsimaisia muotoja on tutkittu verrattain vähän. Länsimaisten maagisia asenteita on tapana väheksyä: ennustajiin turvautuvat länsimaalaiset ovat ”hyväuskoisia”, mitä ei voitaisi ikinä sanoa afrikkalaisista oraakkeleita konsultoivista magian harjoittajista. Magiaan liittyvissä aiheissa antropologisessa diskurssissa edelleen piilevät rationalismi ja rasismi on tiedostettava ja niitä on vältettävä (Greenwood 2009: 5).

Valmistautumisjakson aikana todellisuuden koettiin muuttuvan, ja tuota kokemusta kuvattiin maagiseksi. Tutkielmani keskiöön nousee nimenomaan maaginen kokemus ja sen syntyminen rituaalin osallistumisen kautta. ”Maaginen tietoisuus” viittaa holistiseen kokemiseen, jossa tunneulottuvuus nousee tärkeäksi

maailmaansuuntautumista ohjaavaksi tekijäksi. Maagisen tietoisuuden kokeminen kuvaa täydellisesti omaa henkiparannuskokemustani, ja modernien magian teorioiden avulla kokemus tulee ymmärrettäväksi kulttuurisesta kontekstista riippumatta.

Pyrkimyksenäni onkin ennenkaikkea kuvata hengellistä kokemusta sellaisen tarkkailevan osallistujan näkökulmasta, jolla ei ollut mitään ennako-odotuksia tai uskonnollis-ideologista preferenssiä osallistumisensa taustalla. Oma kokemisen tapani muuttui tuon henkisen puhdistautumisen jakson aikana, ja tapahtumaan liittyvät myytit ja tarinat tulivat todellisiksi. Ilmiö on antropologeille tuttu ”going native”, jota käsittelen lisää metodologia-osiossa. Cita milenarian tapauksessa koko tapahtuma oli suunnattu tekemään osallistujista ”natiiveja” tietoisuuden tasolla ja löytämään uudelleen alkuperäisen henkisen yhteyden koko olemassaoloon, luontoon ja muihin ihmisiin. Natiivius tässä yhteydessä viittaa holistiseen kokemiseen, ja siihen viitattiin maya-tietoisuutena. Kriittistä massaa edustavien ihmisten muutoksen nähtiin edistävän koko ihmiskunnan paluuta takaisin tuohon kokemisen tapaan ja mielentilaan.

Keskityn analyysissäni niihin osallistujiin, jotka olivat innokkaimpia jakamaan omia näkemyksiään. Käytännössä nämä olivat henkilöitä, joilla oli jo hyvin sisäistynyt new age -maailmankuva, tai itseni kaltaisia henkilöitä, jotka olivat varovaisen uteliaita jonkin aiemman henkiseksi tulkitun kokemuksen perusteella. Tämän lisäksi mukana oli osallistujia yhteisön jäsenten lähipiiristä ja kansainvälisestä esoteerisesta yhdistyksestä (Ley del Tiempo / Law of Time). Yhdistyksen jäsenet saapuivat paikalle vasta tapahtuman loppupuolella, ja jätin heidät tämän tutkielman ulkopuolelle. Yhdistys itsessään ja sen toiminta olisi kiinnostava tutkielman aihe, sillä se on kansainvälisesti tunnettu ja suhteellisen organisoitunut. Tämän tutkielman tarkoitus on kuitenkin valottaa nimenomaan instituutioiden ulkopuolella syntyvää uushenkistä kokemusta ja sen elementtejä, ja niitä prosesseja joissa tuo kokemus saa merkityksensä.

1.2 Tutkimuskysymykset, metodit ja oma positioni

Tutkimusotteeni on hyvin etnografinen, sillä pyrin kuvaamaan tapahtumaa ja neonatiivia kokemuksen muotoutumista mahdollisimman laajassa kontekstissa.

Uskontotieteilijä René Gothóni (2005) esittää, että ihmisinä olemme aina suhteessa

tutkittavaan kohteeseen. Hän korostaa kenttätöiden tärkeyttä ja kohteen kanssa dialogiin antautumista: tutkijan usko tai epäusko ei ole oleellista, vaan sen ymmärtäminen, mistä kokemuksen kokija puhuu. Ymmärtäminen ei tarkoita pois selittämistä (*explain away*), eikä sisältä päin selittämistä (*explain from within*), vaan **kokemuksen kuvaamisessa käytettyjen sanojen merkityksen ja laajempien yhteyksien selittämistä**. Tarkoituksena on Gothónin mukaan lopulta ymmärtää se mistä kokijan sanat kertovat. (ibid. 112–123)

Lähestyn tässä tutkielmassa Cita milenariaa erään osallistujan englanninkielisen lausahduksen kautta: ”rituaali on ohjelmisto todellisuuden muokkaamiseksi” (*ritual is software to edit reality*). Monet osallistujista viittasivat tähän toteamukseen jälkikäteen, ja käytän sitä avaimena tapahtuman ja kokemuksen tarkasteluun. **Mistä osallistajat puhuvat kun he viittaavat todellisuuden muutokseen? Mitä on ”softa” joka saa sen aikaan? Millaista todellisuutta pyritään muuttamaan?**

Miten myytti tulee todeksi eletyssä kokemuksessa? Olin hämmästynyt kokiessani ”sulkakäärmeen”, sillä en kokenut ”uskovani” myyttiseen paluuseen.

Gothónin ehdotuksen mukaan tarkastelen tapahtumaa mahdollisimman laajassa kontekstissa tutkielman koon huomioon ottaen. Avaan sen yhteyksiä sekä kansainväliseen populaariin new age -ideologiaan, että ajankohdan 2012 tärkeyteen, Meksikon yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen kontekstiin, ja osallistujien henkilökohtaiseen kokemuksen tasoon. **Mikä on Cita milenaria? Mitkä ovat sen tavoitteet? Mitä siellä tapahtui?**

Uudemmissa magian teorioissa ja new agen -sosiologisessa tutkimuksessa painotetaan maagista kokemusta hyvin subjektiivisena, ja myös Cita milenarian osallistajat korostivat tätä. Siinä missä alkuaikojen antropologit pyrkivät kuvaamaan kohdettaan objektiiviselta etäisyydeltä ja liiallinen tutkittavien kohteiden maailmankuvan omaksuminen (*going native*) ei ollut suositeltavaa, magian omakohtainen kokemus vaatii osallistumista ja antautumista. Uskontoantropologi Fiona Bowie (2013) esittää metodiksi kognitiivis-empaatista sitoutumista (*methodology of cognitive, empathetic engagement*). Hän itse on tutkinut kuoleman jälkeiseen elämään liittyviä uskomuksia,

meeduisimia ja uskonnollista kokemusta, mutta esittää metodin sopivan yleisesti uskonnollisten ja hengellisten ilmiöiden tutkimukseen (701).

Henkimaailmaan liittyvät ilmiöt ovat keskeisiä inhimillisen kokemuksen ja kulttuurin osatekijöitä, mutta länsimainen akateeminen lähestymistapa usein sortuu "meidän" rationaalisen ajattelun ja "heidän" irrationaalisten uskomusjärjestelmien vastakkainasetteluun. "Emic" näkökulma selitetään usein pois ja samalla hukataan oleellisia merkityksiä. Bowien ehdottama näkökulma edellyttää sisäryhmäläisen (emic) tulkitsevan linssin käyttöä, jotta saavutetaan "tiivis" kuvaus (thick description), joka ei karsasta etnografin maailmankuvan ulkopuolella olevia kokemuksia. (689) Metodi ei edellytä henkimaailman ontologisen todellisuuden asettamista agnostismin edelle, vaan etnografi pyrkii dialogiin kohteensa kanssa "tietoisena sekä itsen että toisen mahdollisista monista identiteeteistä" tavoitteenaan rakentaa kuvaus tai tulkinta todellisuudesta, joka ei koskaan voi olla ehdoton. (722)

Bowien mukaan empaattisen sitoutumisen taso vaikuttaa aineistoon rikastavasti, mikä on nähtävissä monissa etnografioissa (715–716). Näistä itseäni ovat inspiroineet erityisesti Jeanne Favret-Saadon (1980) ja Paul Stollerin (Stoller 2009, Stoller & Olkes 1987) tutkimukset noituudesta. Niissä tutkija onnistuu ylittämään objektiivinen-subjektiivinen vastakkainasettelun, ja kuvaamaan magian kokemusta ja todellisuutta eksotisoimatta sitä.

Tunteellisen ja kognitiivisen sitoutumisen lisäksi käytin tietämättäni transpersoonallisen antropologian metodia, jossa tavanomaisesta poikkeavia tietoisuudentiloja tutkitaan kokemalla niitä siinä kulttuurisessa kontekstissa, jossa niitä esiintyy. Pyrkimyksenä on vaihtaa tavanomaisen ja muuntuneen tietoisuuden tilan välillä, ja saada siten relevanttia tietoa sellaisesta todellisuudesta, joka on oleellinen osa monia kulttuurisia käytäntöjä. (Laughlin et al 1993: 190-5)

Muuntuneet tajunnantilat ja niiden tuottaminen olivat Cita milenarian käytännöissä hyvin esillä, ja monet tutkijat ovat kuvanneet harjoituksen merkitystä erilaisen (maagisen) kokemuksen ja havaitsemisen tavan aikaansaamiseksi. (ks esimerkiksi Stoller 2009: 28–29, Luhrmann 2012)

Voimakas eläytymiseni kentällä johtuu myös tuon hetkisestä henkilökohtaisesta tilanteestani. Perheessäni oli ollut juuri kuolemantapaus, ja olin hyvin tunteellisessa tilassa. Kenttätökokemuksen analysointi on vaatinut riittävää etäännyttämistä ja aikaa, ja on opettanut hyvin paljon. Olen pyrkinyt tässä työssä kääntämään herkän olotilan analyysin eduksi: kokemukseni ja aineistoni on sanallisten muotojen lisäksi tunteellisiin ja kehollisiin kokemuksiin painottuvaa. Lisäksi yhteys muiden osallistujien kanssa kasvoi nopeasti hyvin mutkattomaksi ja samalla tunnepitoiseksi, mikä on auttanut ymmärtämään tiiviiseen sosiaalisuuteen ja tunteisiin perustuvia ”maagisia” kokemuksia, jotka ovat hyvin subjektiivisia. Koin ymmärtäväni välähdyksen neonatiivista, magian täyttämästä maailmankuvasta hyvin omakohtaisesti.

Tutkimusotteeni on vahvasti fenomenologinen: käsittelen kaikkea aineistoani todellisena sen kokijalle.

1.3 Tutkielman eteneminen

Kappaleessa 2 (**TEORIA**) esittelen lyhyesti ne teoreettiset keskustelut, joihin tutkielmani osallistuu. Taustan muodostaa sosiologinen new age -tutkimus, jonka keskeisiin johtopäätöksiin suhteutan Cita milenariassa esiin nousseet antropologiset teemat. Rituaali, magia ja myytti saavat neonatiivissa new age -kontekstissa omanlaisensa muodon, joka on syvästi kokemuksellinen.

Kappaleessa 3 (**ETNOGRAFINEN TAUSTA**) kartoitan sitä laajempaa kontekstia, jossa Cita milenaria syntyy, ja johon se myös pyrkii vaikuttamaan. Kuvaan myös tapahtuman taustalla olevaa myyttiä ja tapahtuman osallistujia, sekä tärkeimpiä teemoja ja termejä, joita tapahtumaan ja sen kokemiseen liitettiin.

Tutkielman varsinainen analyttinen osio jakautuu kahteen osaan: kappaleessa 4 (**RITUAALI**) tarkastelen Cita milenariaa ja sen voimaa rituaalina. Cita milenariassa syntyy liminaalinen välitila, jossa osallistujat luopuvat statuksistaan ulkoisessa maailmassa. Välitilan tasa-arvoisuus kiteytyy suhteessa pyhään tuleen ja sen olinpaikkaan *casa del fuegoon*, joka on keskiössä koko tapahtuman ajan. Kolmentoista päivän rituaali muodostaa virtuaalisen tilan, jossa osallistujat ammentavat elementtejä uuteen, parempaan maailmaan ja kollektiiviseen tietoisuuteen. Tarkastelen myös niitä tekniikoita, joiden kautta muutos pyritään saamaan aikaan. Tekniikat muodostavat

eräänlaisia toistuvia mikrorituaaleja suuremman 13 päiväisen rituaalin sisällä, ja ne vaikuttavat voimakkaasti aisteihin ja tunteisiin, ja niiden kautta havaitsemiseen ja tietoisuuteen.

Kappaleessa 5 (**MAGIAN KOKEMUS**) osassa tarkastelen Cita milenariaa osallistujien kokemuksen tasolta. Osallistujat kokivat monenlaisia arkitietoisuudesta poikkeavia elämyksiä, ja nämä muodostuivat tärkeimmiksi todellisuuden muutoksen merkeiksi. Tarkastelen niitä kokemuksia joihin toistuvasti viitattiin tärkeinä ja vaikuttavina tapahtuman kannalta maagisen tietoisuuden teorioiden valossa. Lopuksi kuvaan Cita milenarian huipentumista 21.12.2012 ja new age -myytin tulemistä todelliseksi.

2 TEORIA: RITUAALI, MAGIA JA MYYTTI UUSHENKISESSÄ KOKEMUKSESSA

"Thus, man is always wizard to man, and the social world is at first magical".

(Jean-Paul Sartre 1948, The Emotions)

Tutkielmani on ennenkaikkea etnografisesti painottunut, mutta rakennan sen antropologi Bruce Kapfererin teoreettisen lähtökohdan ympärille. Ylläolevassa lainauksessa (1997: 1) kiteytyy hänen näkemyksensä ydin, ja myös Cita milenarian kenttäkokemukseni. Kapfererin ymmärrys magiasta ja rituaalista eroaa siinä monien muiden tutkijoiden näkemyksistä, että nuo henkiseksi ja mystisiksikin kuvatut ilmiöt ovat hänen mukaansa pohjimmiltaan sosiaalisia, käytännöllisiä, ja koettavissa olevia dynamiikkoja. Rituaalia tai magiaa ei lopulta voida redusoida vain niiden ulkopuolisen todellisuuden ominaisuuksiksi tai oireiksi. Ne ovat ilmiöitä itsessään, inhimilliseen, läpikotaisesti sosiaaliseen olemassaoloon pohjautuvia dynamiikkoja, jotka syntyvät prosesseissa joissa ihmiset luovat omaa todellisuuttaan ja olemassaolonsa ehtoja (2005, 2003, 1997). Cita milenariassa syntyi omanlaisensa sosiaalisesti tiivis todellisuus, jonka osallistujat kokivat maagisena ja täysin tavallisuudesta poikkeavana. Siinä missä modernit magian harjoittajat leimataan länsimaisessa valtavirtakulttuurissa helposti hyväuskoisiksi hölmöiksi tai muuten vaan omituisiksi, Kapferer on osoittanut magian olevan syvästi inhimillisen sosiaalisuuden ominaisuus, ja läsnä vahvana myös rationaalisuuteen vetoavissa yhteiskunnissa (Kapferer 2003: 15–20).

Käytän tässä tutkielmassa myytti ja tarina termejä kokemuksellisessa merkityksessä. Myytin koetaan olevan syvästi totta ja kertovat jotain oleellista maailmasta. Myytti toimii ennen kaikkea oppaana, joka auttaa ihmistä ymmärtämään paikkansa maailmassa ja suuntautumaan tuntematonta kohti. Nykymaailmassa myyttien käytännöllisyydestä on vieraannuttu, ja henkisen elämänalueen ulkopuolella myyttien kokeminen on siirtynyt arkipäiväisestä enimmäkseen taiteen kentälle. (Karen Armstrong (2005: 104–129) Neonatiiviin kokemukseen liittyvät vahvasti tarinat ja taustamyytit (Greenwood 2009: 75–90, Sutcliffe & Bowman 2000: 6), ja Cita milenariaan punoutui useita tällaisia syvästi todeksi koettuja kertomuksia, joita käytiin läpi ja jaettiin. Käytän tässä laajaa myytin määrittelyä: ei ole oleellista jaotella myyttiä, legenda ja kansantarinoita. Tapa on saanut alkunsa eurooppalaisia traditioita tarkasteltaessa, eikä välttämättä sovellu kyseessä olevan tarinan ymmärtämiseen. (Winzeler 2012: 105).

Myytin, rituaalin ja magian suhde on määrittelyn kannalta kuin munan ja kanan suhde. Kokemuksessa ne ovat yhtä, ja näkemys siitä kumpi tuli ensin on pitkälti kysymys näkökulmasta. Rituaali, magia ja myytti punoutuvat kaikki yhteen Cita milenarian kokemuksessa, joka seuraa tyypillistä new age -kokemuksen kaavaa: vahvalle omakohtaiselle kokemukselle haetaan selitystä ympäröivästä myyttisestä viitekehystä.

Tässä tutkielmassa ”rituaali” on se dynaaminen kokonaisuus, joka 13 päivän toiminnasta muotoutuu. Se on järjestetty myyttisen tarinan inspiroimana. Rituaalissa myyttiä tehdään todeksi kehollisesti, ja toisaalta rituaali muokkaa myyttejä ja tarinoita joita kokemuksen pohjalta laaditaan. ”Magia” ja sen kokeminen on kaiken yhteenliittyvyyden ja ykseyden kokemista, jota edesauttaa myyttinen ajattelu. Myyttinen eli maaginen ajattelu on erilailla rakentuvaa kuin rationaalinen ajattelu. Ne toimivat rinnakkain ja sulautuvat yhteen, ja ovat kaikkien ihmisten luontaisia ominaisuuksia (Pohjanheimo: 3-4, Greenwood 2009: 90, 145–157), mutta maagista moodia ei pidetä validina tiedonhankkimisen tapana rationaalisuuteen painottuvassa modernissa kulttuurissa (ibid. 137).

Nykyään myyttiä lähestytään pitkälti fiktiona koska se liitetään magiaan, mutta antiikin Kreikassa sitä arvostettiin runollisena diskurssin muotona (*mythos*), jonka

dramatisoidun kerronnan avulla oli mahdollista tutkia perustavanlaatuisia olemassaolon totuuksia (Rapport & Overing 2000: 271).

Vasta myöhemmin mythos ja (*logos*) asetettiin vastakkain, ja jälkimmäinen käsitettiin ensisijaiseksi. Logos merkitsee sanaa, puhetta, diskurssia, järkeä ja rationaalisten ja loogisten argumenttien käyttöä. Vastakkainasettelu sai alkunsa aikana, jolloin kirjoitetusta tekstistä tuli suullista runoutta ja tarinankerrontaa tärkeämpää. Myöhäisemmät kirjoittajat ovat yrittäneet lähestyä mythosta käyttämällä logosin metodeja, ja lopulta redusoiden sen loogisen mielen alitajuiseksi kieleksi ja siten vähempiarvoiseksi (esimerkiksi Levi-Strauss Freudin inspiroimana). (Greenwood 2009: 76–77)

Greenwood pyrkii tutkimuksessaan arvioimaan uudelleen myyttejä nimenomaan mythosin omana kielenä, jolloin myytit toimivat ovena maagiseen tietoisuuteen. Siinä missä logos perustuu abstrakteihin ja tunnevapaisiin koodeihin, mythos kykenee koskettamaan yleisöä tunteen tasolla vaikuttamalla sekä mielen tietoiisiin että alitajuisiin aspekteihin ja saamalla aikaan muutoksen kuuntelijassa. (Greenwood 2009: 79)

Antiikin Kreikassa myytin tunteisiin vetoavaa aspektia pidettiin tärkeänä sen voiman kannalta (Rapport & Overing 2000: 270). Myytin esitys tekee sen eläväksi sillä sen viestit tunnetaan kehossa – myytit ruumiillistuvat kun ne tunnetaan (*myths become embodied through feeling them*). Tapahtuman tai kokemuksen taustalla oleva mytologinen rakenne avaa tietoisuuden tavalla, jossa se voi tulla todeksi kehossa aistien kautta suhteessa ympäristöön. (Greenwood 2005: 119–142, 2009: 80–82).

Rituaalin näkökulmasta Kapferer kehittää pidemmälle Victor Turnerin näkemyksiä:

Turnerin rituaalitutkimus edusti aikanaan uutta käännettä antropologisessa tutkimuksessa. Turnerin työssä näkemys rituaalista siirtyy representaatiosta prosessiin tai dynamiikkaan. Hän keskittyi rituaalin kykyyn ”tehdä olevaksi” ja siten muuttaa itse olemassaolon perustaa. Hänen näkemyksessään rituaalissa on mahdollista luoda kokonaan uutta: se on uusien kosmologioiden, suhteiden, kulttuuristen kategorioiden ja persoonien luova lähde. Aiemmat vallalla olleet näkemykset korostivat rituaalia pitkälti mekanismina joka toistaa samaa, ja uusintaa traditionaalisia yhteiskuntia, pitäen vallanpitäjät vallassa ja halliten väestöä mystisillä ja illusorisilla ”rituaaleilla”.

Turnerin työssä rituaaleista tuli muutoksen, siirtymisen ja luomisen pisteitä, perusta sekä kulttuurisen, sosiaalisen että poliittisen teorian luomiselle. Hän ymmärsi rituaalin olevan symbolien rakennuksen ja niiden paradoksien ainesosien lähde kaikkialla maailmassa.

Turnerin uudelleensuuntauksen suuri ansio oli Kapfererin mukaan se, että rituaali ammensi ennenkaikkea ihmisyydestä itsestään fyysisenä, mentaalisenä ja sosiaalisena olemisena. Tämä johti ihmisen laajempaan ymmärtämiseen kokonaisuutena, jatkuvasti ja loputtomasti monia muotoja saavana ja eriytyvänä olentona kulttuurissa ja historiassa. Turner esitti vakuuttavasti että prosessit joita rituaalisessa toiminnassa havaitaan – varsinkin ne jotka ovat luovia, generoivia ja innovatiivisia – toistetaan aina (huolimatta siitä tunnustetaanko ne rituaaliksi) suurten sosiaalisten ja poliittisten muutosten hetkellä. Lisäksi ne usein dramaattisesti ilmaantuvat transformatiivisilla hetkillä. Enemmän kuin vain muutoksen ilmaisijoita, ne ovat symbolien muotoutumisen hetkiä, jotka voivat muotoilla olemassaolon perustaa. (Kapferer 2004: 37–39)

Kapferer painottaa rituaalin uutta luovaa ja merkityksiä tuottavaa voimaa. Cita milenariassa pyrittiin luomaan täysin uudenlaista maailmaa niistä potentiaaleista, jotka ovat inhimillisessä tietoisuudessa. Kapferer itse toteaa näkemyksensä sopivan erityisesti sellaisten rituaalien tarkasteluun, jotka ovat suunnattuja olosuhteiden (sekä sosiaalisten että psykologisten) muuttamiseen (Kapferer 2004: 51). Cita milenaria on tuollaisen ”transformatiivisen” hetken ytimessä, jolloin koko ihmiskunnan odotetaan siirtyvän korkeammalle tietoisuuden tasolle tietoisten yksilöiden työskennellessä henkisesti eri puolilla maailmaa.

Cita milenaria oli ainutlaatuinen ja yhden ihmisen visiosta alkunsa saanut tapahtuma. Se ei noudattanut minkäänlaista ennaltamäärättyä rituaalin mallia. Kapfererin näkemys rituaalista merkitystä ja todellisuutta luovana dynamiikkana inhimillisen maailman kaoottisuuden keskellä sallii spontaanisti muotoutuvassa rituaalisessa jaksossa liikkuvien voimien tarkastelun, jotka muuttuvuudestaan huolimatta muodostavat omat sisäiset dynamiikkansa. (2005, 2005 [2004], 1997) Kuvaan laajasti niitä eri tasoja, jotka punoutuvat Cita milenarian rituaaliseen tilaan, sillä niillä kaikilla on osansa todellisuuden muuttumisen kokemuksen syntymisessä. Kokemuksen ja

merkityksen syntyminen vaikuttavat rituaalin esteettiset ominaisuudet, osallistujien suuntautuminen rituaalissa ja heidän välistensä suhteiden yhteenliittyvyys, toiminnan muoto ja sisältö, ja kaikkien näiden keskinäinen dynamiikka. (Kapferer 2004: 41)

Cita milenaria voidaan nähdä eräänlaisena new agen huipentumana. Se on lähtökohdiltaan täysin new agen keskeisten ajatusten mukainen, ja sen puitteissa esiintyvä erilaisten traditioiden ja menetelmien yhdistely on ominaista kaikelle new age -toiminnalle. Yhdistelyn taustalla on detraditionalisaation ajatus: kaikissa henkisissä traditioissa ja tekniikoissa on lopulta kyse samasta, sillä kaiken moninaisuuden taustalla on yksi henkinen ykseys riippumatta siitä mistä perinne on kotoisin. (Heelas 1996: 28–29, Sutcliffe & Bowman 2000: 2)

Sosiologi Paul Heelas on tutkinut laajasti new agen ilmentymiä, ja erityisesti hänen teoksensa *The New Age Movement – The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity* (1996) on ilmiön sosiologisen tutkimuksen kulmakiviä, ja se muodostaa tämänkin tutkielman keskeisen taustan. Heelasin mukaan new agen keskiössä ei ole ”usko”, vaan omakohtainen kokemus. Totuus on todettavissa vain oman kokemuksen kautta, ja vain se tarjoaa suoran pääsyn henkimaailmaan. Vakuuttavan kokemuksen syntyyn vaikuttavat monet tekijät, joista tärkeimpiä ovat tyytymättömyys elämään, toiminnan kulttuurinen uskottavuus, epätyypilliset kokemukset, taitavat vetäjät ja muut toimintaa tukevat sosiaaliset ja psykologiset prosessit, ja lopulta osallistujan tekemät oikeat päätökset toimintaan sitoutumisesta. Tarkastelen kaikkia näitä ulottuvuuksia Cita milenariassa syntyvän kokemuksen kuvaamiseksi.

Greenwood (2005: 4) esittää, että new age muodostaa yhden haaran laajemmasta luonnonuskoksi määriteltävästä henkisyyden suuntauksesta, jossa luonnon koetaan olevan jumalaisen, pyhän, transendenssin tai henkisen voiman ruumiillistuma (Beyer 1998). Luonnonuskot jakavat new agen kanssa vastarinnan uskonnollisia auktoriteetteja ja epäluottamuksen poliittista valtaa kohtaan, ja ennenkaikkea suuntausta voi kutsua ”tietoisuuden laajentuneeksi muodoksi, joka on yhteinen kaikille ihmisille”. Greenwood käsittelee tätä maagisena tietoisuutena, ja sen määritelmä vastaa Cita milenariassa tavoiteltua tietoisuuden tilaa.

Käytän tässä tutkielmassa englanninkielistä termiä *new age* sen tunnettavuuden takia, sekä siksi, että sen tulkittiin viittavaan suoraan 21.12.2012 tapahtuvaan aikakauden vaihdokseen. Toiston välttämiseksi joissain kohdissa käytän suomenkielistä termiä ”uushenkisyys”. Tapahtuman osallistujiin viittaa välillä ”neonatiiveina” taustalla olevan luonnonuskon ja maagisen tietoisuuden kokemiseen pyrkimisen vuoksi.

Näistä pääasiallisista teoreettisista kehyksistä huolimatta painotan etnografista ulottuvuutta ja neonatiivin kokemuksen syntyminen kuvaamista. Kenttäkokemukseni vaikuttavuuden ja aineiston laajuuden vuoksi esiin nousi lukemattomia mahdollisia tutkimussuuntia. Tutkielmani edetessä rituaalin, magian kokemuksen ja myytin lisäksi esiin nousevat lyhyesti myös *personhood*-keskustelu ja shamanismi. Edellä mainittujen pääasiallisten teoreetikkojen lisäksi nostan esiin sellaisten antropologien ja uskonnontutkijoiden näkemyksiä jotka tukevat kokemuksen ymmärrettäväksi tekemistä.

Tutkielman ulkopuolelle rajautuivat ruumiinfenomenologiasta nouseva merkitysten kehollistumisen näkökulma (esimerkiksi Merleau-Ponty, Csordas), sekä kokemuksen psykologiset ja sosiaalispsykologiset ulottuvuudet, jotka olisivat liittyneet mielenkiintoisesti antropologiseen keskusteluun.

3 ETNOGRAFINEN TAUSTA

3.1 Meksikolainen laajempi konteksti

Meksikossa vallitsee rankaisemattomuuden kulttuuri (*cultura de impunidad*). Koko yhteiskunta on korruption läpäisemä, ja todellisina valtiaina pidetään huumekartelleja. (Barajas & Miguel 2015)

Tavalliset ihmiset yrittävät pysyä suhteellisen hiljaisina asian suhteen, ja meksikolaiset *Cita milenarian* osallistujat pitivät tilannetta lannistavana ja absurdina. Tämän tason todellisuus nähtiin jossain määrin menetettynä pelinä, johon ei voi vaikuttaa poliittisesti tai sosiaalisesti systeemin ollessa mätä. Siitä huolimatta, ruohonjuuritason liikehdintä ja epävirallinen verkostoituminen nähtiin positiivisena, sillä ne olivat virallisen systeemin saastuttavan mekanismin ulottumattomissa.

Pyrin tässä kappaleessa taustoittamaan sitä yhteiskunnallista ilmapiiriä, johon Cita milenaria on syntynyt vastauksena. Haluan välttää new age -ratkaisun esittämistä funktionalistisena tai todellisuuspakona: osallistujilla oli varmuus tekojensa ja asenteensa oikeellisuudesta, ja monet todella uskoivat myös ulkoisen todellisuuden muutokseen. Vaikka Chiapasin osavaltio on maan köyhimpiä ja rauhallisimpia alueita, jonka tulot syntyvät suurimmaksi osaksi pienimuotoisesta turismista, eikä se ole niin ilmiselvästi huumekartellien alainen, se on Meksikon raja Etelä-Amerikasta saapuvaa liikennettä kohden. Oletettavasti kaikki huumekuljetukset kulkevat Chiapasin läpi matkallaan pohjoista kohti.

Vapaakauppasopimukseen (NAFTA) liittyminen 1994 ja myöhempi huumekaupan vastaisen sodan julistaminen 2006 tehneet Meksikosta todellisen huumevaltion, jossa vallitsee korruptio ja rankaisemattomuuden kulttuuri. Meksikon presidentti Felipe Calderónin julistettua sodan huumeita vastaan 2006, yli 50 000 ihmistä oli kuollut vuoden 2012 toukokuuhun mennessä ampumistapauksissa, pommituksissa ja yhä raaemmissa murhissa. (Taylor 2012)

Kesällä 2012 Meksikon ilmapiiri oli tunnoton ja välinpitämätön vuosia jatkuneen ja pahenevan verilöylyn keskellä, jolle ei ollut voitu tehdä mitään. New York Timesin mukaan meksikolaiset ovat karaistuneet silvottujen ruumiiden löytyessä kaduilta, ravintoloista, hirtettyinä silloista, joukkohaudoista. Raivoa, pelkoa, ahdistusta, surua on vaikea käsitellä uudestaan ja uudestaan. Psykologista kriisityötä on tehty eri puolilla maata, ja alan termi ilmiölle on "opittu avuttomuus" (*learned helplessness*).

Asiantuntijoiden mukaan apatia ja välinpitämättömyys ovat opittuja reaktioita toistuvaan traumaan ja voimattomuutta kauhujen edessä. Kuolonuhrien määrät kasvavat jatkuvasti, ja protestit, marssit ja julkiset projektit uhrien kunniaksi eivät ole kyenneet muuttamaan todellisuutta. Uutisotsikot ja graafiset kuvat viimeisimmistä löytyneistä ruumiista koristavat näkyvästi lehtikioskeja, mutta kukaan ei tunnu välittävän. (Archibold & Cave 2012)

Huumekaupassa liikkuvat rahat tukevat Meksikon taloutta. Yhdysvaltalais-meksikolaisessa laittomista rahoista tehdyssä tutkimuksessa vuodelta 2010 arvioitiin kartellien kotiuttavan 19–29 miljardia dollaria Yhdysvalloista Meksikoon. Turvayritys Krollin mukaan summa voi olla jopa 40 miljardia dollaria. Huumekauppa muodostaa

siis maan tärkeimmän valuutanlähteen. Öljynviennistä saadaan 25 miljardia dollaria ja sama summa tulee ulkomailla asuvien rahalähetyksistä. Huumerahat ruokkivat suoraan finanssijärjestelmää, joka on uusliberalistisen talousmallin ydin, ja rahavirtojen ehdyttäminen johtaisi maan talouden romahtamiseen – huumerahat ei voi toimia ilman valtion tukea. Heinäkuussa 2012 presidentinvaalit voitti Enrique Peña Nieto, nostaan valtaan uudelleen Institutionaalisen vallankumouspuolueen (PRI, *Partido Revolucionario Institucional*), joka hallitsi maata kolmen eri nimen takaa yhtämittaisesti vuosina 1929–2000. Mitkään suorat todisteet eivät osoita Peña Nieton kytkentöjä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, mutta presidentinvaalikampanjan aikana lehdistö paljasti miljoonien dollarien epäilyttäviä rahansiirtoja (Barajas & Miguel 2015, 17). Virallisesti ei ole tietoa siitä mistä rahat tulivat, mutta monilla rikollisjärjestöjen hallitsemilla alueilla paikalliset kartellit tukivat aktiivisesti PRI:a. Peña Nieto lupasi taistella tehokkaasti huumekauppaa vastaan, mutta turvallisuusohjelma ei ole eronnut Felipe Calderónin ohjelmasta, kuolonuhrien määrä on vain noussut.

Jo useiden vuosien ajan Meksikon ratkaisemattomien rikosten ja murhien määrä on ollut tasaisesti reilusta 98 prosentista reiluun 99 prosenttia, ja näissä luvuissa kyse on vain rikoksista jotka ylipäänsä tulevat oikeuden selvitettäväksi. Tämän lisäksi vangituiksi ovat joutuneet rikollisjärjestöjä vastaan organisoituvat kansalaismiliisit, toisinajattelijat ja ihmisoikeusaktivistit, ja myös juomaveden yksityistämistä vastustavat ja halvempia lannoitteita vaativat ihmiset Mexico Cityssä, Quintana Roossa ja Chiapasissa. Peña Nieton virkakauden alusta alkaen järjestysvoimat ovat turvautuneet ”likaisen sodan” keinoihin, joita käytettiin Latinalaisessa Amerikassa poliittisen sarron välineinä (pp18)

3.2 Magia yhteiskunnassa

Magia on läsnä meksikolaisessa kontekstissa monin eri tavoin, ainakin protestanttisesta Suomesta tulevan näkökulmasta. Katoliset pyhimykset ja prekolumbiaanisiksi mainostetut menetelmät ja seremoniat ovat näkyviä myös Meksikon suurkaupungeissa. Cita milenariaan osallistujat olivat kaikki urbaanista ja suhteellisen keskiluokkaisesta taustasta kotoisin, ja heidän näkemyksissään toistui käsitys erilaisista magian lajeista. Alempien yhteiskuntaluokkien parissa turvauduttiin helpommiin ”brujeríaan” – erilaisiin loitsuihin ja esineisiin, joilla pyritään vaikuttamaan ulkoihin olosuhteisiin ja omaan menestykseen. Tällaiset ”okkultit ekonomiat” nähdään

usein selityksenä sille miksi jotkut pärjäävät ja toiset (suurin osa) eivät, mikä taas johtaa syytöksiin noituudesta ja mustasta magiasta. Taustalla vaikuttavat kapitalismin ja kulutuksen kasvu ympäristössä, jossa köyhyys ja turhautuminen ovat yleisiä, ja myös tabloidimedia tukee näitä käsityksiä. (Comaroff & Comaroff 1999, tässä Winzeler 2012: 272)

”Brujería” nähtiin tapahtuman osallistujien parissa hieman negatiivisena ja taikauskoisena, ja tapahtumaan osallistujat käyttivät itse termiä magia (*magía*). Myös sitä käytettiin vältellen, ja vain kokemuksia kuvattaessa. Länsimaiset neonatiivit itse välttävät magian ja noituuden termejä, koska niillä on usein negatiivisia konnotaatioita ryhmän ulkopuolella (Lewis 1999: xl-xli). Kaikkien osallistujienkin hyväksymä ja yleinen maaginen tekniikka on limpia, rituaalinen puhdistaminen. Limpiat ovat yleisiä kaikissa mesoamerikkalaisissa alkuperäiskulttuureissa (Dow 1986, 95), ja ne olivat yleisesti tunnettuja myös kaupunkilaisten joukossa.

Huononeva yhteiskunnallinen tilanne on johtanut Meksikossa siihen, että maagisia suojautumiskeinoja käytetään ja okkultteihin spesialisteihin turvaudutaan enenevässä määrin rikollisilta ja korruptoituneelta poliisilta suojautumiseksi (Winzeler 2012: 276-7). Yksi suosiossaan kasvava suojeleva hahmo on *Santa muerte* (*Pyhä kuolema*), jonka läsnäolo on yhä näkyvämpää, ja joka ammentaa symboliikassaan Meksikon pitkstä kuoleman vertauskuvien perinteestä. Santa muerten kultissa on ilmeistä, että kuolema edustaa myös tasa-arvoa, voimaa ja oikeutta. Kuolema on myös valtiota vahvempi, sekä ideologinen että uskonnollinen hahmo, joka edustaa valtion yksinvaltiuden rapistumista (Winzeler 2012: 279–280)

Santa muerten -kultin kehitys on viimeisin ilmentymä Meksikon pitkässä kuoleman symboleihin liittyvässä symbolisessa perinteessä. Antropologi Claudio Lomnitz esittää teoksessaan *Death and the Idea of Mexico* (2005), että Meksikon valtiovalta muodostui, kehittyi ja vakiintui pitkälti kuolemaan liittyvien käytäntöjen kontrollin kautta. Hän kutsuu tätä ”kuoleman kansallistamiseksi”: 1500-luvun ”alkuperäiskansojen holokaustista” lähtien aina Meksikon itsenäistymiseen ja Kuolleiden päivän keskiöön nostamiseen asti valtion toimintatavat ovat avoimesti liittäneet kuolemakuvaston ja hautajaisrituaalit arkipäivään. Lomnitzin mukaan kyseessä on ollut ennen kaikkea suvereenisuuden korostaminen ja uuden

kansallisvaltion vakiinnuttaminen. Santa muerten suosion kasvu erityisesti viime vuosina on ilmeistä ei-kenenkään maalla yhteiskunnan ja valtion välillä, jossa valtaa pitää organisoitu rikollisuus ja korruptoituneet poliisit, ja joka laajenee jatkuvasti eri luokkien työväestön parissa (*working people of various classes*) (ibid. 496).

Cita milenarian järjestäjät ilmaisivat yleistä tyytymättömyyttä siihen, millaisia attribuutteja meksikolaisuus ja Meksiko ylipäätään saa "näinä pimeinä aikoina" (Felipe, yhteisön lääkäri):

"Koko maa on kuin yksi morbidi vitsi, joka puolella näkyy kuolemaa ja enemmän kuolemaa. Mistä meidät muistetaan? Nyt alkaa uusi aika, ja siitäkin maailma kuulee vain sanan maailmanloppu."

Vaikka Cita milenarian aikaan ei varsinaisesti puhuttu politiikkaa, hallitus ja sen toiminta nousivat välillä esiin. Yhteiskunnan toimimattomuus, yleinen väkivalta ja korruptio johtuivat pimeyden voimista, jotka rinnastuivat tiedostamattomuuteen ja pelosta käsin toimimiseen. Suurin osa maailmasta ja varsinkin valtaapitävistä tahoista nähtiin pimeiden voimien vallassa olevina. Marzo Yuk Quetzalin mukaan muut maya-vanhimmat olivat välittäneet hänelle viestin, jonka he olivat saaneet maanalaisilta hengiltä. Teotihuacanissa, Meksiko Cityn läheisyydessä olevassa kuuluisassa atsteekki-tempelissä oli viestin mukaan toteutettu veriuhuri Peña Nieton saamiseksi valtaan.

Vallankäyttö tapahtui tietoisuuden riistämisen kautta: suuret massat pidetään zombinkaltaisessa tiedostamattomuuden tilassa mielen tekniikoilla. Raadolliset ja sensaatiohakuiset uutiset ja viihdemedia ruokkivat tietynlaista passivoivaa ihmisenäkemyttä, joka pitää ihmiset toisaalta pelossa ja toisaalta viihteeseen keskittyneenä. Tämä on eräänlaista tietoisuuden kolonisaatiota, jossa kolonisoijat hallitsevat sekä materiaa että niitä merkitystä luovia semanttisia käytäntöjä, joiden perusteella "alamaiset" tuottavat ja uusintavat oman olemassaolonsa pohjan. (Comaroff & Comaroff 2008 [1989]: 465)

Kansalta pimitetään tieto todellisista juuristaan ja jumalallisesta identiteetistään täyteen tietoisuuteen ja luovuuteen kykenevinä ihmisinä. Näkemys passivoivista ja pelolla lamaannuttavista pimeistä voimista vastaa noituuden sitovaa ja passivoivaa voimaa, josta uhri voi vapautua vain tietoisuudessaan tapahtuvan muutoksen kautta.

Ratkaisuna tähän nähtiin tietoisuuden palauttaminen kansalle: paluu ”kosmiseen maya-tietoisuuteen”, jossa jälleen koettaisiin kaiken ykseys ja omien juurien arvokkuus. Alkuperäiskansojen nähtiin yleisesti edustavan ”valoa” ja tietoisuutta vastakkaisina valtaapitävien pimeille voimille.

”Täällä Chiapasissa on hyvin vahva valon energia, energeettinen valon piste, joka säteilee ja jonka hallitus haluaa pimentää (el gobierno trataba de obscurecerlo). Siksi he tappavat intiaaneja ja ottavat heiltä maansa. Valo halutaan himmentää, ja niiden tappojen avulla joita hallitus tekee joka puolella, ja alkuperäiskansojen painostamisella, he ovat melkein onnistumassa siinä. Mutta kun zapatismi alkoi, se avautui, kuin hurrikaanin silmä. Monet ihmiset alkoivat ymmärtää mitä on tapahtumassa, ja paljon tietoisia ihmisiä on kerääntynyt tänne Chiapasiin työskentelemään tietoisuuden puolesta.”
(Santiago)

Paranoiaa hallitusta vastaan lisäsi juuri ennen ratkaisevaa päivää tullut tieto, että viime hetkellä oli asetettu kansallisen tason säädös, joka kielsi kaikki seremoniat maan suurimmilla arkeologisilla alueilla. Tämä johtui heinäkuisesta hallinnon vaihdoksesta ja PRI:n valtaan palaamisesta. Ha O Mek Kan asukkaat olivat närkästyneitä, ja kapinahenki alkoi kasvaa. Monet olivat päättäväisiä seremonian toteuttamisen suhteen ilman virallista lupaakin, tarvittavat välineet (rumpu, copal, lahjat alttarille) voitaisiin viedä paikalle salaisesti. Jotkut pohtivat myös tehtävän mahdollista vaarallisuutta, mutta yleisesti tultiin siihen tulokseen, että Meksikon hallitus ei uskaltaisi käyttää väkivaltaa ulkomaalaisia kohtaan, joita tulisi paikalle huomattava määrä. Meksikolaisten henki ei olisi hallitukselle minkään arvoinen, mutta tapahtuma houkuttaisi sen verran kansainvälistä mediahuomiota, että seremonioita vastaan ei hyökättäisi.

Kosminen alkuperäiskansojen tietoisuus nähtiin muidenkin kuin mayojen ominaisuutena. Kaikki vanhat kulttuurit olivat olleet ylivertaisia tietoisuudessaan.

”On opetus jossa sanotaan että [muinaiset mayat] katosivat koska he tiesivät että tulee pimeä aika, se alkoi heidän lähdettyään ja jatkuu vieläkin. Se loppuu 2013 tai 2014. He eivät halunneet sotia, he eivät halunneet osallistua dominointiin ja egon tietoisuuteen millään tavalla, joten he lähtivät. Myös monet muut kulttuurit lähtivät, ennustuksia on ollut eri puolilla maailmaa. Nykyään tämä aika on hyvin erilaista, egoismi ja pimeä puoli ovat vallalla. Siksi hallitus yrittää kontrolloida niitä, jotka tuntevat energioita, jotka tuntevat monia asioita. Heitä on vielä hyvin vähän maailmassa. Mutta jokainen seremonia,

jokainen temazcal, on kuin avaisi osan itsestä, ja alkaisi taas muistaa.”
(José, 35, Marzon veli, Ha O Mek Kan pysyvä asukas)

3.3 Mayat ja San Cristobal de las Casasin alue

Mayanismillä, joka on yksi monista new age -esoteerisuuden muodoista, ei ole mitään tekemistä etnisten mayojen kanssa. Se painottaa muinaisten mayojen ylivertaisia tietoisuuden kykyjä ja arkeo-astrologiaa, ja sitä voisi kuvata pseudotieteeksi joka kukoistaa erityisesti Yhdysvalloissa (ks Gelfer 2011). Cita milenaria sivuaa mayanismeitä muinaisten mayojen mystifioinnin takia, mutta tapahtumalla on juurensa Marzo Yuk Quetzalin visiossa.

Esoteerinen mayanismi keskittyy muinaisten mayojen viisauteen ja jälkeensä jättämiin pyhiin paikkoihin. Suurimman osan varsinaisista etnisistä mayoista, jotka tälläkin hetkellä asuttavat Meksikon kaakkois-osiä, Guatemalaa ja Belizeä, ajatellaan unohtaneen kosmisen viisautensa ja perinteensä.

Etnisiä mayoja on useita eri heimoja Meksikon, Guatemalan ja Belizen alueella. Meksikossa maya-väestö keskittyy Yukatanin niemimaalle ja Chiapasin osavaltioon. Ha O Mek Kan yhteisö sijaitsee Chiapasissa, noin sadan kilometrin päässä San Cristobal de las Casasin kaupungista, jossa on koko maan suurin maya-keskittymä. Suurin osa alueen mayoista ovat kristittyjä, ja San Cristobalin lähikylissä harjoitetaan synkretistisiä katolisuuden muotoja.

Alueella vaikuttavat myös zapatistit, ja San Cristobal de las Casasia värittää eräänlainen ”tiedostava” turismi, joka ammentaa sissiomantiikasta, alkuperäisväestöjen perinteistä ja jossain määrin mayanismista. Kaupungissa on paljon vaihtoehtoisia kauppoja ja luomuravintoloita sekä baareja, ja myynnissä on zapatistikylien tuotteita ja maya-käsitöitä. Tarjolla on myös paljon joogakursseja ja meditaatiota, sekä vaihtoehtoisia hoitoja. San Cristobal de las Casas on paikka, jossa verkostoidutaan samanmielisten kanssa ja jossa kohtaa monenlaisia henkisiä etsijöitä sekä Meksikosta että muualta maailmasta. Ha O Mek Kasta toimitetaan sinne luomutuotteita ja käsitöitä myyntiin, ja yhteisön jäsenet ja satunnaisemmat matkailijat pitävät sitä usein tukikohtanaan ulkomaailmassa.

Lähialueella vaikuttaa kolme kohtuullisen tunnettua maya-vanhinta, jotka vetävät puoleensa alkuperäiskansojen viisautta etsiviä matkaajia. Don Lauro on Tiibetissä opiskellut mestari (*maestro*) joka on perustanut eräänlaisen retriittikeskuksen kaupungin lähellä olevalle vuorelle, Tenoch kuulemani mukaan yrttihoitoihin erikoistunut, eksentrisenä mutta taitavana pidetty vanhempi herra, sekä Marzo Yuk Quetzal, jonka perustama yhteisö on vaikeammin tavoitettavissa kaupungin ulkopuolella.

3.3.1 Marzo Yuk Quetzal

Marzo Yuk Quetzal on omien sanojensa mukaan *zoque*-maya, kotoisin Lacandonin viidakosta, jossa häntä ovat opettaneet viimeiset todella vanhat Lacandonin mayat, joiden sanotaan olevan pitkähiuksisia ja pukeutuvan aina valkoisiin vaatteisiin.

Marzo Yuk Quetzal määrittelee itsensä viisaaksi mieheksi ja maya-vanhimmaksi (*abuelo maya*), ei varsinaiseksi shamaaniksi, mutta hän toimii vastaavana rituaalieksperttinä monissa tilanteissa jos paikalliset pyytävät sitä häneltä. Cita milenaria oli hänen visioonsa perustuva tapahtuma, ja viittaaan paljon hänen sanomisiinsa, joten on syytä tehdä selväksi oma asenteeni ja suhteeni häneen. Puhuin laajasti myös hänen lähipiirinsä ja satunnaisempien kävijöiden kanssa, ja kokonaisvaikutelmani on värikäs. Muihin alueen tunnetuimpiin maya-vaikuttajiin nähden Marzoo pidettiin sympaattisena ja helpoimmin lähestyttävänä, kirjaimellisesti ”isoisänä”. Siinä missä muita ”kuuluisampia” maya-vanhimpia San Cristobalin seudulle pidettiin ennenkaikkea hengellisinä ja ylevinä – muutaman mielestä tärkeimpinä – Marzooa kuvattiin maanläheiseksi ja huumorintajuiseksi, jonka yhteisössä tärkeintä oli henkisistä periaatteista huolimatta arkinen yhteiselo.

Pyrin tiettyyn etäisyyteen kuvatessani yhteisön jäseniä, mutta oleellista kokemuksen voimakkuuden kannalta oli varmasti juuri emotionaalinen läheisyys. Vertasin mielessäni kokemusta yhteisössä elämisestä jossain määrin rippileiriin, joka kesti kolme kuukautta. Tähän aikaan mahtui perheen tunteen vahvistumista ja hyvin laaja tunneskaala koko tehtävää koskien.

Marzo Yuk Quetzal harjoittaa päivittäin taistelulajeja ja meditaatiota, ja on harjaantunut energioiden käytössä. Sain tästä mielenkiintoisen havainnollistuksen, sillä

hän tunnisti kättäni koskettaessa siinä olevan fysiologisen vaivan, joka ei näy päällepäin. Monilla hänen lähipiirissään olikin näkemys, että Marzo on henkisesti ja energieettisesti hyvin oppinut, mutta ei todellisuudessa edusta maya-vanhimpia, joihin viitattiin paljon keskusteluissa ja heidän selitettiin olevan yhtenäinen perinteitä suojeleva joukko. Marzo oli kutsunut sanojensa mukaan vanhimpia tapahtumaan myös Guatemalasta, ja heitä varten oli pyritty järjestämään kuljetus, mutta he eivät saapuneet. Järjestäjät totesivat näin olleen tarkoitettu, ja paikalle saapuneet edustivat sisäistä esi-isien viisautta joka ilmeni nuorissa. Kriittisemmät sanoivat tämän johtuvan siitä, ettei Marzolla ole todellisia merkittäviä maya-yhteyksiä. Tätä käsitystä tukee se, että Marzo käytti paljon epämääräisiä maya-kielisiä termejä, joita hän ei sanojensa mukaan osannut kääntää espanjaksi.

Marzo ja muut alueen kuuluisimmat maya-vanhimmat toimivat nähdäkseni eräänlaisina tietoisuutta kasvattavina oppaina hengellisille etsijöille. Ilmiö on osa new age -turismia (Ivakhiv 2008), ja muistuttaa Perun Amazoniassa kukoistava ayahuasca-turismia: länsimaiset etsivät tajuntaa laajentavia kokemuksia ja alkuperäiskansojen viisautta. (Dobkin De Rios 2005, 2008)

Yhdessä ryhmän tuen ja kulttuurisen uskottavuuden kanssa luotettava ja asiantunteva seremoniamestari on ratkaisevan tärkeä kokemuksen vaikuttavuudelle. Tässä tutkielmassa viitataan kohtalaisen usein Marzo Yuk Quetzalin sanomisiin tai tekemisiin, sillä koko tapahtuma perustuu hänen visioonsa. Kukaan osallistujista tai yhteisön vakituisemmista jäsenistä ei kuitenkaan luottanut sokeasti kaikkeen ääneen sanottuun, vaan käsitys oman itsen ja sisäisen viisauden auktoriteetista oli hyvin vahva (Heelas 1996: 18, 24–25, 28). Yksityisissä keskusteluissa monet asettivat Marzon näkemykset kyseenalaisiksi, mutta niitä ei myöskään kiistetty. Käsittelenkin hänen puheitaan tässä eräänlaisena suuntaa antavana kontekstin luomisena kokemuksille ja tapahtumille (Heelas 1996: 22–23, 37). Marzo Yuk Quetzalin sydämellinen olemus ja helposti lähestyttävyyys oli nähdäkseni suurin osa hänen auktoriteettiaan. Eräs osallistujista kuvasi häntä ”vanhana hippinä, joka jaksaa vilpittömästi uskoa maailman muuttumiseen”.

Viitatessani tapahtuman järjestäjiin, tarkoitan Marzo Yuk Quetzalia ja vastuullisissa tehtävissä olevia avustajia, erityisesti tulen vartijaa Santiagoa ja muutamaa yhteisön

vakituista asukasta, jotka olivat olleet tukena tapatumen ideoimisessa. Heitä kaikkia pidettiin energioiden tuntemuksessaan pitkällä olevina.

Marzo jatkaa tälläkin hetkellä henkisten tapahtumien järjestämistä ja niissä kiertämistä, nykyään myös Euroopassa. Alustavan tarkkailun perusteella tapahtumat keräävät yhteen eri suuntausten energeettistä työtä tekeviä edustajia, ja niillä saattaa olla satojen ihmisten yleisö. (ks Liitteet, kuva 1)

3.3.2 Ha O Mek Kan yhteisö

Ha O Mek Ka:n yhteisö on monella tapaa tyyppinen intentionaalinen yhteisö joita on syntynyt new age -ajattelun innoittamana eri puolille maailmaa (Sutcliffe & Bowman 2000: 4, Manzella 2010).

Yhteisöä kutsutaan joskus ekokyläksi, sillä se toimii kestävän kehityksen periaatteiden mukaan. Marzo Yuk Quetzal perusti paikan yhdessä vaimonsa Silvianen ja muutaman ystävän kanssa 1980-luvulla. Yhteisöä on rakennettu hengellisten periaatteiden mukaan: sen mikä on tarkoitus tapahtua, tapahtuu Suuren Hengen tai Jumalan tahdosta. Pikkuhiljaa rakennustarvikkeita ja halukkaita avustajia ilmaantui enemmän ja enemmän, ja kaikki on tehty vapaaehtoisvoimin.

Ha O Mek Ka sijaitsee vuorenrinteellä, San Cristobal de las Casasin ja Ocosingon välisen tien varressa (ks. Liitteet, Kartta 2). Ilmasto on sopivan lauhkea viljelyskavien kasvattamiseen, mutta myös tarpeeksi lämmin hedelmille. Yhteisön pihassa kasvaa banaaneja ja sademetsäilmasto alkaa muutama sata metriä alaspäin, mutta samalla vain pienen nousun päässä alkaa kasvaa havupuita. Rakennukset ovat avoimia, eikä lämpötila laske alle kymmenen asteen. Pieni joki rajaa Ha O Mek Kan maat läheisen kylän kanssa. Yhteisön puutarhoissa kasvatetaan suuri osa omaan käyttöön tulevasta ruoasta, ja hunajaa tuotetaan itse ja myydään lähikylissä ja San Cristobalissa. Myös suklaata ja käsitöitä valmistetaan, ja Ha O Mek Kassa sijaitsee Marzo Yuk Quetzalin ja hänen veljensä korupaja, joka on erikoistunut hopean ja meripihkan työstämiseen. Pajassa työskentelee muutama lähikylässä asuva maya.

Yhteisön kokoonpano vaihtelee: enemmän tai vähemmän pysyviä asukkaita ovat isäntäperhe ja viisi muuta henkilöä, jotka on omaksuttu laajennetun perheen jäseniksi. Käytännössä kuka vain saa jäädä niin pitkäksi aikaa kuin haluaa, kunhan osallistuu

päivittäiseen elämään ja yhteisiin töihin. Cita milenariaan osallistui myös Marzon ja **Silvianen** tytär **Elizama**, joka on kasvanut Ha o mek Kassa ja opiskeli tapahtuman aikaan San Cristobalissa. Elizama oli kiinnostunut osallistumaan yhteisön henkiseen työhön, ja on todennäköisesti jatkamassa Marzo Yuk Quetzalin henkistä työtä. Muut Marzon lapset olivat jo aikuisia, ja he työskentelivät koruseppinä hopea-, meripihka ja kivikorujen parissa joko yhteisössä tai Chiapasin suuremmissa kaupungeissa. Loput yhteisön asukkaista ovat vapaaehtoisia työntekijöitä, jotka ovat yleensä matkalla ja jääneet vaihteleviksi ajoiksi. Suurin osa heistä on meksikolaisia, mutta myös eurooppalaisia ja pohjoisamerikkalaisia, joskus jopa kauempaa kuten Japanista tulleita. Lähikylistä olevia mayoja on töissä korupajan lisäksi satunnaisissa käytännön töissä kuten puuseppinä, mutta he pysyttelevät yleensä erillään matkalaisista.

Muutaman ihmisen yhteisestä unelmasta on kasvanut yhteisö, jonka vetovoiman kasvu oli huomattava jo vuodessa: ensimmäisellä vierailullani 2011 yhteisössä asui 20 ihmistä, kun taas jo vuoden päästä siellä oli pelkkiä vapaaehtoisia melkein 30, ja laajempaan perheeseen kuuluvia lähemmäs 20. Uusia asumuksia oli rakennettu vuoden aikana, ja paljon suurempi katettu ruokailutila, johon mahtui pitkien pöytien ääreen samanaikaisesti melkein sata ihmistä. Vapaaehtoiset majoittuivat yhteisissä makuusaleissa, mutta lyhyempiäaikaisia vierailijoita varten oli tehty pienempiä ja yksityisempiä majoja, joissa saattoi asua 4-6 henkeä kerrallaan.

Loppuvuodesta 2012 vapaaehtoisia oli alkanut tulla niin paljon, että töitä ei meinannut riittää kaikille. Myös turisteja oli alkanut löytää yhteisöön, ja muutama majoista oli osoitettu maksaville vieraille. Isäntäperhe mainitsi muutamissa keskusteluissa aikovansa muuttaa syvemmälle viidakkoon. Nykyinen yhteisö jäisi tilapäiseksi keskukseksi, jota vapaaehtoiset voisivat pyörittää ja jossa järjestettäisiin työpajoja ja leirejä. Kiinnostus alkoi olla liian suurta, eivätkä kaikki tulijat olleet kiinnostuneita alkuperäisistä henkisistä periaatteista. Yhteisöelämän sijaan monet uusista tulijoista halusivat vain asua ilmaiseksi tai mahdollisimman halvalla. Aidosti kiinnostuneitakin alkoi olla liikaa, ja tämä tulkittiin merkiksi yleisestä henkisyyden ja yhteisöllisyyden kaipuusta – nuorten matkalaisten ajateltiin etsivän syvempää merkitystä elämälleen, jota valtavirtayhteiskunta ei voi tarjota.

Vaikka kentältä paluuni jälkeen olen myös todennut olleeni melkein kultissa mukana, termi ei lopulta sovi Ha O Mek Kan tai Cita milenarian kuvaamiseen. Sen lisäksi että termi on hyvin negatiivisesti latautunut, se viittaa suljettuun, karismaattisen johtajan ohjaamaan yhteisöön, mitä Ha O Mek Ka tai Marzo Yuk Quetzal eivät olleet. ”Yhteisö” merkitsi fyysisen Ha O Mek Kan ekokylän lisäksi laajempaa, new age -ideologiaan uskovaa ”kosmista perhettä”, johon kuka tahansa voi kuulua. Yhteisön nimi viittaa abstraktiin ”ikuiseen hetkeen”, ja kosminen perhe tarkoittaa lopulta kaikkia niitä ihmisiä jotka kokevat tuota ajatonta aikaa.

Kultit voidaan määritellä sijoittuviksi jatkumolle sen suhteen, kuinka vahvasti ne torjuvat ympäröivän yhteiskunnan, ja kuinka organisoituneita ja johtajalähtöisiä ne ovat (Gilhus & Sutcliffe 2013: 52). Marzo Yuk Quetzalin näkyvästä läsnäolosta huolimatta Ha O Mek Kaa leimaa avoimuus ja häilyvärajaisuus, ja hänen lisäksi neuvoja ja tukea haetaan muiltakin yhteisössä pidempään asuneilta. Perheen jäsen voi olla vaikka maailman toiselta puolelta käsin, jos kokee sen henkisten periaatteiden koskettavan itseä. Tässä mielessä Ha O Mek Kalla on tiettyjä vähiten järjestäytyneen kultin piirteitä: ”yleisökultilla” (*audience cult*) ei ole virallista organisaatiota, ja osallistujat voidaan nähdä enemmän sen tarjoaman viestin ”kuluttajina” kuin jäseninä (ibid.). Yhteisöä voi kutsua myös ”valitsevaksi kollektiiviksi” (Sutcliffe 2000: 20).

Tässä tutkielmassa Ha O Mek Ka esiintyy ennemminkin symbolina ja viittauksena siihen tietoisuuden tilaan, jota yhteisössä tavoitellaan (ks. osio Ha O Mek Ka ja *communitas*). Tutkimuksen varsinainen painopiste on Cita milenarian tapahtumilla ja siihen osallistuvien kokemuksissa.

3.4 Cita milenaria new agen huipentumana

New age -termin epämääräisyydestä on kirjoitettu paljon (Chryssides 2007: 5-13, Sutcliffe & Bowman 2000: 2, Heelas 1996: 1-12). Tässä tutkielmassa käytän sitä kattoterminä kuvaamaan kansainvälistä ja kulttuurirajat ylittävää henkisyiden ensisijaisuutta ja yksilön **kokemusta** painottavaa ideologiaa. Ideologia saa eri kulttuureissa erilaisia symbolisia muotoja, mutta ydin-ajatus on sama: laajempi ihmiskunta on unohtanut kaiken yhteenliittävyyden ja henkisyiden, ja tuhoaa itseään ja ympäristöään. Ratkaisu tilanteeseen löytyy sisäisestä henkisyidestä ja oman

jumalallisuuden löytämisestä. Pohjimmiltaan ajattelussa on kyse erittäin optimistisesta, utopistisesta ja henkisestä humanismista (Heelas 1996: 28).

New age -liike on laajentunut 1960- ja 1970 -lukujen taitteen vastavirtaliikkeestä hyvin tunnetuksi. Heelasin mukaan new agen erilaisia ilmenemismuotoja yhdistää yhtenevä kuva ihmiskunnan tilasta ja johtopäätös siitä, mitä sille pitäisi tehdä.

Monimuotoisuuden taustalla on huomattava yhtenäisyys – huolimatta maasta, julkaisusta tai käytännöstä, taustalla sama tai hyvin samanlainen *lingua franca* joka liittyy inhimilliseen ja planetaariseen tilaan ja siihen miten sen voi muuttaa. Heelas kutsuu tätä kieltä ”itse-henkisyydeksi” (*self-spirituality*). New agen harjoittajat käsittävät ”itsen” olevan pyhä. Monet korostavat myös luonnon henkisyyttä, mutta tärkeintä on löytää yhteys omaan henkisyyteen. Yleinen yhteisymmärrys siitä, että on oleellista vaihtaa saastuneesta olotilastamme – jossa olemme sosialisoinnin takia – siihen tilaan (*realm*) joka sisältää todellisen luontomme (*our authentic nature*). (Heelas, 1996, 1-2)

New Age -ideologian keskeiset teesit, jotka voivat esiintyä monissa eri muodoissa, ovat: A) elämä ei ole sitä mitä sen pitäisi olla, mutta B) oppi tarjoaa kertomuksen siitä mitä täydellisyyden löytäminen on, ja C) tarjoaa keinot pelastuksen löytämiseen. (Heelas, 1996: 18)

Cita milenaria voidaan nähdä eräänlaisena new agen huipentumana: ”milleniaarinen tapaaminen” viittaa 21.12.2012 tapahtuvaan suuren kosmisen syklin vaihdokseen, joka on inspiroinut koko new age käsitteen syntyä. ”New Age” aikakausien muutokseen viittaavana terminä on saanut alkunsa tähtikuvion vaihtumisesta. Tähän mennessä ihmiskunnan merkittävin aika noin Jeesuksen syntymästä näihin päiviin saakka on ollut Kalojen tähtikuvion vaikutuksen alaisena ja seuraava, nyt jo alussa oleva aikakausi, on Vesimiehen aika. Uuden ajan odotus oli huipussaan hippiliikkeen parissa, ja Ha O Mek Kan perustajat myönsivät kyseessä olevan sama aate. 1960- ja 1970 -luvuilla liikkeessä ei kuitenkaan onnistuttu ylittämään egoa ja sen tarpeita, mikä johti muun muassa psykedeelisten aineiden väärinkäyttöön ja liikkeen maailman muutokseen tähtäävän tarkoituksen epäonnistumiseen. ”Uusi aika” on kuitenkin jatkuvasti tuloillaan, ja muutaman vuosikymmenen viivästys on olemattoman pieni kosmisessa mittakaavassa.

Cita milenariassa tapahtuneissa vapaissa keskusteluissa välittyi näkemys siitä, että Kalojen aikaa leimaa duaalisuus ihmisen ajattelussa: kehon ja mielen erottelu, materian ja hengen erottelu, jossa materia on koettu ensisijaisena ja henkisyys vieraampana. Uusi, Vesimiehen aika, tulee olemaan nämä vastakkaisiksi koetut asiat integroiva ja henkisyttä ja kollektiivisuutta vuorostaan korostava. Tämä uusi, orastava tietoisuus ihmiskunnassa on ollut tuloillaan jo pitkän aikaa, Jeesus ja muut suuret profeetat, kuten Buddha ja Muhammed, sekä monet itämaiset viisaat, olivat ensimmäisiä jotka ilmensivät tätä korkeampaa tietoisuutta. Muu ihmiskunta on sittemmin perustanut uskonsa tai filosofiansa heidän ajatuksiinsa, mutta takertuneet ulkoisiin ilmenemismuotoihin, mikä on johtanut sotiin ja väkivaltaan eri ryhmien välillä. Tämän hetkinen maailmantilanne nähtiin huonona. Ihmiskunta on tuhoamassa itseään toimiessaan egon tarpeiden pohjalta. Ihminen ei tunnista itseään toisissa, puhumattakaan luonnosta, joka käsitetään hyödynnettävänä objektina. Ratkaisu tähän tilanteeseen on egon ylittävän kosmisen tietoisuuden kehittäminen.

New agen ydinajatus alkamassa olevasta harmonisemmasta ja henkisemmästä aikakaudesta mukautuu eri muotoihin (Sutcliffe & Bowman 2000, Chryssides 2007). Cita milenarian osallistujista moni viittasi muinaisten atsteekkien ja mayojen kirjoituksiin, joissa puhutaan uudesta, seuraavasta aikakaudesta: mayoilla viidennestä auringosta (*quinto sol*) ja atsteekeilla kuudennesta auringosta (*sexto sol*). Muinaisissa kalentereissa uuden ajan alku sijoittuu vuoteen 2012, tai ainakin sen lähistölle.

Marzo Yuk Quetzalin mukaan Jeesuksen ja muiden new age -ajattelussa tunnustettujen profeettojen lisäksi muinaiset mayat ja alkuperäiskansojen myyttinen hahmo sulkakäärme (*Quetzalcoatl* atsteekeille, *Kukulkan* mayoille), ovat myös tavoittaneet korkeamman tietoisuuden tason, joka juuri näinä historian hetkinä tulee helpommin tavoitettavaksi koko ihmiskunnalle. Heidän tietoisuutensa "*ehdottomasta rakkaudesta salli heidän tavoittaa sellaisen evoluution tason, että heistä tuli sielun olotila ja elävä tietoisuus*".

Heelas käsittää new agen täysin globaalina, vaikka ilmiö onkin länsimaista alkuperää (*Western construct*). Teosofia on auttanut sen leviämisessä, ja 1990-luvun puolivälissä se on Heelasin mukaan ollut näkyvintä Britannian ja Yhdysvaltojen lisäksi Saksassa, Uudessa Seelannissa ja Israelissa. Muita tutkijan mainitsemia maita, joihin ajattelu oli

kotiutunut vuosituhannen vaihteessa, olivat Ruotsi, Hollanti, Brasilia, Japani ja Singapore. Yhtenä merkittävänä syynä tähän Heelas esittää keskiluokan samankaltaisuuden kulttuurisesta ympäristöstä huolimatta (*middle to upper-middle professional classes, the category of the population which is most uniform across cultures*). New age -opetukset sulautuvat paikallisiin kulttuurisiin ilmiöihin ja saavat kulttuurisesti spesifejä muotoja, mutta pohjimmiltaan kokonaiskuva on hyvin homogeeninen. Informaation kulkiessa nopeasti eri tekniikat tai uudet teokset tulevat tunnetuiksi hyvin eri puolilla maailmaa. Tämän tyyppisen uushenkisyyden taustakirjallisuus ja tekniikat ja näkemykset ovat pitkälti kansainvälisiä. (1996: 120-1)

Sen kolmen kuukauden aikana, jotka vietin Ha O Mek Kassa, paikalla kävi kaksi eurooppalaista kuvausryhmää tekemässä dokumenttia odotetusta päivämäärästä. Toiset heistä kertoivat Marzon olevan ensimmäinen löytämänsä maya, joka oli aktiivisesti mukana 2012-ilmiössä.

Cita milenarian tapauksessa new agen keskeiset teesit on muotoiltu muinaisiin mayoihin liittyvän symboliikan avulla, mutta näkemys on henkisempi ja mystisempi kuin tunnetummat käsitykset maan ulkopuolisesta älykkydestä ja "avaruusolennoista". **José Luis Valle Galindo**, kirjailija Guadalajarasta, on kirjoittanut useita henkisiä teoksia mayoihin liittyen. Yksi näistä, *La Cita Milenaria: El Retorno de los Mayas* (2008) inspiroi Marzo Yuk Quetzalia järjestämään tapahtuman suuren syklin vaihdoksen aikaan, ja kirjailija osallistui itsekin tapahtumaan. Teoksen nimessä esiintyvä "Mayojen paluu", merkitsee harmonisen tietoisuuden paluuta ihmiskuntaan ratkaisevana ajankohtana 2012. Muinaisten mayojen tulkitaan olleen tietoisuudessaan yliverkaisia: "Mayat ovat olleet mystinen sivilisaatio ja erilainen kaikkiin muihin kulttuureihin nähden. Syy on se, että tietoiset mayat, luovat mayat, kehittivät koko sen potentiaalinsa mitä ihminen voi kehittää" (Valle Galindo 2008: 8). Kaikissa ihmisissä on tuo kosminen maya-tietoisuus (*todos somos maya*, olemme kaikki mayoja), jonka odotettiin heräävän kollektiivisesti koko ihmiskunnassa 2012. Tähän viittaa "Mayojen paluu", sillä kosminen ja jumalallinen potentiaali on kaikissa ihmisissä. Muinaisten mayojen tapauksessa tietoisuuden laajeneminen (*la expansión de la conciencia*, ibid. 9) oli syy jonka takia kaikki tieteet, taiteet ja teknologia kehittyivät huippuunsa. Ne matemaattiset ja kosmologiset saavutukset joita nykyäänkin ihmetellään, olivat Valle

Galindon mukaan laajentuneen tietoisuuden ansiota: muinaiset mayat kykenivät kosmisen tietoisuuden kautta ymmärtämään kaukaisimmatkin galaksin salaisuudet käymättä siellä. He kokivat kaiken ykseyden ja universumin yhdistymällä galaktiseen tietoisuuteen (21).

Omien sanojensa mukaan Marzo Yuk Quetzal mietiskeli pitkään sitä mitä tulisi tehdä tulevan tietoisuuden muutoksen edistämiseksi, ja lopulta kesällä 2012 hän sai vision meditaatiossa, jossa suuri seremonia tapahtui Palenquen temppeleillä. Muiden suurten tempeliraunioiden lähellä oltiin jo järjestämässä jotain tuona ajankohtana: Yukatanin niemimaalla sijaitsevan kuuluisimman mayatempelin Chichén Itzán tapahtuma olisi väistämättä turistikpekaakkeli, ja Tikal Guatemalassa oli varattu populaarien henkisten kirjailijoiden ja ajattelijoiden kohtaamispaikaksi. Marzon visiossa suuren syklin vaihdoksen seremonia oli avoin kaikille, ei ”elitistinen tapahtuma”. Hän julkaisi kolme eri kutsua (*llamados*) tuttaviansa kautta eri Internet-foorumeilla. Paikalle saapuisivat ne joiden olisi tarkoitus saapua.

Palenqueen on haudattu maya-kuningas Pakal Votan, jonka kuvattiin olevan yksi kosmisen tietoisuuden saavuttaneista viisaista, ja hänet myös mainittiin tapahtuman kutsussa. Sen lisäksi, että Pakal Votanin kautta abstrakti myytti sai konkreettisempaa paikallisväriä, new age -ideologiassa tietyissä Maan voimapaikoissa ajatellaan olevan erityinen henkinen energia, joka helpottaa meditaatiota ja magian toimimista (ks. Lewis 1999: 234–235, Sutcliffe 2000: 8). Osallistujien mukaan Latalalaisessa Amerikassa tunnetuimpia voimapaikkoja ovat Machu Picchu Perussa, sekä Meksikossa Teotihuacán Meksiko Cityn lähistöllä, sekä Chichén Itzá Yukatanin niemimaalla. Hieman vähemmän tunnettuja, mutta energeettisesti voimakkaiksi tunnustettuja paikkoja ovat Meksikon Chiapasin ja Guatemalan maya-tempelit. Cita milenarian yhteydessä oleellinen pyhä paikka (*teocalli*) oli Palenquen rauniokaupungin lisäksi Toninán tempeli noin 50 kilometrin päässä Ha O Mek Kasta, jossa toteutettiin valmistelevaluvan pyytämisen seremonia 12.12.2012. (ks. Liitteet, Kartta 2)

Palenquen tempeli, kuten muutkin maya-tempelit, nähdään valon keskuksina, joiden tarkoitusta ei enää yleisesti ymmärretä, mutta jotka ovat vahvoja energiakeskuksia. Talvipäivän seisauksen hetkellä tuo ”valon keskus aktivoidaan

energeettisesti maailmanlaajuisessa meditaatioissa, jonka tarkoituksena on aktivoida kaikki Äiti maan energiakeskukset” (Marzo Yuk Quetzalin kolmas kutsu kesällä 2012).

Heelasin mukaan new agen kansainvälisyys ja suosio perustuu sen tarjoamiin ratkaisuihin: mihin tahansa kysymykseen on löydettävissä vastaus itsestä ja sisäisestä henkisyydestä (1996: 75). Meksikon yhteiskunnallinen tilanne on valitettava, ja Cita milenarian ja Ha O Mek Kan kaltainen toiminta ja niiden taustalla oleva ideologia tarjoaa osallistujille henkisyyteen ja muinaisiin yleviin juuriin perustuvan vastauksen. Meksikolaisuus on muutakin kuin huumesotaa ja korruptiota, ja nykyinen tilanne on korjattavissa paluulla muinaiseen, harmoniseen olemisen tapaan: maya-tietoisuuteen. Tätä kosmista tietoisuutta ja egosta vapautumista kohti pyrittiin “muinaisilla harjoituksilla”, joita käsittelen osassa Todellisuuden muokkaaminen.

Cita milenarian mukaan elämä ei ole sitä mitä sen pitäisi olla, koska meksikolaiset (ja suuri osa koko ihmiskunnasta) on kadottanut yhteyden sisäiseen henkisyyteensä ja ympäröivään kosmukseen. Meksikossa vallitsee korruptio, väkivalta, ja yleinen luottamuksen puute ja pelko. Maailmanlaajuisesti vallalla on ego ja siihen keskittyvä tietoisuus, joka ei tunnista kaiken keskinäistä yhteyttä.

“Pelko on se tekijä joka eniten suistaa ihmismielen ja ihmiskunnan evoluutiota tarkoitettulta radaltaan. Pelko johtuu egoismiin perustuvasta häviämisen ja menetyksen tunteesta (sentido de pérdida), sen menettämistä mitä on ja mitä omistaa. Egoismi on energiaa, johon liittyy vapauden, tietoisuuden ja rakkauden puute.” (Valle Galindo 2008: 12) Muinaiset mayat kykenivät ylittämään egon täydellisesti: heidän katoamisensa ja muinaisten kaupunkikeskusten hylkääminen on Valle Galindon mukaan harjoitus luopumisesta, egoa vastaan toimimisesta. Täydellisyys, ja “oikeanlainen” olemisen tapa johon on pyrittävä, on luottamus, toisen kohtaaminen välittömästi, tunnistaen kummankin yhteisen ihmisyyden.

”Kosmisten mayojen tietoisuus” on vain yksi muoto kansainväliselle käsitykselle kaiken yhdistävästä ykseydestä. Yleinen new age -ratkaisu maailman tilaan on Heelasin mukaan juuri kosmiseen tietoisuuteen, egon ylittämiseen, pyrkiminen. Kaikissa ihmisissä on new age -ajattelun mukaan jumalallinen puoli, joka on sosiaalistetun ja ehdollistetun itsen ulottumattomissa (*you are Gods and Goddesses in exile*). Tämä on

Heelasin mukaan new agen kaikkein tärkein aspekti: ihminen on ennen kaikkea henkinen. Itsen kokeminen on Jumalan, Jumalattaren, Lähteen, Kristuksen tietoisuuden, sisäisen lapsen, sydämen tien, ja useimmiten ”sisäisen henkisyiden” kokemista. Nämä korkeamman itsen kokemukset ovat hyvin erilaisia egon kokemuksista. Sisäinen todellisuus yksinään on lähde aidolle elinvoimalle, luovuudelle, rakkaudelle, rauhallisuudelle, viisaudelle, vallalle, auktoriteetille ja kaikille niille ominaisuuksille joiden ajatellaan kuuluvan täydelliseen elämään. (Heelas 1996: 19–20)

New age -piireissä mayanismin näkyvyyden lisäksi Amerikoiden alkuperäiskansat liitetään yleisesti shamanismiin ja tietoisuuden tekniikoihin. Viime vuosikymmeninä kiinnostus alkuperäisamerikkalaisia henkisyiden muotoja kohtaan on kasvanut ja shamanismista on tullut muoti-ilmiö ”Lännen okkultissa metafysisessä alakulttuurissa” (*West’s occult-metaphysical subculture*). Vaikka alkuperäisamerikkalaisia ja heidän henkisiä perinteitään on pitkään romantisoitu, euroamerikkalaiset ovat harvoin itse osallistuneet niiden harjoittamiseen. Tämä muuttui 1960-luvulla, kun tietyt vastakulttuurin tukijat yrittivät sopeutua ”natiiviin” elämäntyyliin (”tribal” lifestyles). 1980-luvulla okkultti alakulttuuri alkoi keskittyä alkuperäisamerikkalaisiin uskontoihin, kun neoshamanismista tuli suosittua. (Lewis 1999: xliii) Alkuperäiskansojen uskonnot ja henkiset menot kiinnostavat myös urbaaneja latinalaisamerikkalaisia, vaikka new age saa tuossa kontekstissa hieman erilaisia painotuksia. Antropologian anti hengellisten ilmiöiden tutkimukselle on kuitenkin juuri kulttuurin merkityksen tuominen yhtälöön (Buckser & Glazier 2003, xii).

Antropologi Maria Julia Carozzin mukaan mukaan ratkaiseva kulttuurinen ero anglosaksisen ja latinalaisamerikkalaisen new agen välillä on suhtautuminen itseen ja sitoutumattomuuteen. Siinä missä esimerkiksi Yhdysvalloissa keskeiseksi arvoksi nousee henkilökohtainen autonomia ja hetkellisten ihmissuhteiden mahdollisuus, keskiluokkaiset latinalaisamerikkalaiset hyväksyvät nämä arvot vain vastahakoisesti, jopa urbaaneissa ympäristöissä (Carozzi 2007: 347). Pohjaten esimerkkeihin Argentiinasta, Brasiliasta ja Meksikosta, Carozzi esittää että aktiivinen osallistuminen tyyppilliseen new age -toimintaan vaatii eräänlaista kääntymystä latinalaisamerikkalaisilta: aiemmin epäilyttävät yksilölliset arvot on pyhitettävä (ibid. 348)

Cita milenarian osallistujien parissa on havaittavissa vuorottelua yksilöllisyyden ja ryhmän korostamisen välillä. Symboliikka ja virallisemmat puheet korostivat kollektiivisuutta ja yhtenäistä ryhmää, mutta todellisen muutoksen käsitettiin alkavan aina itsestä. ”Maya-tietoisuus” on jokaisen omasta sisäisyydestä löytyvä, mutta samalla täysin kollektiivinen ja kosminen, koko maailman käsittävä ja rajat ylittävä tietoisuuden tila. Myös yksilöllisille kokemuksille rakennettiin selitystä yhteisesti, ja jotkut turvautuivat toisia enemmän auktoriteetteihin. Brasiliassa ja Meksikossa jo olemassa oleva uskonnollinen synkretismi (sekoitus katolisia ja alkuperäiskansojen uskomuksia ja rituaaleja) sulautuu uudempiin new age käytäntöihin, vaikka tässä on kaupunki- ja aluekohtaisia eroja (Carozzi 2007: 353).

Meksikossa new age saa paikallisen sävyn erityisesti esoteerisissa neonatiiveissa liikkeissä, jotka ammentavat prekolumbiaanisesta symboliikasta. Natiiviuden käsitteen nousua on tarkasteltu nationalismiin kannalta (Rostas 2002), uutena identiteettinä suurissa kaupungeissa ja vastarintana valtiovallalle. Tämä proto-nationalistinen liike tai alakulttuuri on kasvussa erityisesti marginalisoituneiden nuorten miesten parissa. Viime aikoina suurempaa huomiota ovat saaneet esoteerisemmat natiiviuden suuntaukset, kuten ”*neoindianismo*” (de la Torre 2014, 2012; Rostas 2008) ja ”*neotradicionalismo*” (Gutiérrez Zúñiga 2008, de la Peña 2001).

Natiiviuteen liittyvien identiteettien esiinnousu liittyy vahvasti modernisaatioon (De la Peña 2001: 95), kuten myös muiden new age -ratkaisujen esiinnousu (Heelas 1996: 139–140). Heelas esittää Weberiin pohjaten että moderni dominoiva kulutusyhteiskunta aiheuttaa joskus pakenemisreaktion (”modernisuus on kuin rautahäkki rutiineineen ja työ-kulutus -imperatiiveineen”). Tyytymättömät ihmiset etsivät elämäntapoja, jotka voivat tukea vapautunutta identiteettiä (*liberated identities*) ja ottaa kontrollin oman elämän suhteen. Modernisuuden kritiikki kulminoituu erityisesti materialismiin ja kulutusyhteiskunnan kritiikkiin. Pelkän kuluttajan identiteetti ja kulutusyhteiskunnan tarjoama merkitys elämälle ei riitä. Ulkoiset asiat eivät lopulta voi antaa mitään sisäisesti tyydyttävää ja merkityksellistä. (ibid.) New agen tarjoamat ”toissijaiset instituutiot” (*secondary institutions*) ovat kehittyneet ja niillä on vetovoimaa, koska ne tarjoavat identiteettiä niille jotka ajalehtivät vastakulttuurissa. (ibid. 143–144)

Neonatiivius on prekolumbiaanisten rituaalien elvytysliike, joka vetoaa erityisesti keskiluokkaisiin ei-alkuperäiskansan edustajiin, joilla kuitenkin on ”vahva tahto liittyä natiiviin identiteettiin”. Liike on uskonnollinen, mileniaristinen ja pyrkii prehispaanisen kulttuurin elvyttämiseen (de la Peña 2001: 95). Tunnetuin neonativismin muoto ovat perinteisen atsteekkitanssin ympärille syntyneet rituaaliseen toimintaan keskittyvät ryhmät, *grupos concheras*. Aiemmin ryhmiin hakeutuvat olivat enimmäkseen maaseudulta saapuneita muuttajia, tai alempiin luokkiin kuuluvia työläisiä, mutta viime aikoina keski- ja ylempiluokkaisten kiinnostus ryhmiä kohtaan on lisääntynyt. De la Peña kuvaa ryhmien voiman perustuvan ”rituaalisen aktivismiin”, jossa oleellisia ovat prekolumbiaaniset kulttiesineet: suitsuke *copal*, soittimet kuten rummut (*huehuetl* ja *teponatzli*) ja simpukattori *caracol*, sekä rukoukset ja laulut, jotka ovat osoitettu sekä prekolumbiaanisille jumaluuksille että kristillisille pyhimyksille. Ryhmittymien parissa on yleistä toteuttaa pyhiinvaelluksia muinaisille pyhille paikoille, ja erilaisia rituaaleja ja seremonioita järjestetään prekolumbiaanisen ajanlaskun merkityksellisinä päivinä, kuten vuotuisina päiväntasauksina- ja seisauksina. Toiminnassa on tärkeä rooli myös yöllisillä rituaaleilla (*velación*) ja tansseilla. (ibid. 98–99)

Ha O Mek Kan toiminnassa ja Cita milenarian aikana neonativismin rituaaliset elementit olivat fuusio monista prekolumbiaanisista (tai niiksi väitetyistä) menetelmistä. De la Peñan kuvaama neonativistinen tanssiperinne oli näkyvästi mukana: halukkaat osallistujat harjoittelivat tanssia (*danza de quetzal*), joka toteutettaisiin Palenquessa 21.12. Suitsuke *copal* ja rituaalisoittimet olivat jokapäiväisessä käytössä, ja pyhät muinaiset paikat ja seremoniallinen valvominen nousivat myös tärkeiksi. Koko 13 päivän tapahtuman aloitti uuden tulen seremonia (*ceremonia del fuego nuevo*), joka liittyi atsteekeilla 52 vuoden syklin alkamiselle ja päätymiselle, ja jota myös toteutetaan kaupunkilaisissakin neonatiiveissa ryhmissä (ibid. 98–99). Tärkeitä elementtejä oli myös lainattu tietoisesti ”pohjoisamerikkalaisilta veljiltä”, kuten *lakota*-heimon tyyliin toteutettu seremoniallinen sauna *temazcal*, ja laajalti käytetty *medicine wheel* (*rueda de medicina*), kivikehä jonka keskeiset akselit noudattavat pääilmansuuntia.

Kaiken kaikkiaan neo-natiivius sai Cita milenariassa korostetun henkisen muodon. Maya ei symboloi etniaa vaan kaikissa ihmisissä sisäsyntyisenä olevaa kosmista

tietoisuutta kaiken ykseydestä. Samalla kun tapahtuman tarkoitus oli palauttaa tuota maagista tietoisuutta meksikolaisille, pyrittiin ylittämään kansakuntien väliset rajoitukset. Marzo Yuk Quetzalin mukaan näkemyksen taustalla on 1920-luvulla vaikuttaneen filosofi ja poliitikko José Vasconcelosin ajatus ”kosmisesta rodusta”. Vasconcelos oli omalta osaltaan mukana visioimassa meksikolaista modernia identiteettiä, jonka ”kosmisuudessa” sekoittuisivat ongelmitta kaikki eri taustaiset ainekset. Hänen näkemyksensä olivat suosittuja laajalti Latinalaisessa Amerikassa, jonka historiaa värittää yleisesti kansakuntien sekoittuminen. Ajatus kosmisesta rodusta nousi 1970-luvulla uusien sukupolvien suosioon, vaikka sitä on kritisoitu myös alkuperäiskansojen totaalista ohittamisesta. Kosminen identiteetti oli Vasconcelosin mukaan ihmiskunnan luonnollinen tulevaisuus. (Vasconcelos 1997 [1925])

Tapahtuman alussa Marzo Yuk Quetzal arvioi että maailmassa on noin yksi laajempaan tietoisuuteen herännyt jokaista 10 000 ihmistä kohti, tai vieläkin vähemmän. Lohdullista on se, että kollektiivisuuden voima on niin suuri, ettei kaikkien tarvitsekaan tulla tietoisemmiksi. Tarpeeksi suuri kriittinen massa on riittävä vetämään koko ihmiskunnan tietoisuudessa korkeammalle tasolle. Täksi määräksi arvioitiin 144 000, määrä jonka moni osallistujista sanoi olevan yleisessä tiedossa tietoisuustekniikoita harjoittavien parissa.

Myytin mukaan sisäinen henkisyys voi vaikuttaa koko maailmaan lisäämällä harmoniaa, rauhaa ja onnea. Mitä enemmän yksittäiset ihmiset ilmaisevat jumalallisuutta itsessään ja toiminnassaan, sitä nopeammin ulkoinen maailma muuttuu. New agen sisällä tämän toiminnasta on erilaisia näkemyksiä, joissain tapauksissa henkisyys toimii maagisemmalla tai okkultimmalla tavalla. Esimerkiksi transendenttisen meditaation edustajien mukaan riittää jos vain 10 prosenttia kaikista ihmisistä meditoi, henkinen vaikutus lopettaisi maailman sodat ja kärsimyksen. Joukkomeditaatioiden yhteisvaikutus, (*harmonic convergences*), jollaista odotettiin myös 2012, toimii samalla tavalla. Heelasin mukaan new age piireissä käsitettiin myös kylmän sodan loppumisen johtuneen ”työskentelystä”, eli rukouksista ja affirmaatioista. Ihmisessä olevan jumalallisen potentiaalin nähdään tulevan todeksi ja näin syntyvän harmonian leviävän koko maailmaan. Samalla tavoin oletetaan sisäisen henkisyyden leviävän koko elämän arvoihin ja arkitodellisuuteen johtaen

vastakulttuuriseen elämäntapaan, ja lopulta uuteen maailmanjärjestykseen. Tämä saadaan aikaiseksi keskittymällä oman henkilökohtaisen maailman muutokseen, viestin viemiseen läheisille ja mahdollisesti vaihtoehtoisten elämäntapojen ja instituutioiden kehittämiseen. (Heelas 1996, 75)

Kapfererin mukaan (2004: 43–45) rituaalin vaikutus ulkoiseen todellisuuteen johtuu sen uudelleen orientoivasta voimasta. Rituaali on aina osa kokonaisuuden dynamiikkaa. Elämäncriiseihin liittyvät siirtymäriitit (syntymä, kuolema, initiaatiot) eivät vain kuvasta muutoksia, vaan vaikuttavat niihin konkreettisesti, sillä siirtymät ovat psykologisesti ja henkilökohtaisesti vaikuttavia osallistujille, jotka taas vuorostaan muokkaavat todellisuutta omalla toiminnallaan. Samalla tavoin historiallisesti merkittävät riitit saavat voimansa siitä, miten tiivistä ne ovat sitoutuneet ympäröiviin kosmologisiin, poliittisiin ja sosioekonomisiin prosesseihin. Ne voivat säilyttää järjestystä, tai auttaa sopeutumaan radikaaleihin muutoksiin. Kasvava modernisaatio ja globalisaatio saavat Kapfererin mukaan aikaan myös maallistumista ja myyttien heikentymistä (demytologisaatio), eivätkä rituaalien dynamiikat todennäköisesti ole kovin laajoja sosiaalisesti ja poliittisesti. Poikkeuksena hän mainitsee sellaiset kultit tai totaaliset instituutiot joissain uususkonnollisissa liikkeissä, jotka määrittelevät omat sosiopoliittiset todellisuutensa.

Cita milenariassa syntyi valmistautumisjakson aikana eristäytynyt ilmapiiri ja omanlaisensa todellisuus, mikä varmasti lisäsi sen vaikuttavuutta osallistujille. Samalla se kuitenkin punoutui tiiviisti kansainväliseen new age -myyttiin ja ammensi Meksikon akuutista yhteiskunnallisesta tilanteesta. Rinnakkain sen kanssa järjestettiin useita tapahtumia eri puolilla maailmaa, joilla oli samanlainen pyrkimys. Osallistujat kokivat olevansa mukana jossain maailmanlaajuisessa ja merkittävässä.

3.5 Osallistujat ja teemat

Rituaalit itse ovat mykkiä, joten niiden tutkijan on välttämätöntä kysyä kysymyksiä järjestäjiltä ja osallistujilta. Haastattelemisen ei ole vain juttelemista, eikä kuulustelua, eikä vain mekaanista ”lomakkeen täyttöä”. Kyseessä on kaksisuuntainen keskustelu, jossa vuorotellen esiinnyttään. (Grimes 2013: 47)

Rituaalintutkija Grimesin kuvaama ”esiintyminen” haastattelussa oli oman kokemukseni mukaan avoimuutta ja myös omien kokemusten jakamista. Monilla osallistujista oli hyvin epätavallisiakin kokemuksia, ja minusta tuntui että he halusivat muodostaa yleisen yhteisymmärryksen siitä mitä oli tapahtumassa. Tapahtuman edetessä kokemuksista puhuttiin ensin varovasti ja sitten rohkeammin.

Uskontoantropologi Tanya Luhrmann (2012) on havainnut tutkimuksessaan herätyskristillisten parissa haastateltavien käyttävän puheentapaa, joka melkein tekee tyhjäksi heidän kokemuksensa. Hengelliset kokemukset kuten äänen kuuleminen ovat usein stigmatisoituja ”hulluuden merkkejä” valtavirtayhteiskunnan silmissä. Kokija ei halua tulla leimatuksi, ja saattaa vähätellä tuntemuksiaan tai naurahtaa omille puheilleen, merkatien kokemuksen epätavalliseksi. (ibid. 232)

”Minulla ei ollut mitään odotuksia, minulla on ollut jo aika vahvoja kokemuksia (viajes medio fuertes) ja parasta on jos ei ole odotuksia pohjalla. Pinnallisesti tiesin että halusin tutustua ihmisiin ja Chiapasiin, käydä pyramideilla ja kaikkea sitä, mutta pohjimmiltani tiesin että tämä olisi jotain hyvin erityistä, että tämä oli erityinen tehtävä, paikalla ei olisi ihan ketä tahansa. Tiesin että kohtaisin hyvin vanhoja olentoja, ja paljon valoa, tiesin että olin jo työskennellyt heidän kanssaan, mutta en tietenkään huutele sitä ääneen koska yleensä yrittää olla sanomatta sellaisia asioita.”

(Martin, 38, Argentiina, tammikuussa 2013)

Kiinnitin samaan huomiota käydessäni läpi haastattelujani, ja olen litteroinut nämä tapaukset. Kaikkien kertomuksissa korostui samanhenkisen seuran etsiminen, sen löytäminen ja tärkeys, ja omien kokemusten reflektointi suhteessa oletettuihin normaaliuden standardeihin. Kertomuksiin kuului usein joku ystävä tai kolmas osapuoli jonka kokemukseen ja tietoon viitataan, ja siten saadan omalle käsitykselle tai kokemukselle tukea.

Tein 22 syvempää haastattelua, joiden pituus vaihtelee 20 minuutista neljään tuntiin. Kaikki paitsi yksi, (joka on tehty bussissa matkalla Palenqueen 20.12.2012), on tehty tammikuussa varsinaisen tapahtuman jälkeen, sillä lähes kaikki osallistujat jäivät San Cristobalin ympäristöön tai Ha O Mek Kaan. Syvemmin haastatellut olivat omaksuneet henkisen etsijyyden siinä määrin, että he olivat joko pitkällä matkalla tai muuten ulkona normatiivisemmista rakenteista: vain kaksi syvemmin haastatteleistani oli jokapäiväisessä palkkatyössä josta olivat ottaneet lomaa Cita milenarian ajaksi,

useimmat matkustivat lyhytkestoisten työpätkien perässä joita San Cristobalissa oli saatavilla myös englanninkielisille. Haastattelemistani 14 oli espanjankielisiä (Meksikosta, Espanjasta, Argentiinasta, Chilestä), 2 ranskalaisia, 4 brittejä, yksi italialainen, sekä yksi brasilialainen. Haastattelut tehtiin joko espanjaksi tai englanniksi.

Haastattelut ovat semistrukturoituja teemahaastatteluja, aloitin kysymällä miten he olivat saapuneet paikalle ja miten tunsivat Marzon. Tämä johti keskusteluun odotuksista ihmiskunnan muutoksen suhteen (jos sellainen olisi tulossa). Monilta kysyin myös, miten he käsittivät puheet Kukulkanin, Quetzalcoatlin ja Kristuksen paluusta maya-kalenterin syklin vaihtuessa. Kysymyksilläni oli lopulta hyvin vähän tekemistä sen kanssa millaista tietoa sain, ne toimivat ennemminkin keskustelun avaajina, ja vastaukset niihin ohjasivat hahmottamaan laajempaa maailmankuvaa ja monimuotoisia henkisiä kokemuksia ja näkemyksiä. Enimmäkseen keskustelu ajautui siihen, mitä tapahtui talvipäivänseisauksen aikaan 21.12., ja tarkastelen tuon yön tapahtumia ja tulkintoja niistä osiossa 21.12.2012 Myytin tuleminen todelliseksi.

Keskityn tarkemmassa analyysissäni erityisesti niiden osallistujien näkemyksiin, jotka olivat innokkaimpina jakamassa kokemuksensa. Tästä ydinryhmästä muodostuu eräänlainen ”uskovien joukko”, jossa oli sekä täysin henkiselle kehitykselle omistautuneita, että varovaisen uteliaita henkilöitä. Kaikki ovat urbaanista taustasta ja alemmaa keskiluokkaa- keskiluokkaa. Yleisesti ottaen ne joita new age vetää puoleensa, ovat epävarmoja identiteetistään. Kaikkea erilaista on tarjolla, ja hyvin erilaiset ihmiset löytävät jotain New age suuntauksista. Heelasin näkemyksen mukaan harjoittajien epävarmuus liittyy modernisuuden epävarmuuksiin (*uncertainties of modernity*). Kokemus omana itsenään olemisesta on ongelmallinen (*sense of 'being' a person is not in order*), tai koetaan vaikeuksia tiettyihin elämisen muotoihin samastumisessa. Jotkut kääntyvät new agen puoleen, sillä sillä on paljon tarjottavaa niille jotka haluavat tietää keitä he todella ovat tai millaisiksi he voivat tulla ja mihin pystyvät. Toisaalta new agen voima perustuu paradoksaalisesti myös modernisuuden varmuuksiin – se myös vahvistaa tiettyjä arvoja ja oletuksia joita valtavirrassa esiintyy. (1996: 137)

Cita milenarian vetovoima perustui molempiin seikkoihin. Vahvimmin tapahtumaan eläytyneet olivat suhteellisen nuoria (24–33 vuotiaita), äärimmäisen yhteiskuntakriittisiä, ja usein myös itsensä marginaaliin tai vastarintaan määritteleviä.

Hieman vanhempien ja elämässään vakiintuneempien näkemyksissä välittyi meksikolaisuuden unohdettujen juurien korostaminen ja yhteisöön kuulumisen tärkeys, mikä käy yhteen Carozzin määrittelemien latinalaisamerikkalaisten arvojen kanssa, sekä erityisesti meksikolaisten neonatiivien liikkeiden kanssa (de la Torre 2014, Carozzi 2007, de la Peña 2001).

Heelasin mukaan new agen viehätysvoimaan liittyy peukalosääntö: sen ehdottamat vaihtoehdot vetoavat todennäköisesti keski- tai ylempiluokkaisiin joiden elämät ”eivät toimi niin hyvin kuin ne voisivat toimia, ja jotka ovat menettäneet uskonsa tavanomaisiin parannuskeinoihin”. Työ nähdään vieraannuttavana, poliitikkoja pidetään korruptoituneina ja kulutuskulttuuri tuhoaa planeetan tulevaisuutta. New agerit ovat huolestuneita koko planeetan ja kaiken sillä olevan elämän puolesta, ja aloittavat pelastuksen tuholta itsestään. Taustalla on tarve sanoutua irti modernisuudesta (Heelas 1996, 137–8).

Uususkontoihin kääntyvät ovat aktiivisia ihmisiä, jotka etsivät merkitystä ja sopivia elämäntyyliä (Heelas 1996, 188). Myös intellektuaalinen kääntymys vaikuttaa: Lofland & Skonovd (1981, 376) tässä Heelas 1996, 188–9) ihmiset tutustuvat itsekseen lukemalla, television kautta, luennoilla ja muilla ei-sosiaalisilla tavoilla uskomusjärjestelmiin, henkilökohtaiseen täyttymykseen ja vaihtoehtoihin maailmankatsomuksiin. Meksikossa muinaisten alkuperäiskansojen näkyvyys on huomattavaa ja ”natiiveja” aktiviteetteja on paljon tarjolla.

Osallistujien narratiiveissa erottui sekä tiedon intellektuaalinen etsintä, että omakohtaisten kokemusten tärkeys. Osallistujien maailmankatsomus oli muotoutunut vuorottelussa etsityn tiedon, omakohtaisen henkisen kokemuksen ja samanmielisten ryhmien kanssa jakamisessa. Lähes kaikilla haastattelemillani oli henkilökohtainen suhde Marzo Yuk Quetzaliin, ja jotkut olivat aikaisemmin osallistuneet hänen järjestämiinsä tapahtumiin. Toiset olivat kuulleet hänestä joltain ystävältä, jolla oli ensikäden tietoa Ha O Mek Kan yhteisöstä. Kaikkia yhdisti kiinnostus henkisiin harjoitteisiin: joogaan ja meditaatioon, sekä tyytymättömyys Meksikon ja laajemmin koko maailman nykyiseen tilanteeseen.

Lähes kaikissa haastatteluissa toteentui tyypillinen new age -kääntymyksen narratiivi: ”en varsinaisesti usko, mutta koin itse”. Tämä oman kokemuksen ottaminen ylimmäksi todellisuuden auktoriteetiksi tapahtui hakemalla vahvistusta omille tulkinnoille muilta osallistujilta ja vetäjiltä.

Heelasin mukaan new age -toiminnassa mukana olon aste riippuu siitä, millainen käsitys ihmisellä on sisäisen matkan tärkeydestä. Hyvin harvat omistavat koko elämänsä henkiselle missiolle (*fully-engaged*), useammat ovat ”vakavasti osa-aikaisia” (*serious part-timer*), ja vielä useammat kulutusmielessä vain jossain määrin kiinnostuneita (*casual part-timer*). (Heelas 1996, 117–119)

Haastatteluni painottuvat enimmäkseen ihmisiin, jotka ovat omaksuneet henkisen polun elämänsä tärkeimmäksi ohjaavaksi tekijäksi, lisäksi mukana on muutama vakavasti osa-aikainen harjoittaja, jotka näkivät uskon osana muun elämän aktiviteetteja ja itsensä kehittämisen tärkeänä, mutta eivät pitäneet sitä ensimmäisenä elämää ohjaavana asiana. Monilla heistä oli perhe ja töitä jotka olivat ensisijaisia. Nämä olivat itseni lisäksi ”noviiseja”, jotka kokivat tapahtumat yllättävän voimakkaina, avauksena henkiseen maailmaan, siinä missä uskon jo omaksuneet kokivat tapahtumat jo olemassa olevia näkemyksiään vahvistavina. Mukana oli myös muutamia puhtaasti turistimielessä ja okkultismista kiinnostuneita (*casual part-timer*), mutta en haastatellut heitä sen syvemmin.

Huolimatta sitoutumisen asteesta, kaikkien narratiiveissa omasta polustaan ja tapahtuman merkityksestä oli havaittavissa samankaltainen kaava:

1) New age -ideologia oli jollain tavalla vaikuttanut osallistujan elämässä vähintään vuoden tai pari, joillakin jo vuosikymmeniä. 2) Kaikki olivat kokeneet jotain tavallisesta poikkeavaa, jolle hakivat selitystä. 3) Selitys palautui lopulta aina autenttiseen ”tietoon”, jonka ymmärrettiin olevan yhtä kuin muinaisten alkuperäiskansojen tieto.

Uskontotieteilijä René Gothónin (2005) mukaan hengellisten ilmiöiden tutkimuksessa tutkijan tärkeimmät välineet ovat osallistuminen ja yritys ymmärtää kokemukseen liitettyjä sanoja ja kerronnan muotoja. Käsittelen tässä kappaleessa niitä yhteisiä sanavalintoja, jotka nousevat esiin haastatteluista.

Painotukset ja kokemukset olivat erilaisia, mutta niitä kuvaamaan valitut sanat aina samoja: tietoisuuden herääminen ja muutos pimeästä valoa kohti. Joku puhui erityisesti oman työskentelyn tärkeydestä, toinen nosti esiin muuntuneet tajunnantilat parantavina kun taas toinen oli epäluuloinen niitä kohtaan. Suuret linjat olivat kuitenkin hyvin samanlaiset huolimatta osallistujien erilaisista kulttuurisista taustoista, ja pyrin tässä esittämään synteessin Cita milenarian osallistujien käsityksistä henkisyydestä ja toimintamme tarkoituksesta. Kaikkien tarinat kuvastivat suurempaa new age -myyttiä: maailma muuttuu paremmaksi, ja muutos alkaa omasta sisäisyydestä.

Kokemukset ja niiden merkitys heijastivat valon ja pimeyden dynamiikkaa. Ainoana poikkeuksena olivat ne muutamat britit joiden kanssa puhuin. He puhuivat valon lisääntymisen ja pimeyden väistymisen sijaan paranemisesta (*healing*).

Keskustelu kulkeutui aina myös jokaisen yksilöllisiin kokemuksiin, jotka olivat yleensä arkitodellisuudesta poikkeavia. Näitä kokemuksia pidettiin todisteena ajankohdan erityislaatuudesta ja siitä, että muutos todellakin oli tapahtumassa. Tarkastelen muutamia näistä ”maagisista” kokemuksista tarkemmin kappaleessa Magian kokemus.

Detraditionalisaatio näkyi hyvin selvästi osallistujien omissa narratiiveissa. Kaikki erilaiset perinteet ja henkiset traditiot käsitettiin yhtä tärkeinä ja pohjimmiltaan samanlaisina riippumatta siitä mistä perinne on kotoisin. (Heelas 1996: 28–29, Sutcliffe & Bowman 2000: 11)

Haastattelujen mekaanisessa tarkastelussa nousivat esiin tietyt termit, joita käsitellen tässä niiden esiintymistiheyden järjestyksessä. Käytännössä kaikki käsitteet punoutuvat yhteen Cita milenarian osallistujien kokemuksessa, ja muodostavat hyvin uushenkisen maailmankuvan. Eniten haastatteluissa esiintyi energian käsite.

ENERGIA

”Aiemmin en uskonut energioihin, olin samanlainen kuin varmaan useimmat meistä. Kaikilla on mahdollisuus herätä, ja se tulee varmasti tapahtumaan. - - Olen jo aika kauan uskonut, että on universaali energia, se on kaikkein tärkein. Siitä lähtien kun olin 14, minua on kiinnostanut buddhalaisuus, meditaatio, kaikki se. Ajatus siitä että olemme yhteydessä kaikkeen (estamos conectados).

Siispä, jos olemme yhteydessä, voimme työskennellä omien energioidemme kanssa myös maailman muuttamiseksi, jos muutat maailmasi, voit muuttaa muidenkin maailman, sillä on niin suuri vaikutus. Ja minulle universaali energia on Suuri Henki. En tiedä onko se totta mutta minä ymmärrän sen niin. Sillä on eri puolensa, maskuliininen, feminiininen, ja se heijastaa luontoa, aurinkoa, kuuta, vettä. Kaikki on yhteydessä toisiinsa, jokainen voi antaa sen mitä tarvitsemme. Tietenkin olemme erilaisia ja toiset tarvitsevat enemmän toista energiaa, toiset toista, kasvaakseen ja toteuttaakseen tarkoituksensa.”

(Yanira, 33, Meksiko City)

Moniselitteisellä energian käsitteellä on tärkeä rooli new age -diskurssissa, se toimii eräänlaisena käsitteellisenä liimana joka sitoo yhteen vaihtoehdot ja ei-länsimaiset fyysis-lääketieteelliset teorit, ideat jotka ovat periytyneet viime vuosisadan vaihteen spiritualismista ja metafysisestä uskonnosta, 1960-luvun jälkeisen humanistisen ja tietoisuuspsykologian, ja kuvitteellisen tulevaisuuden jossa edistynyt teknologia sovitetaan maallisen ja kosmisen ekologian kanssa. (Ivakhiv 2008: 277)

Cita milenarian osallistujien parissa energioiden käsite liitettiin harmoniseen elämäntapaan, joka on kukoistanut erityisesti muinaisten sivilisaatioiden parissa. Energioiden tunteminen käsitettiin holistisena tietona, joka synnytti myös eräänlaisen hierarkian muuten tasa-arvoiseksi koettuun ryhmään. Tekniikoita enemmän hallitsevien puoleen käännettiin neuvoja tarvittaessa, ja heidän näkemyksillensä annettiin arvoa. Poikkeuksetta energioiden tuntemisen oppiminen liittyi ”vanhan tiedon” opiskeluun: Marzo oli saanut oppinsa Lacandonin mayoilta, Santiago wirikutilta ja mexicoilta, Michel mexicoilta ja eräät muut osallistujista buddhalaisilta munkeilta. Monilla muilla oli kokemusta japanilaisesta reikistä tai muista energiänkäsittelyn menetelmistä. Energioiden tuntemus liittyy syvästi holistisen maailmankatsomuksen omaksumiseen.

”Kaikki on energiaa. Tarjoat energiaa, ja saat sitä, otat sitä vastaan. Esimerkiksi ravinnon kanssa, tarjoat hikesi, veresi, kyneleet, ja unesi, ajatuksesi, hereilläolosi, nukkumisesi, kärsimyksesi, rakkautesi, kaikki tuo on energiaa. Kun tarjoat sen energian, maa palauttaa sinulle sen energia hedelmien, viljan tai kasvien muodossa. Se on elämän tasapainottamista varten. On kuolemaa ja elämää, on kaikkea. Siispä kaikki on energian käsittelyä. Kaikki se mitä olemme tehneet, ei ole mitään uutta meille [alkuperäiskansojen edustajille].

Tämä (2012) oli länsimainen työ. Jotta ette olisi jääneet yksin, liityimme työhön. Energia jota tarjositte maalle, me myös. Kaikki se mitä tapahtui, sade ja kaikki, oli heijastus siitä energiasta jota manipuloimme. Koska jos manipuloimme sitä, ja se myös manipuloi meitä, se on ilmaus kaikista teoistamme. Täällä

Amerikassa on ollut muinaisia tieteitä (sciencias ancestrales) jotka manipuloivat energiaa ja luonnonilmiöitä. Ihmisen ajatus ja tieto ja toiminta ovat niin voimakkaita että voit manipuloida luonnonilmiöitä. Voit manipuloida sadetta, voit manipuloida vettä, voit manipuloida tulta. Sinä näit jo miten se tapahtuu.”

(Michel, 28, Meksiko City, tammikuussa 2013)

Energian kattotermin alle sijoittuvat myös toiseksi eniten toistuneet termit, valo ja pimeys, sekä eri jumaluudet, jotka myös kuvattiin energioina.

”Tiedän että tässä puhutaan myös Jeesuksesta ja Kristuksen tietoisuuden paluusta, se on jotain mitä en tunne hyvin. Tietenkin tunnen kirkon ja sen ajattelun, mutta en pidä siitä koska se liittyy syyllistämiseen. Jeesus Kristus oli profeetta, hänellä oli valoa, silloin aikanaan ei ymmärretty mitä hän sanoi, ehkä ihmiset ovat nyt valmiimpia. Myös Buddha, Siddharta, olivat ihmisiä jotka olivat olemassa, puhuivat monista asioista.. mutta koska en tunne hyvin, en koskaan viittaa Jeesukseen, se ei ole minun kulttuurissani tällä hetkellä. Olen lukenut myös Kukulkanista ja Quetzalcoatlista, he ovat kuin apureita tässä tietoisuuden tason vaihtumisessa, siksi he palaavat. Mutta en tiedä tuleeko heillä olemaan ihmisen hahmo vai energian, en tiedä. Heillä on hyvin suuri transformaation voima, koska heidän tietoisuuden voimansa on niin suuri että voivat auttaa ihmisiä muuttumaan.”

(Elena 30, Veracruz)

”Meistä tulee Kristuksen kaltaisia, siitä tässä tapahtumassa on kyse. Hän oli täysin tietoinen ihminen, jota ei ymmärretty siinä ajassa ja maailmassa johon hän syntyi. En tietenkään väitä että pystyisimme heti samanlaisiin ihmetekoihin (naurua), mutta kaikissa on tuo sama voima kuin hänessä.”

Hortencia (48) Oaxacasta, oli opettaja ja terapeutti. Hän oli työskennellyt enkelien kanssa useita vuosia, ja koki henkisen heräämisen alkaneen noin kymmenen vuotta sitten ja syventyneen hyvin nopeasti. Hän keräilee muinaisia esineitä ja on mukana organisoimassa muinaisten kulttuurien henkisen perinnön arvostukseen perustuvan museon avaamista. Esineitä saa lainata seremonioihin, ja niiden henkinen voima ja käytännöllinen arvo tunnustetaan, toisin kuin nykyään: esineet ovat käyttämättömiä ja katseltavissa vain lasin takaa.

OMA POLKU JA HENKILÖKOHTAINEN TYÖ

Käsitys omasta polusta ja henkilökohtaisesta työstä (*trabajo personal*) olivat tärkeitä, kaikkia osallistujia yhdistäviä teemoja, jotka olivat energioiden jälkeen yleisimpiä.

Kaikki muut teemat ovat osa oman polun toteuttamista. Haastatellut ja Ha O Mek Kan

asukkaat ja läheiset edustivat hyvin laajaa skaalaa tämän henkisen polun vaiheista, mutta tietyt ideologiset vaikuttimet olivat samat kaikille: tyytymättömyys nykyiseen vallitsevaan yhteiskunnalliseen järjestykseen, jonka nähtiin olevan materialistinen ja pinnallinen, ja Meksikon tapauksessa myös korruptoitunut. Lisäksi kaikkia yhdisti käsitys siitä, että yksittäisillä ihmisillä on kyky ja vastuu vaikuttaa ympäröivään todellisuuteen. Henkilökohtaisen työn käsite nousi esiin varsinkin vastoinkäymisten yhteydessä. Ikävät kokemukset tulkittiin merkkeinä henkisen kasvun kipupisteistä, jotka vaativat lisää egon ylittämiseen tähtääviä harjoituksia, kuten meditaatiota ja oman itsen tarkastelua ja arvioimista.

Heelas vertailee kristinuskon ja new agen ihmiskuvaa ja käsitystä vastuusta. Kristitty etsii pelastusta palvomalla, rukouksella, tottelevaisuudella ja kurilla, kaikki suhteessa siihen mikä on häntä itseään suurempaa – new ageri etsii todeksi tulemistä (actualization) asettamalla konteksteja ja ”työskentelemällä” egon kanssa, yleensä olosuhteissa (settings) jotka laativat ekspertit siinä mitä on sisäänpäin meneminen. (Heelas 1996, 37)

Oscar (30), oli media-alan työläinen ja kansalaisaktivisti Meksiko Citystä. Hänellä oli vakaa usko muutokseen sekä henkilökohtaisella tasolla että yhteiskunnallisesti. Hän oli mukana useissa yhteiskunnallisissa projekteissa ja liikkeissä. Hän kuvasi tapahtuman olevan todellinen vedenjakaja omassa elämässään: oli aika ennen Cita milenariaa ja sen jälkeen.

”Siitä lähtien kun olin 16 tai 17, tiesin jo että olin tullut jostain syystä 2012 varten. Kun vielä kukaan ei puhunut vuodesta 2012, aloin opiskelemaan filosofioita ja uskontoja, etsien aina sitä. Lopulta huomasin että se mitä etsin oli minussa itsessäni näiden asioiden kautta. Joten kaikkien näiden visioiden sisältä löysin aina saman, että on tulossa muutoksen aika. - -

Kun aika kului, aloin löytää ihmisiä jotka ovat valon ja tietoisuuden muutoksen tiellä (camino de transfromacion de luz, de consciencia), ja näiden ihmisten joukossa, eräässä kokoontumisessa, jossa myös elin hyvin maagisen hetken. Tunnistin, meitä oli noin 20, oli hetki jolloin yhdellä noista henkilöistä oli saksofoni, ja kulki oikealta vasemmalle soittaen saksofonia. Kun hän meni edestäni, oli kuin minulta verho olisi otettu pois edestäni (bajaron el telon), tunnistin kaikki ihmiset ja aloin itkeä. Siellä tutustuin erääseen rouvaan joka tekee valon töitä - - minulla on aina ollut hieno yhteys häneen, ja sitä kautta, kun internetissä julkaistiin tieto Cita Milenariasta, hän välitti sen minulle. Kun näin sen tiedotuksen tiesin että polkuni on tarkoitus viedä minut sinne.”

Flor (50) oli guadalajaralainen perheenäiti, joka oli harrastanut joogaa ja meditaatiota muutaman vuoden ajan. Hän sopi tyypillisen new age -harrastajan profiiliin siinä mielessä, että on suuntautunut itsensä kehittämiseen vasta lasten aikuistuttua. Flor oli lukenut paljon new age -kirjallisuutta ja viittasi usein keskusteluissa näihin tietoihin. Hän luotti vahvasti Marzon ja muiden pidempään energiatekniikoita harjoittaneiden esimerkkeihin, ja kuvasi osallistujien roolia "seuraajina". Hänen narratiivissaan Cita milenarian tapahtumista painottui työskentelyn tärkeys, joka toistui myös muiden näkemyksissä.

"Pimeät voimat ovat keskittyneet heihin [tapahtuman järjestäjiin], hyökäten, koska olemme hurrikaanin silmässä. He ohjaavat töitä, joita teemme koko maailman harmonisoimiseksi, joten pimeät voimat eivät halua että he työskentelevät, siksi on näitä hyökkäyksiä heitä vastaan. Heille asetetaan paljon esteitä jotta he eivät voisi toimia. Juuri siksi että työskentelevät niin kuin heidän tulee työskennellä ihmiskuntaa auttaakseen. Systeemin muuttamiseksi, systeemin tekemiseksi tietoiseksi. Meihin vaikuttaa taloudellinen systeemi, ja sitä systeemiä parantamalla tulee muutos ja se tietoisuus tulee olemaa huikea. Jotta koko ihmiskunta eläisi rakkautessa, harmoniassa ja yltäkylläisyydessä ja kaikki olisimme tasa-arvoisia ja meillä olisi tasa-arvoiset mahdollisuudet. Niin minä tulkitsen sitä mitä Marzo sanoo - - heitä vastaan hyökätään juuri siksi että he ovat tehneet juuri oikeaa työtä hajottaakseen sen lopunkin pimeyden jota vielä on. Mutta rukouksen ja sisäisen työn avulla he ovat ylittäneet nämä.

Nyt on kaikkein vaikeinta - - voi tulla jotain asioita jotka täytyy ylittää. Monet sairastuvat, sinä myös sairastuit. Nuo asiat ovat niitä hyökkäyksiä. Minusta otettiin se ulos seremoniassa. Käytännössä se on hyvin voimakasta. Tulimme myös tekemään henkilökohtaista työtä jotta suojautuisimme noilta negatiivisilta voimilta. Koska jos et ole vahva, voi tapahtua asioita."

Neonatiiveissa luonnonuskoissa "työtä" (*work, working*) korostetaan terminä, erotuksena rituaalin, loitsun tai magian "esittämiseen" (*perform*), joka kuulostaa toiminnan vähättelyltä (Lewis 1999: 309). Työn tärkeys tuntui korostuvan niiden haastateltavien puheissa, jotka olivat kokeneet erityisen voimakkaan epätyypillisen kokemuksen. **Isabel** (29) oli sosiologi Santiagon de Chilestä, joka koki henkisen heräämisen voimakkaasti vuoden 2012 aikana ja muutti elämänsä täydellisesti.

"Se on sitoumus, on valo jonka täytyy jatkaa loistamistaan minne vain menemmekin, ja on sisäinen työ joka täytyy tehdä, niin minä sen ymmärsin. Siksi jätin työni, nyt on aika kuunnella henkeäni ja tehdä asioita jotka ovat todella tärkeitä. Haluan täyttää tarkoitukseni. Sen tarkoituksen joka minun hengelläni on tässä ulottuvuudessa ja täällä Maassa. Työskentely sosiologina siellä [Santiagossa] oli jotain mitä tein egoni takia. Mutta tiedän että minulla on tehtävänä asioita täällä, en vielä tunne polkuani ja olen siinä etsinnässä. Olen sielu joka etsii vastauksia. En enää näe itseäni Chilessä tekemässä sitä mitä tein

ennen. Tämä transformaatio, tämä todellakin on transformaatio, en enää käsitä muunlaista elämää. Yhteyteni luontoon on eri, suhteeni luontoon on eri, suhteeni kaikkiin olentoihin on eri. Siitä seuraa velvollisuus muita kohtaan, ja myös itseä kohtaan, työskentelyä on jatkettava.”

(Isabel)

VALO JA PIMEYS

Valo (*luz*) esiintyy yksittäisenä terminä kaikkein eniten kaikissa eri rekisterin keskusteluissa. Se edustaa tietoisuutta, ja lisääntyvä valo ja sitä kohti kulkeminen vertautuu tietoisuuden kasvamiseen ja pois pimeydestä kulkemiseen. Pimeys (*oscuridad*) vertautui juuri tiedostamattomuuteen ja pelkoon. Jotkut tulkitsivat sen puhtaasti sisäisenä, psyykkis-henkisenä vertauskuvana, toiset näkivät sen konkreettisenä maailmassa toimivana voimana. Maailmanlaajuisesti suuret massat ovat vielä tiedostamattomuuden tilassa, siksi maailmassa on niin paljon sotia ja väkivaltaa sekä eriarvoisuutta.

Osallistujien narratiiveissa tapahtumien kulusta valon ja pimeyden dynamiikka saa erilaisia ilmauksia. Jotkut kuvaavat sitä eepisenä taisteluna, joka näkyy sekä ulkoisessa maailmassa, että sisäisissä voimakkaita kokemuksissa. Toiset välttävät kahtiajaottelun korostamista ja puhuvat pimeydestä osana kosmista dynamiikkaa.

”Tunnen että olemme nousemassa korkeampaan tietoisuuteen. Joka kerta tunnen enemmän valoa. Tunnen sen, tunnen sen sisälläni, mutta ennen kaikkea tunnen sen ihmisten silmissä. Enemmän kuin ulkoinen valo, joka kerta kyse on enemmän siitä miten sen näkee silmissä. Ja joka kerta on helpompi tunnistaa ihmiset jotka ovat vielä pimeydessä. Ja joka kerta on helpompi elää heidän kanssaan. Alkaen siitä miten uutisissa sanotaan monia ikäviä asioita ja että näkee Peña Nieton ja kaikki, poliitikot ja muut älyttömyydet. Kukaan ei enää usko siihen, eikä kukaan anna huomiota. Jopa Facebookissa, kun tuli uutinen että paavi eroaa virastaan, kaikki nauroivat hänelle. Kaikki eivät enää uskon niihin rakenteisiin, ja joka kerta ollaan enemmän lähellä ihmisiä. Valoa on koko ajan enemmän, vaikka kaikki eivät huomaa sitä itsessään.”

(Peter 30, Mérida)

Omaan henkiseen kasvuun liittyvä narratiivi heijastaa suurempaa, maailmaa selittävää narratiivia (new age -myyttiä), jonka mukaan valon lisääntyminen on jatkuvaa ja väistämätöntä, kunhan ”herääminen” alkaa. Osallistujat näkivät selkeästi itsensä henkisellä polulla, jossa herääminen oli alkanut ja valo lisääntynyt – ero itsen ja

valtavirran välillä tehtiin eksplisiittisesti, ja kaikki korostivat samanmielisen ryhmän löytämisen tärkeyttä.

EGO

Egoon viitattiin valon laajenemista hidastavana tekijänä itsessä. Oma itseä tarkasteltiin etäältä ja egon vaikutuksella selitettiin negatiivisia tunteita ja ajatuksia. Egoon samastumisen ajateltiin haittaavan ykseyden kokemista koko universumin ja muiden ihmisten kanssa, ja jotkut vertasivat egoa suoraan pimeisiin voimiin.

”Näen myös ettei tästä pisteestä voi enää palata, on vielä paljon tehtävää. Huomasin että ennen 21. päivää samat egon jutut palasivat. Nyt olen tajunnut että minulla on ollut jo parin kuukauden ajan paljon egon testejä, egon joka leikkii minun kanssani. Minun pitäisi meditoida paljon ja olla hyvin havainnoiva siitä mitä tapahtuu, kaikki on hyvin epävakaata. Todellakin se on kuin sisäinen taistelu. En pidä siitä että olen käyttänyt paljon sanoja taistelu, taistella, vaan se on enemmänkin työskennellä itseni kanssa, nyt näen sen niin.”
(Elena)

”Muutos on henkilökohtainen, koska jokaisella on omat kokemuksensa. Olen tuntenut että on liikkunut paljon energiaa. Sekä negatiivista että positiivista. Jopa negatiivinen energiani on liikkunut paljon, koska kaikilla meillä on ego, ja täällä ollessani olen tuntenut, no, egon oikkuja jotka luulin jo voittaneeni. Ja minusta lähtee demoneita (naurua) jotka taas ovat liikkeellä, hitto, luulin että olin jo selvittänyt tämän mutta näyttää että vieläkin kannan sitä. Joten siinä mielessä olen tuntenut muutoksen energian vahvemmin. Ja positiivisessa mielessä myös, tunnen paljon rakkautta läheisiäni kohtaan. - - Joskus elämässä on ihmisiä, joiden kanssa on hankalaa egojen takia – jos et pysty rakastamaan heitä tässä elämässä, tulevissa elämissä palaat elämään heidän kanssaan kunnes rakastatte ja voitatte egot.”
(Flor)

IDENTITEETTI JA JUURET / MANIPULAATIO

Heelasin mainitsema **identiteetin etsiminen** oli ilmeistä. **Cha**, 25-vuotias sosiaalityöntekijä Ranskasta kertoi:

”On hyvin tärkeää löytää traditio, ihmisillä ei ole enää omaa traditiotaan. Esimerkiksi Ranskassa, ihmiset ovat antaneet manipuloida itseään niin paljon, esimerkiksi koulujärjestelmän kautta, siinä miten paikallisia (regional) kieliä on voitu opiskella, monissa sen tyyppisissä asioissa, pakollisen koulun takia. Ihmisillä ole enää omaa traditiotaan, omia seremonioitaan, ei ole

merkityksellistä enää, kaikki on virallista. Minua surettaa, ihmiset etsivät identiteettiään, eivät enää tiedä keitä ovat, minulle traditio on ennenkaikkea sitä. Että tietäisit kuka olet ja mistä tulet, että tuntisit juuresi. Jos ne otetaan pois koko kansakunnalta, sitten ihmisiä on helppo manipuloida. Heillä ei ole mitään yhteistä, ei ole ketään joka johdattaisi heitä, joka saisi heidät uskomaan että he ovat yhdessä. He ajattelevat vain että ovat jostain maasta kotoisin, mutta on melkein samantekevää mitä he ovat, koska heillä ei ole juuria. Minulle kulttuurilla on kaksi merkitystä, ensinnäkin se on helpompi tapa manipuloida ihmisiä. Ranskassa se on sitä. Oli helpompaa manipuloida ihmisiä ja laittaa heidät sotimaan jos he kävivät koulua. Ja jos he eivät puhuneet alueellista kieltään, niin kävi. Idea oli poistaa alueelliset kulttuurit ja tehdä ranskalainen identiteetti, ja niin on. Identiteetti on hyvin erilainen eri alueilla. Hyvin erilainen, ei syödä samoja asioita, ei puhuta samaa kieltä, murteet ovat hyvin erilaiset, maisemat ovat ihan erilaisia, vuoret, meri, minulle se on minun identiteettini - - mutta lopulta minulla ei ole sitä, koska koulussa opin että olen ranskalainen, ja olen oppinut Ranskan historian, mutta en tunnista itseäni siinä, siksi minua ei kiinnosta. Se mikä minua kiinnostaa on se mitä isovanhempani tekivät, miksi söivät mitä söivät, miten he elivät ja kokivat.”

(Cha)

Meksikolaisten etsijöiden identiteettiin liittyi vahvasti käsitys muinaisten alkuperäiskansojen tiedosta ja tietoisuudesta ja sen hakeminen. **Santiago** (42) oli elänyt koko elämänsä jossain määrin yhteiskunnan marginaalissa ja lapsesta asti kokenut henkimaailman todellisena. Teini-ikäisenä hän lähti kotoaan San Luis Potosista oppiakseen alkuperäiskansojen viisautta (*conocimiento ancestral*): heillä oli tieto henkimaailmasta ja sen kanssa kommunikoimisesta. Hän matkusti Yukatanin ja Chiapasin alueella kymmenen vuoden ajan oppien maya-kieliä ja etsien ”viisautta”.

”Opin käsittelemään energiaa, manipuloimaan sitä. Ymmärsin että kyse on enemmän oman energian kuin muiden energioiden manipuloimisesta. Tein paljon shamanistisia töitä, temazcaleja, puhdistuksia, hoitoja, ja ansaitsin paljon rahaa. Tässä työssä on vaarana joutua egon valtaan, ja nuorempana en ymmärtänyt vielä velvollisuuden merkitystä. Monet haluavat vain kokemuksia ja mystiikkaa, ja maksavat niistä. Kysyin itseltäni, mitä minun täytyy tehdä? - - Olen aina tiennyt että henkinen työ on tärkeää, mutta se on koko elämän kestävä polku. Et voi koskaan tietää mitä tulee seuraavaksi. Etsin vastauksia pyhien kasvien ja sienten avulla, yhteydessä niiden henkiin (comunion con los espíritus), ja ymmärsin että minun tulee auttaa niitä jotka tekevät tätä työtä sydämestään.”

(Santiago)

Cita milenarian vetovoima kaupunkilaisille osallistujille kiteytyy hyvin **Michelin** (28) näkemyksessä tapahtumasta. Hän oli ainoa kohtaamani tapahtumaan osallistunut alkuperäiskansan edustaja, *mexica* Meksiko Cityn lähistöltä. Michelillä oli vahva käsitys identiteetistään ja omasta tarkoituksestaan maailmassa, siinä missä kaikki muut Cita

milenarian osallistujat hakivat paluuta ”autenttisempaan” olemisen tapaan ja yhteyttä esi-isien tietoon.

”Tämä sykli oli hyvin tärkeä monille länsimaisille. Koska he ovat menettäneet perinteensä, kulttuurinsa, tämä on hyvä tapa pelastaa heidän omat kulttuurinsa ja omat jumalansa, joita ihmiset täällä eivät ole hukanneet. Tämä ei siis ollut mitään uutta Amerikan alkuperäisväestölle, koska he eivät ole menettäneet kulttuuriaan tai identiteettiään, eivätkä jumaliaan tai energioitaan. Tämä oli hyvin tärkeää, mutta enemmän länsimaisille. Pelastaakseen kulttuurinsa. Enemmän kuin meille, jotka emme ole kadottaneet kulttuureitamme, me jatkamme kuten ennenkin. Meille Kukulkan tai Quetzalcoatl ei ole koskaan lakannut olemasta, eikä mennyt minnekään, siksi nyt ei ole kyse paluusta.”
(Michel, tammikuussa 2013)

Kaiken kaikkiaan osallistuminen Cita milenariaan oli osallistujille eräänlainen kulminaatiopiste omassa henkisessä kehityksessä. Tapahtumaa pidettiin symbolisesti merkittävänä, mutta harva oletti että radikaalia muutosta maailmassa tai ihmisten tietoisuudessa tapahtuisi millään eksaktilla hetkellä. Tietoisuuden kehitykseen uskottiin vakaasti, ja omaan elämänkaareen liittyvät narratiivit tukivat tätä näkemystä vahvasti. Kaikki näkivät jonkinlaisen muutoksen olevan tapahtumassa, toiset kokivat sen radikaalimmin, toiset etäämpää ja vähemmän henkilökohtaisesti. Kosmisten syklien vaihdoksen hetki näyttäytyikin eräänlaisena kulminaatiopisteenä, jossa jokainen osallistujista arvioi omaa henkistä polkuansa. ”Jokaiselle tapahtui se, mihin hän oli valmis tällä hetkellä”, oli yleisin vastaus kun tiedustelin ajankohdan varsinaisesta merkityksestä. Kaikkia yhdisti myös käsitys siitä että muutos on joka tapauksessa tapahtumassa. (Heelas 1996, 15).

4 RITUAALI

Rituaali on Kapfererin mukaan omanlaisensa tila-aika, dynaaminen voimakenttä, jossa ”inhimilliset psykologiset, kognitiiviset ja sosiaaliset todellisuudet muokkautuvat uusiksi” (2004: 51). Rituaalin dynamiikat ovat ennenkaikkea havaitsemisen ja kognition rakentumista (*structuring of perception and of cognition*), jossa tietyt inhimilliset kokemuksen ja merkityksen rakentamisen potentiaalit voivat muotoutua (ibid. 37). Rituaaliin osallistujat uudelleensuuntautuvat tavallisiin todellisuuksiinsa, ja

kehollistavat voimia joilla palauttavat tai jälleenrakentavat elettyjä maailmojaan (ibid. 51).

Kapfererin mukaan rituaalissa osallistujat ”asetetaan uudelleen”, niin että he latautuvat olemassaolon mahdollisilla potentiaaleilla (1997: 180). Rituaali pystyy korjaamaan kaoottista todellisuutta, sillä se on saman todellisuuden syvempi taso, jossa voidaan tavoittaa ja muokata niitä prosesseja, joissa todellisuus syntyy.

Rituaalin todellisuus sisältyy jokapäiväiseen kaoottisempaan todellisuuteen, ja korjaa sitä aloittamalla kohteen alusta, luomisesta lähtien. Kapfererin tutkimuksessa myytti punoutuu tiiviisti rituaaliin, ja aistien kautta merkitykset kehollistuvat. Rituaali muokkaa osallistujien havaitsemista ja tiedonrakennusta, ja saa aikaan todellisuuden muutoksen sisäisten dynamiikkojensa takia (Handelman, in press: 7).

Cita milenaria muodostaa 13 päivän rituaalin, jonka tavoitteena on auttaa koko ihmiskuntaa siirtymään tietoisuudessaan kollektiivisemmalle tasolle, ja lopulta tätä kautta vaikuttaa koko maailman tilanteeseen edistämällä rauhaa ja solidaarisuutta.

Tämä muutosvoimainen rituaali on valmistautumisjakso, jossa puhdistaudutaan kaikilla olemisen tasolla, ”*jotta olemme valmiita ottamaan vastaan tuon laajemman tietoisuuden*”. Puhdistautumisjaksoon kuuluivat intensiiviset mielen ja kehon yhdistävät harjoitukset, joita olivat paasto, meditaatio, rukous, laulu, jooga, seksuaalinen pidättäytyminen ja *temazcal* (seremoniallinen sauna).

Valmistautumisjakson tekniikat yhdessä paaston ja tiiviin sosiaalisen ympäristön kanssa loivat omalaisensa todellisuuden, jossa näkyvän tason rinnalle nousivat yhtä tärkeinä ihmisten sisäiset tuntemukset, unet, visiot, ja intentiot. Monilla osallistujilla oli kokemuksia henkimaailman avautumisesta ja ulkoisen ja sisäisen maailman sulautumisesta. Näiden voimakkaiden henkilökohtaisten kokemusten rinnalla päivittäin käsiteltiin ajanjaksoon liittyvää mytologiaa, joka käsittelee valon ja pimeyden dynamiikkaa ja tietoisuuden kehitystä. Käytännössä kuuntelimme Marzo Yuk Quetzalin siteeraavan José Luis Valle Galindon *Mayojen paluuta* tai muita uushenkisiä teoksia aikakauden muutokseen liittyen. Usein nämä herättivät keskustelua ja kysymyksiä osallistujissa, joista osa oli perehtynyt kirjallisuuteen aiheesta.

Vaikka Cita milenarian 13 päivän rituaali oli ensimmäistä kertaa järjestetty, sen ympärille kehittyvässä mytologiassa se nähtiin ikuisena ja toistuvana.

Rituaalin tila-ajassa myyttinen alkoi sulautua toimintaan ja kehon kokemuksiin. Päivittäin keskusteltiin tapahtuman tarkoituksesta ja tietoisuuden kasvusta, ”kosmisten mayojen paluusta” ihmiskuntaan. Samalla rutiininomaiset toistot ja tekniikat saivat aikaan kehollisia elämyksiä. Tarkastelen tässä osiossa Cita milenarian dynamiikkoja Kapfererin kuvaamana todellisuuden rakentumisena. Niiden kautta tapahtumaan liitetyt merkitykset ja koettu kehollinen todellisuus punoutuivat yhteen.

Kapfererin teorian taustalla on Victor Turnerin näkemys rituaalien voimasta. Sama ”välitilan” voima ja yhteiskunnan virallisen rakenteen ulkopuolella oleminen leimaa koko Ha O Mek Kan yhteisöä.

4.1 Ha O Mek Ka ja Communitas

Victor Turnerin moniin kulttuuripiireihin ja aikakausiin ulottuva symboleiden ja rituaalien tutkimus (2007) [1969] tarjoaa kiinnostavia näkökulmia virallisen yhteiskunnan ulkopuolisen yhteisön analysoimiseen. Hänen teoriansa rakenteesta ja antirakenteesta antaa työkalut yhteisöllisen voiman ja sen mahdollisuuksien tarkastelemiseen.

Victor Turner on vienyt pidemmälle Arnold van Gennepin (1909) siirtymäriittien analyysia, jonka mukaan riitit koostuvat kolmesta vaiheesta: erottamisesta, liminaalivaiheeksi kutsuttavasta välivaiheesta (lat. *limen*, kynnyks tai sisäänkäynti) ja lopuksi takaisin liittämisestä. Näin yhteiskunta luo itsensä uudelleen, ja yhteisö ja yhteisöllisyyden tunne uusiutuu. Siirtymäriiteissä, jotka ovat ylesää kriittisillä muutoksen hetkillä, riitin kohteena olevat henkilöt aluksi irrotetaan vanhasta sosiaalisesta asemastaan ja normaaleista kulttuurisista olosuhteista. Riitin välivaiheessa rituaalisubjektit ovat liminaalisessa tilassa, jossa kaikki on mahdollista.

Cita milenariassa osallistujat irrotetaan statuksestaan, kaikki kulttuuriset erot häviävät, ”kaikki olemme mayoja”. Liminaalivaiheessa luodaan yhtenäisyyttä ja uutta maailmaa, ja rituaalin on tarkoitus huipentua ”takaisin liittämiseen” ja uudenlaisen todellisuuden syntyyn 21.12.

Yhteiskunta on dialektinen ja jatkuva prosessi, jossa vuorottelevat rakenne ja antirakenne. Ne ovat Turnerin mukaan kaikkien yhteiskuntien olemassaololle välttämättömät perusteet, jotka hän esittää yhden jatkumon vastakohtaisina päinä: rakenne sisältää ne instituutiot, viralliset sosiaaliset statukset ja kaikki ne elementit, joista yhteiskunnan rakenne muodostuu. Antirakenne eli *communitas* on rakenteetonta yhteisöllisyyden tunnetta - eräänlainen sielunyhteys eri yksilöiden välillä. Turnerin mukaan nämä "kaksi kollektiivisuuden ulottuvuutta, *communitas* ja rakenne, ovat löydettävissä kulttuurin ja yhteiskunnan kaikilta eri asteilta ja tasoilta." (ibid.:129)

Näiden eri aspektien mukainen toiminta pyrkii lopulta kohti toista ääripäätä, ja ideaalissa yhteisössä elementit ovat tasapainossa. *Communitas*ia ei ole olemassa ilman rakenteen tarjoamaa kehikkoa, ja pelkkään tiukkaan rakenteeseen nojautuva yhteiskunta tarvitsee elävöittävää ja kahlitsematonta *communitas*ia. Liminaalisessa tilassa on paljon voimaa, joka ei kuitenkaan voi ilmetä ilman rakenteen tarjoamaa kanavaa. Turnerin mukaan sama paradigma kattaa monia rituaalien ulkopuolisia prosesseja, kuten yhteiskunnan ja sen reunailmiöiden dynamiikkaa, ja hän on klassikoksi nousseessa teoksessaan tarkastellut esimerkiksi hippiliikettä suhteessa valtavirtayhteiskuntaan (ibid. 129).

Marzo Yuk Quetzalin perustama Ha O Mek Kan yhteisö määrittelee itsensä vastarinnan kautta, ja suuri osa sen ideologisesta ja arkisesta voimasta rakentuu valtainsstituutioiden kritiikille. Koko Chiapasin alue mielletään syrjäiseksi Meksikon ja hallinnon kannalta.

Ha O Mek Kan nimi merkitsee sen perustajien mukaan "ikuisen alun jatkumista ilman loppua, koska on aina ollut ja on aina oleva" (*la continuidad del principio sin fin, porque siempre ha sido y seguirá siendo*). Yhteisö pyrkii olemaan Turnerin teorian valossa ikuisesti liminaalinen, *communitas*in ilmenemistila. Se toimii yhteiskunnan marginaalissa, kuin oireena sen tuhoavan mielivaltaisesta rakenteesta.

Yhteisöön löytävät vierailijat olivat usein hämmästyneitä sen avoimuudesta ja helposta lähestyttävyydestä, ja kävijät kiittelivät ylitsevuotavasti paikan haltijoita:

"[Ha O Mek Ka] on kuin majakka, jonka löytävät ne jotka haluavat valoon. Eivät siitä tietenkään tiedä ne jotka eivät halua nähdä. Niin monet ihmiset tyytyvät siihen hämärään ja pimeäänkin missä elävät."

(Adrian, 38, pitkäaikainen yhteisössä vierailija, Guadalajarasta)

Turnerin mukaan *communitas*, yksilöiden välisen yhteyden kokemus, ilmenee liminaalisen välitilan lisäksi myös "heikkojen voimassa". Yhteiskunnallisesti alhaiseen statukseen tai marginaalisuuteen liitetään pyhän ominaispiirteitä. Esimerkiksi vallatun alkuperäiskansan edustajilla katsotaan olevan koko yhteiskunnan hyvinvointiin vaikuttavaa mystistä ja moraalista valtaa. *"Halveksittujen tai lainsuojattomien etnisten ja kulttuuristen ryhmien edustajilla on myyteissä ja tarinoissa keskeisiä rooleja yleismaailmallisten inhimillisten arvojen edustajina tai ilmaisijoina. - - Kaikki nämä myyttiset hahmot ovat rakenteellisesti alempiarvoisia tai marginaalisia, ja - - suljetuissa tai rakenteen tiukasti jaottelemisissa yhteiskunnissa juuri marginaaliset tai alempiarvoiset henkilöt symboloivat usein tunnetta ihmisyydestä..."* (ibid. 124)

Cita milenarian tapauksessa "maya" nostetaan keskeiseksi symboliksi tuosta mystisestä ja moraalista vallasta. Se edustaa ylempää tietoisuutta, joka on kaikissa ihmisissä, vaikkakin piilevänä. Tähän viitattiin puhumalla yhteisöön löytäneistä "kosmisina mayoina", tai "olemme kaikki mayoja" (*todos somos maya*).

Alkuperäiskansojen tulkitaan olevan lähempänä *communitasia*, "aidompaa" ja vähemmän rakenteeseen sidottua elämää, jossa Turner erottelee rakenteen ja anti-rakenteen määrittelyssään sellaiset yhteiskunnallisen toiminnan osa-alueet kuin taiteen ja uskonnon kuuluvaksi nimenomaan *communitas*-vaiheeseen. Ha O Mek Kan toimintaan kuuluu vahvasti henkisyden ja luovuuden korostaminen. Marzo Yuk Quetzal itse kertoi taiteen osoittaneen hänelle henkisen polun. Luovassa työssä ihminen toteuttaa kosmista tietoisuuttaan ja jumalallista tarkoitustaan, ja yksi monista yhteisössä paljon toistelluista lauseista oli "Uskomisen on luomista. Jos uskon, myös teen." (*Creer es crear. Si lo creo, lo hago.*)

Kosmiseen maya-tietoisuuteen ja *communitasin* kokemiseen viittasi myös yhteisön motto: *in lak 'ech, ha la ken*. Yhteisön perustajien mukaan tämä tarkoittaa "olen toinen sinä, olet toinen minä, se paha mitä tekisin sinulle, tekisin itselleni" (*yo soy otro tu, tu eres otro yo, lo mal que hago a ti, me lo hiciera a mi*). Opetus on Marzo Yuk Quetzalin

sanojen mukaan Lacandonin mayojen henkistä viisautta, ja se käy yksiin myös new age -ajattelun pohjana olevan kaiken ykseyden ajatuksen kanssa.

New agen maailmankuvassa ihmisyyden on tärkeintä. Ihmiskuntaan kuulumisen tuo mukanaan tiettyjä arvoja: ihmisyyden on pyhä ja itsessään arvo, muillekin pitää osoittaa samanlaista kunnioitusta, tasa-arvoisuutta ja arvokkuutta. (Heelas 1996, 163)

Kulttuurirajat ylittävä ihmisyyden on nostettu Ha O Mek Kan ideologiassa pyhäksi. Itsen voi nähdä toisessa, ja kaiken toiminnan tulisi tapahtua tätä periaatetta noudattaen. Traditioiden joustavuuteen perustuva neonatiivius kuvastaa new agen optimistista humanismia. Durkheimin näkemyksessä tällainen asenne on väistämätön yhteiskuntien monimutkaistuuksissa. Hän puhuu ”ihmiskunnan uskonnosta” (*religion of humanity*) ja ”ihmisen kultista” (*the cult of man*). Töiden jakaantuessa ja yksilöllisten erojen moninkertaistuuksissa tulee hetki, jolloin ainoa tiettyä ihmisryhmää yhdistävä tekijä on ihmisyyden itse. ”*Since human personality is the only thing that appeals unanimously to all hearts, since its enhancement is the only aim that can be collectively pursued, it inevitably acquires exceptional value in the eyes of all. It thus rises far above all human aims, assuming a religious nature.*” ((1973: 51-2), tässä Heelas 1996, 158)

Turner esittää, että sekä yksilöiden että ryhmien sosiaalinen elämä on dialektinen prosessi, jossa vuorottelevat kokemukset ylhäisestä ja alhaisesta, *communitasista* ja rakenteesta, yhdenmukaisuudesta ja eroista, tasa-arvosta ja epätasa-arvosta. Alemmasta korkeampaan statukseen siirrytään statuksettomien välitilan kautta. Tällaisissa prosessissa vastakohtaisuudet ovat toistensa rakennuspalikoita ja korvaamattomia toistensa olemassaololle. ”*Jokainen yksilö joutuu elämänsä aikana osaksi milloin yhteiskuntarakennetta, milloin communitasia, tiloja ja siirtymisiä.*” (ibid. 110) Turner viittaa yhteiskuntaan aina kokonaisuutena – liminaalisessa tilassa oleva rituaalisubjekti tai subjektit ovat aina osa laajempaa yhteisöä, ja elintärkeitä kokonaisuuden kannalta.

4.1.1 Casa del fuego liminaalisena tilana

Osallistujien statuksettomuus ja välitilassa oleminen kiteytyi suhteessa seremonialliseen tuleen, joka muodostui tapahtuman keskipisteeksi. 13 päivän ajan saman tulen kanssa oltiin tekemisissä päivittäin, sille puhuttiin, siltä pyydettiin asioita, sitä kiitettiin, sille uskouduttiin ja itkettiin, ja se alkoi elää omaa elämäänsä. Päivien

kuluessa tulen kanssa jakaminen, sen kunnioittaminen ja sen keskeisyys saivat aikaan tunteen vastavuoroisuudesta. Joskus tuli tuntui vastaavan poksahduksin ja räiskähdyksin, ja sen läsnäolo ja lämpö oli rauhoittavaa.

Koko tapahtuma aloitettiin uuden tulen seremonialla (*ceremonia de fuego nuevo*), joka on atsteekkien perua ja yksi lukemattomista tapahtumassa esiintyneistä prekolumbiaanisista viittauksista. Tuli sytytettiin tiibetiläistä kvartsia (ks. osio Esineiden voimasta) ja auringon valoa käyttämällä. Kyseessä ei ollut mikä tahansa tuli, vaan koko tapahtuman keskeinen symboli ja kollektiivisen hengen ilmentymä. Tuli sytytettiin kaikkien osallistujien läsnäollessa, ja sen syntymiseen pyydettiin lupaa seitsemältä suunnalta.

Tuli sytytettiin joen varrella, suojelutarkoituksessa rakennetun alttarin vieressä. Altтари rakennettiin samaan paikkaan myös temazcalin yhteydessä, mutta ei muina ajankohtina tapahtuman kuluessa. Kukaan järjestäjistä ei osannut selittää, miksi se oli juuri tietynlainen – sen sanottiin heijastavan sitä mitä olimme juuri tekemässä, ja suojelevan meitä rituaalin aikana. Temazcal ja tulen sytyttäminen olivat energeettisesti voimakkaimmat tapahtumat, ja alttari auttoi energioiden kontrolloimisessa.

Seitsemän suunnan luvan pyytämisen jälkeen tuli vietiin hehkuvan hiilen muodossa Casa del fuegoon, joka sijaitsi noin sadan metrin päässä rannasta, jossa se asetettiin keskelle kaivettuun kuoppaan. Maja oli pyöreä ja savinen, puukehikoinen olkikatto oli ylöspäin kapeneva ja keskelle jäävästä aukosta saattoi nähdä palan taivasta. Maalattia oli peitetty olkimatoin.

Marzo Yuk Quetzal toivotti isoisä Tik lumin muodollisesti tervetulleeksi, ja esitti polveilevan rukouksen tapahtuman avaamiseksi. Hän lopetti julistamalla: ”olemme irtisanoutuneet egoistamme, parisuhteistamme, asemastamme” (*hemos renunciado a los egos, a las parejas, a los estatus*).

Hän esitteli myös kolmesta sulasta koostuvan rituaaliesineen, joka sääteli tilassa puhumista (ks. Esineiden voimasta). Marzo esitti pyynnön: tulelle tarvittaisiin vartija (*guardian*). Se joka ottaisi tehtävän vastaan, sitoutuisi tähän kahdeksi viikoksi – tulen luona oli valvottava joka yö ja pidettävä se palamassa, ja lopulta tuotava tuli Palenqueen seremonian huipennukseen. Tähän tehtävään otettaisiin vain yksi henkilö,

jota muut saisivat halutessaan auttaa. *Sitoumus tehdään itsen kanssa. (El compromiso es con su mismo.)* Tehtävään ilmoittautui Santiago, joka oli opiskellut wirikuta perinnettä vuosikausia, ja hän oli myös mexica-perinteen tanssija (danza del sol), ja hänellä oli aiempaa kokemusta seremoniamestarin tehtävistä ja erilaisista rituaaleista. Santiagolla käsitettiin olevan erityinen suhde tulen elementtiin, ja hänet oli myös tatuoitu sen mukaisesti.

Tulen vartijan lisäksi valittiin tilalle valvoja, joka opastaisi aina sisääntulijoita oikeasta käytöskoodista: energioiden voimakkuuden takia majaan oli aina tultava sisään kiertäen tuli myötäpäivään. Lisäksi tulelle ei saanut kääntää selkäänsä, ja äänekästä puhetta oli vältettävä. Tähän tehtävään ilmoittautui **Shakti**, jolla oli kokemusta neonatiiveissa rituaaleissa mukana olemisesta.

Casa del fuegosta muodostui tapahtuman keskipiste, johon kaikki osallistujat suuntasivat aina päivällisen jälkeen. 13 päivän aikana tilassa vietettiin yhteensä tuntikausia: joinain iltoina puhekierroksen läpikäymiseen saattoi mennä neljäkin tuntia, ja useat osallistujat jäivät vielä tämän jälkeen tulen ääreen soittamaan ja laulamaan, sekä pitämään seuraa tulen vartijalle.

Tilassa vallitsi yleensä kunnioittava hiljaisuus tulen räiskymistä lukuun ottamatta, ja äänessä olija piti aina sulkia kädessään. Jos halusi kommentoida jotain sanottua asiaa, eikä ollut oma vuoro sulkien kierron mukaan, oli aloitettava pyytämällä lupaa (*permiso para hablar*). Kaikki puheenvuorot päättyivät kiittämiseen, joko espanjaksi, johonkin prekolumbiaaniseen versioon (tlazokamati, bayokum...), tai puhujan omalla kielellä. Läsnäolevan ryhmän kokoonpanosta riippuen paikalla oli tuon 13 päivän aikana myös heprean-, ranskan- ja englanninkielisiä, ja kaikkia rohkaistiin halutessaan puhumaan omalla kielellään, vaikka muut läsnäolijoista eivät ymmärtäisikään. Marzo korosti, että annetut lupaukset ja sanat olivat henkilön ja tulen välisiä, sekä ”compromiso con su mismo” – itselle osoitettuja lupauksia ja sanoja.

Tyypilliset puheenvuorot olivat hyvin samankaltaisia: aina oli tärkeää sanoa oma nimensä ääneen, vaikka kaikki läsnäolijat jo tunsivatkin toisensa, sekä kiittää tapahtuman järjestäjiä.

”Olen Rene. Ensin haluan kiittää Suurta henkeä joka on tuonut minut tänne. Joka päivä olen tuntenut Suuren hengen voiman selkeämpänä ja vahvempana. Tämäkin päivä on ollut ihmeellinen. Tunsin meditaatiossa rauhaa jollaista en ole ennen kokenut, ja ymmärsin miten se voi säteillä jokaisesta meistä. Olen varma että nämä kokemukset joita koemme täällä, opettavat meitä ja sitten voimme tehdä oman muutoksemme näkyväksi maailmassa. Kiitän isoisa tulta joka antaa meille suojeluksensa ja yhdistää meidät, saa meidät muistamaan sen mistä tulemme. Kiitän myös tämän paikan vartijoita, Marzoa ja Sylvianea, jotka ovat avanneet kotinsa ja sydämensä meille kaikille. Tässä paikassa säilyy esi-isien kunnioitus ja henki, joka johdattaa meitä eteenpäin tällä ratkaisevalla hetkellä. Bayokum, siirrän puheenvuoron eteenpäin (paso la palabra).”
(Rene, 36,)

Jokainen osallistuja loi tuleen henkilökohtaisen suhteen. Se otettiin huomioon omana olentonaan jota puhuteltiin suoraan. Päivien kuluessa paasto ja jatkuva meditointi ja rukoilu saivat ihmiset herkempään tilaan, ja monina iltoina tulelle tehtiin tunnustuksia ja pyyntöjä, jotka usein saivat kyyneleet myös kuuntelijan silmiin. Välillä vieraskielisen puhujan sanat olivat käsittämättömiä, mutta sananpainot ja tunteet välittyivät silti. Tulelta pyydettiin suojaa kaukana oleville perheenjäsenille, terveyttä ja elämää sairastuneille tai kuoleville läheisille, lasta niille jotka sitä kaipasivat mutta eivät saaneet... Tulen äärellä osallistujat saivat hiljaisesti todistaa toistensa syviä toiveita ja pelkoja, jotka tuli otti vastaan. Jakaminen oli ilmeistä, vaikka läsnäolevat eivät puhutelleet suoraan toisiaan kiittämistä lukuunottamatta. Kaikki puhe ja tunnustukset oli osoitettu tulelle tai esi-isille, tai henkimaailmalle ylipäänsä.

Koko tapahtuman ajan tuli oli keskiössä ja 13 päivän puhdistautumisen jälkeen se pakattiin mukaan hehkuvan hiilen muodossa ja vietiin Palenquen temppelin raunioille kauan odotettuun seremoniaan. Talvipäivänseisauksen yönä 21.12.2012 sen ympärillä tapahtui spontaanit valvojaiset (*velación*), jossa monet läsnäolijoista kokivat henkimaailman ja materiaalisen maailman sulautuvan.

4.2 Virtuaalisuus ja fantasmagorinen tila

Mielikuvituksella on voima joka tekee mahdolliseksi paeta ennalta-annetun todellisuuden nielaisemaksi joutumista, ja se sallii tiettyjen tilanteiden, olosuhteiden ja status quon ylittämisen. Mielikuvitus antaa inhimilliselle maailmalle olennaisesti dynaamisen järjestyksen, jota itsetietoiset yksilöt jatkuvasti muokkaavat ja suunnittelevat. (Rapport & Overing 2000: 4-5).

Siinä missä Ha O Mek Kan voi nähdä pysyvänä liminaalisena tilana, joka on syntynyt heijastamaan yhteiskunnasta katoamassa olevia arvoja, Cita milenarian 13 päivän rituaali näyttäytyy samassa rituaalisen toiminnan viitekehyksessä virtuaalisena tilana, josta käsin jokapäiväistä kaottisuutta pyritään korjaamaan. Uuden maailman elementtejä ammennetaan sisäisestä tilasta, mielikuvituksesta. Kapferer korostaa rituaalin voimaa sellaisena, jossa kosmologisen, sosiaalisen ja henkilökohtaisen rakentumisen dynamiikat saavuttavat intensiivisimmän keskittymänsä (2004: 37).

Rituaalin voiman on nähty olevan siinä miten se radikaalisti keskeyttää jokapäiväisen, eletyn todellisuuden. Tämä on myös liminaalisuuden ajatuksen takana, ja pohjimmiltaan se on Turnerin mukaan rakenteiden kääntämistä päinvastaisiksi. Kapferer ehdottaa samalta pohjalta hieman erilaista näkemystä: suurin muutosvoiman lähde ei ole rituaalin eroaminen arkisesta, vaan sen uutta luova, transformatiivinen voima. (Kapferer 2004: 46)

Riitin maailma ei ole ”representaatio” todellisuudesta eikä heijastus sen ulkopuolisesta maailmasta, kuten tavanomaisissa symbolisissa analyyseissa on ehdotettu. Niillä on kyllä suhde, mutta Kapfererin mukaan se ei ole niin yksinkertainen. Hänen mukaansa rituaali on virtuaalisuutta¹, dynaaminen prosessi itsessään. Kapferer esittää virtuaalisuuden ymmärtämiseen liittyvän kaksi tärkeää tekijää: ensinnäkin, riitin virtuaalisuus on fantasmagorinen tila (ks Kapferer 2002a), dynamiikka joka sallii kaikenlaisten ihmiskokemuksen potentiaalien ottaa muodon. Se on omavarainen imaginaalinen (mielikuvitukseen tai mentaaliseen kuvaan liittyvä) tila – samalla konstruktio, mutta sellainen joka sallii osallistujien murtautua vapaaksi arkipäiväisen elämän rajoituksista ja määritelmistä, ja jopa itse rakennetun rituaalisen virtuaalisen tilan rajoituksista ja määritelmistä. Virtuaalisuus kykenee siis toteuttamaan inhimillistä rakentavaa toimijuutta. Rituaalin virtuaalisuuden fantasmagorinen tila voidaan käsittää tilana, jonka dynamiikka keskeyttää aiemmat määrittämisen prosessit, ja tilana jossa osallistajat voivat uudelleen kuvitella (*reimagine*) ja uudelleen ohjata ja -suuntautua (*redirect or reorient*) elämän jokapäiväisiin olosuhteisiin. (47)

¹ Tätä ei pidä sekoittaa kyber-teknologiaan liittyvään virtuaalisuuden käsitteeseen. Rituaalin virtuaalisuus on läpikotaisin oma todellisuutensa, ei sen ulkopuolisten todellisuuksien jäljittelijä eikä vaihtoehtoinen todellisuus. (Kapferer 2004: 37)

Virtuaalisuuden toinen oleellinen tekijä on sen suhde arkipäiväiseen, eli aktuaaliseen: rituaalin virtuaalisuudessa eletty elämä hidastuu niin että siihen vaikuttaminen tulee mahdolliseksi. Deleuze ja Guattari ehdottavat että virtuaalisuus on uppoutumista todellisuuden prosesseihin (*descent into processes of the really real*). Aktuaalisuus on kaoottista. Ihmisten jokapäiväiset eletyt ja rakennetut todellisuudet ovat jatkuvassa muotoutumisen, sulautumisen ja virtaamisen tilassa. Ne ovat kaoottisia siinä mielessä, että ne ovat fraktaalien kaltaisia, aina muuttumassa ja siirtymässä, läsnäolevia ja rakentuvia, muodoissaan eriytyviä, toisensa leikkaavia, sillä ihmiset liikkuvat ajassa ja muuttavat näkökulmaansa. Elämän rakenteet, odotukset ja järjestykset joissa toiminta tapahtuu, mielentilat ja aistimukset sulautuvat saumattomasti yhteen. Tämä kaoottinen tavallisen eletyn elämän ulottuvuus muodostaa aktuaalisuuden todellisuuden. Rituaalin virtuaalinen todellisuus taas hidastaa jokapäiväisen eletyn elämän tempoa. (ibid 48)

Kapfererin mukaan rituaali virtuaalisena todellisuutena on läpikotaisin totta, osa aktuaalisuutta. Kuitenkin, todellisuutta hidastavan ominaispiirteensä takia rituaalin virtuaalisuus on metodi jolla pääsee käsiksi elämän tärkeisiin muotoutumisen prosesseihin ja säätämään sen dynamiikkaa. Aktuaalisuudessa, eletyn elämän vauhdissa, näitä muotoutumisen prosesseja on mahdotonta saavuttaa. Kapferer kuvaakin rituaalissa syntyvän virtuaalisuuden suhdetta arkitodellisuuteen samanlaiseksi kuin syyvyyden suhde pintaan (ibid. 37).

Virtuaalisuus on tärkeää todellisuuden jatkuvuudelle sellaisissa vaiheissa ja käännekohtissa (*junctions*) joissa jokapäiväisen kaoottisuus uhkaa hukuttaa ja tuhota ihmisten, ryhmien tai kollektiivien tietoisuuden. Kaoottinen todellisuus tulee itsensä korjaavaksi virtuaalisuuden kautta. (Handelman in press: 6)

Cita milenarian päämääränä oli kaoottisen todellisuuden muuttaminen. Marzo Yuk Quetzalin ensimmäisessä kutsussa tapahtuman eetos tehdään selväksi:

”Aika on tänään, tässä ja nyt, aika tehdä transendentteja päätöksiä. Energiat ovat enemmän kuin ilmiselviä. Tiedämme hyvin että tällä hetkellä sosiaaliset rakenteet ovat hajoamassa (gran descomposición social), politiikka on turmeltunut (política viciada), maailmassa on taloudellinen kriisi, yleinen tarkoitukseton väkivalta puhkeaa missä tahansa, vaikka väkivalta ei koskaan johda mihinkään. Herkät rauhaarakastavat olennot, minne he jäivät, mikä tila heillä on? Luovuuden tila, kyky unelmoida ja luoda uusia maailmoja! Olkaamme

oman kohtalomme arkkitehtejä ja rakentajia, rakennamme valoisan tulevaisuuden koko ihmiskunnalle.”
(Marzo Yuk Quetzal, huhtikuussa 2012)

Uuden todellisuuden luomisesta puhuttiin eksplisiittisesti, ja yksi paljon viljellyistä sanonnoista oli ”jos uskon, niin teen” (*si lo creo, lo hago*). Tapahtumassa korostettiin muutenkin kaikenlaista luovaa työtä: osallistujia kannustettiin tuomaan mukanaan taideteoksiaan, ja Marzo kuvasi oman henkisen heräämisensä tapahtuneen taiteen kautta. Ajatus luomisen keskellä olemisesta oli hyvin ilmeinen, ja myös osallistujien rooli luovina ajattelijoina tunnustettiin.

Päivittäin Marzo Yuk Quetzal ohjasi osallistujia käyttämällä erilaisia luomisen ja konkretisoinnin termejä: muovailta, tehdä aineelliseksi, luoda yhdessä (*plasmear, concretizar, co-crear*). Monet keskeisistä harjoituksista, joita 13 päivän aikana tehtiin, koostuivat ensin sisäisyyteen menemisestä ja rauhoittumisesta, sitten tuon sisäisen tunteen näkyväksi tekemisestä sanoilla, eleillä tai äänillä.

Cita milenariassa keskeistä oli tietoisuuden laajentuminen, egon ylittäminen ja itsen tunnistaminen toisessa. Rituaalinen toiminta oli käytännössä ykseyden kokemuksen luomista erilaisia keho-mieli -tekniikoin, yhdistettynä sanoihin. Cita milenarian kontekstilla on yhteys alkuperäiseen buddhalaiseen kontekstiin tietoisuuskäytäntöjen kannalta. Kapfererin mukaan muutos tapahtuu ja rituaalin kohteena oleva henkilö paranee, koska virtuaalisessa tilassa tapahtuu tietoisuuden ja kosmoksen jälleensyntyminen: uudelleensyntyneenä rajoittavaa asiantilaa ei ole ollut olemassakaan (Handelman in press: 3). Cita milenarian pyrkimyksenä oli paluu samankaltaiseen nollapisteeseen, olotilaan jonka muinaiset kosmiset mayat olivat saavuttaneet: kosmiseen tietoisuuteen, jossa koko ihmiskunta (ja erityisesti meksikolaiset) saivat takaisin heiltä viedyn kosmisen identiteetin.

Virtuaalisuus on kaoottista: se sisältää kaikki mahdollisuudet ja muodot, jotka syntyvät ja katoavat välittömästi. Jokapäiväisen olemassaolon ehdot ammentavat virtuaalisesta potentiaalin jonka ne toteuttavat. Toteutuessaan tämä virtuaalinen potentiaali ei ole enää kaoottista, vaan saa muodon nykyhetken todellisuudessa. Virtuaalinen potentiaali on aina ylenpalttinen siihen nähden mitä jokapäiväisessä toteutuu.

Potentiaalit ovat läsnä ja siksi ne ovat itsessään täysin todellisia, mutta eivät aina konkreettisia (*excessive potentialities of the virtual are themselves a plane of immanence that is fully real yet not actual*) (Colebrook 2005: 10, tässä Handelman, in press: 4).

Kapfererin mukaan jokapäiväinen olemassaolo (*actuality*) on kaoottista monien voimien epämääräisyydessä ja elämän ristiriitaisuudessa. Hän esittää Suniyaman virtuaalisuuden seuraavalla tavalla: rituaali muodostaa sellaisten toimintojen järjestyksen, jotka ovat oleellisia arkipäiväisessä rutiinissa ja todellisuudessa, mutta sen sisällä eivät altistu arkipäivän prosessien epämääräisyydelle. Todellisuus (*actuality*) on epämääräistä, mutta virtuaalisuus määritettyä ja toistettavissa olevaa. Virtuaalisuus on todellisuuden yksi ulottuvuus, jossa sen muotojen virta on hidastunut tai pysähtynyt. Se on sekä todellisuuteen tunkeutumista. . . että sen ratkaisevien ulottuvuuksien muuttamista. (Kapferer 2005 [2004]: 47–48)

Handelmanin tulkinnassa Kapfererin työstä virtuaalisuus on ”kosmoksen todellinen todellisuus” (*the 'really real' of cosmos*), sosiaalisen kosmoksen puhdas muoto verrattuna jokapäiväiseen todellisuuteen joka on epämääräinen ja epävarma. Jokapäiväisessä todellisuudessa noituus kukoistaa, koska olemassaolon perustana olevat dynamiikat ovat hämärtyneet ja epätarkat ja niiden voima heikentynyt. Rituaalin tilassa todellinen aika hidastuu ja tietoisuus ja sen jälleensyntymä tulevat magian harjoittajan ulottuville rituaalin muuttaessa kosmosta jossa läsnäolijat ovat. (Handelman, in press: 5-6)

Ha O Mek Kasta käsin luotavassa maailmankuvassa unohdettu mutta ”todellinen todellisuus” on kaiken ykseys. ”Olen toinen sinä” on universaali totuus, jota tietoisemmat muinaiset kansat ovat toteuttaneet elämässään. Suurten syklien vaihtuessa tuo tietoisuus on palaamassa ihmiskuntaan, ja sen konkretisoimiseksi tarvitaan jo tietoiseksi tulleiden ihmisten kollektiivista yritystä.

Rituaalissa tapahtuva alkuvoimainen hidastaminen tekee magian harjoittajalle mahdolliseksi laskeutumisen virtuaalisuuden syviin dynaamisiin osiin, jossa päästään tekemisiin olemassaolon ontologisen perustan kanssa, asettamaan uudelleen (*set or reset*) ne ehdot joista lähtien maailma kehittyy tai laajenee kaikessa

muuttuvuudessaan. . . Rituaalin virtuaalisessa tila-ajassa potilaat asetetaan uudelleen todellisuuden rakentamisen tila-ajan sisällä. (Kapferer 1997: 180)

Cita milenarian osallistujien tulkinta tapahtuneesta muistuttaa tätä hyvin paljon. Heidän mukaansa jokainen koki rituaalin vaikutuksen niin vahvana kuin oli mahdollista sillä hetkellä omalla henkisellä polulla, jokaisen omalla tietoisuuden kehityksen asteella.

Omassa maailmassa tapahtuva muutos vastaa itse-uskonnon periaatteita (Heelas, 1996: 2, 19). Muutoksen voima ulotettiin kuitenkin laajempaan ihmiskuntaan: jokainen on itsen kaltainen, vaikkakin eri kohdassa omaa henkistä prosessiaan. Osallistujilla oli vakaa käsitys siitä, että vielä ”tiedostamattomat” massat seuraisivat väistämättä perässä tietoiseksi tulemisen polulla. Tähän saattaisi mennä pitkä aika, mutta se olisi väistämätöntä. Marzo Yuk Quetzalin sanoin: ”Kosmoksella ei ole kiire” (*cosmos no tiene prisa*).

13 päiväiseen rituaaliin osallistuminen oli omalla tavallaan kaottista, tietyistä toistuvista rutiineista huolimatta. Monet osallistujista myönsivät etteivät oikeastaan ymmärtäneet mitä tapahtui, ja järjestäjien käyttämät termitkin olivat joskus käsittämättömiä. Valmistautumisen edetessä kokemisen ja havaitsemisen tavat kuitenkin alkoivat muuttumaan, ja merkityksellisyyden tunne alkoi värittää ihmisten tulkintoja tapahtumista ja kokemuksista.

”Ihmiskunnan tulevaisuus? Näen sen täynnä kaaosta, mutta maagista kaaosta. Jossa emme enää etsi kontrollia, emme enää halua kontrolloida mitään. Kaikki menee hyvin. Kaikki suhteet ovat kauniita, kaikki työt ovat kauniita. Jos sinulla on nälkä ja etsit ruokaa, löydät sitä jollain ihmeellisellä tavalla. Syleilemme tuota kaaosta, ja uskallamme lietsoa sitä. Yllätymme siitä että kaaos on aina ollut siellä. Ja luotamme että niin kuuluu olla.”

(Fredo 28, Meksiko City tammikuussa 2013)

4.3 Todellisuuden muokkaaminen

Kolmentoista päivän aikana toteutettiin ”muinaiseen oppijärjestelmään” (*Om no te kah*) kuuluvia henkisiä ja energettisiä puhdistavia harjoitteita, joissa yhdistyi keho ja mieli. Näihin kuului paasto, meditaatio, rukous, laulu, jooga, ja *temazcal*. Näihin toimintoihin käytettiin tuntikausia päivästä, ja kun tuohon aikaan lisätään jokailtainen

jakaminen *casa del fuegossa*, informatiiviset luennonomaiset tilaisuudet joissa keskusteltiin tapahtuman tarkoituksesta ja vapaat keskustelut, nukkumisellekaan ei meinannut jäädä aikaa.

Rituaalia on usein lähestytty draamana, mutta rituaalintutkija Grimes argumentoi päinvastaista. Hänen mukaansa rituaalilla ja draamalla on paljon yhteistä, ja riitit voivat olla niin koristeellisia että vaikuttavat dramaattisilta, mutta suuri osa rituaaleista on paikallaanpysyviä, toistavia ja jopa tylsiä. Niissä on kyllä rytmi, mutta se ei välttämättä vastaa draamaa ja sen kehitystä. (Grimes 2013: 87) Cita milenarian suurempi siirtymäriitti koostui pienemmistä, toistuvista mikrorituaaleista, jotka olivat hyvinkin tylsiä ja toistuvia. Toistuvuus, rytmi ja toiminnan ulkoa oppiminen, sen kehollistuminen, vaikuttivat osaltaan tietoisuuteen ja sen muutokseen.

Ilmiselvä toistuvuus rituaalisessa toiminnassa on radikaalin hidastumisen ilmentymä virtuaalisuudessa tavallisen elämän nopeudesta, muutoksista, vaihtelusta ja kaaoksesta. Toisto on merkki rituaalin osallistujien laskeutumisesta ”olemassaolon syvemmille tasoille”, josta käsin muutoksen aikaansaaminen on mahdollista. (Kapferer 2004: 48)

Esteettisillä prosesseilla kuten kielen runollisuudella, musiikilla, laululla, tanssilla, draamalla, kuvataiteen muodoilla, on rituaalissa ennenkaikkea symbolisesti rakentava voima, enemmän kuin ilmaiseva. Niiden läsnäolo rituaalissa on yksi sen voiman avaintekijöistä. (Kapferer 2005: 129) Esteettinen prosessi, joka toimii virtuaalisessa tilassa, on suorassa yhteydessä aistien järjestäytymiseen (*organizations of the senses*), joiden kautta ”todellisuus sen monissa ulottuvuuksissa jatkuvasti muotoutuu kehollistuneessa olemassaolossa” (ibid. 135). Aistien kautta todellisuus muuttuu. ”Suuren osan rituaaleista voima on siinä riitin dynamiikassa, siinä miten aistihavainto on dynaamisesti järjestäytynyt (*dynamically organized*), josta sitten tulee samanaikaisesti perusta ja voima merkityksellisten rakennelmien takana jotka on punottu dynamiikoihin”. (Kapferer 2004: 41)

Cita milenariassa toistoon ja kehon ja aistien manipulaation lisäksi sanojen tasolla käsiteltiin kaiken ykseyttä ja valon lisääntymisestä kertovaa taustamyyttiä. Kaikki kokemukset kuvattiin näihin liittyvillä sanoilla, ja hyvin erilaisista elämyksistä tuli

kaikista merkkejä tietoisuuden kasvamisesta: valon lisääntymisestä ja pimeyden vähenemisestä.

Rituaali suhteellisen muuttumattomana muotona on silti dynaaminen. Se luo oman voimakenttensä joka vaikuttaa niihin jotka ovat tekemisissä sen kanssa. Riittien sisäinen dynamiikka säilyy samanmuotoisena, mutta on silti muuttuvaa. Siinä piilee sen kyky luoda uudestaan (*regenerate*) osallistujat ja heidän todellisuutensa, usein omaperäisillä tavoilla. (Kapferer 2004: 40)

Cita milenarian ensimmäisenä päivänä Marzo Yuk Quetzal ilmoitti, että aloitamme henkisen työskentelyn, mutta emme minkäänlaista tiukkaa ohjelmaa, koska ”emme ole ohjelmoituja” (*no somos programados para nada*).

Rituaalin estetiikka on suoraan yhteydessä transsinkaltaisen tilan aikaansaamiseen: virtuaalisessa tilassa tapahtuvien esteettisten ja symbolisten prosessien dynamiikka vaikuttaa hahmottamiseen ja merkityksen luomiseen, jotka taas ovat oleellisia kokemuksen (jälleen)rakentumiselle ja persoonan ja itsen (jälleen)muotoutumiselle. Rituaalit ovat käytännöllisesti suuntautuneita, sillä ne käyttävät hyväkseen tiettyjä symbolisia muodostelmia niin, että inhimillinen havaitseminen muokkautuu ja siten kokemus muuttuu (*transform experience*). (Kapferer 2004: 40)

Tärkeimpiä aisteihin vetoavia päivittäin toistuvia elementtejä olivat puhdistautumisen metodien lisäksi *caracol* ja *copal*. Eniten käytetty *caracol* on simpukkatorvi, jonka ääni on kumea ja kehossa resonoiva. Se soi säännöllisin väliajoin, yleensä merkkinä siitä että jotain sellaista tapahtuu, mihin on reagoitava. Caracol soi jokaisen aterian ja muun kokoontumisen merkiksi, mutta sillä käsitettiin olevan myös henkimaailmaan ulottuva vaikutus. Päivittäin meditaatioiden ja *pedir el permison* yhteydessä caracol antoi merkin suunnan vaihtumisesta. Näkymättömään todellisuuteen suunnatun pyynnön tai toteamuksen jälkeen caracolin ääni tekee yhteyden kehoon voimakkaalla äänellään ja tekee asiasta aineellisemmän ja konkreettisesti tuntuvan.

Copal on hajuaistille suunnattu viestittäjä: eräänlainen suitsuke. Se on havupuusta saatava kaarnasta ja kuivatusta pihkasta koostuva hake, oli tärkeä puhdistava aine, jota käytettiin laittamalla sitä kuumille hiilille keraamiseen astiaan (*copalero*). Sen tuoksu on makean raikas ja siitä syntyvä savu valkoista ja runsasta. Tällä savulla puhdistettiin

jokainen temazcaliin menijä ja energeettisesti vahvempiin rukouksiin osallistuja. Puhdistettava pitää kätet ojennettuina sivuille, ja puhdistaja (yleensä seremoniamestari itse) kuljettaa savuavaa astiaa alhaalta ylös ja sivulta sivulle kehon akselien mukaisesti. Usein hän saattaa käyttää myös sulkaa, jota heiluttamalla savua voi vahvistaa ja ohjata. Lopuksi copaleroa tarjotaan puhdistettavalle, ja hän itse ohjaa käsillään savua päähänsä ja kasvoihinsa. Tämän jälkeen kiitetään, ja puhdistaja siirtyy ringissä seuraavan luokse.

4.3.1 Paasto ja puhdas ravinto

Aamuisin joku vapaaehtoisista soitti caracolia, joka merkitsi aamiaisen olevan valmis. Kaikki tapahtuman aikana tarjoiltu ruoka oli vegaanista, ja koostui suurelta osin maissista sen eri muodoissa (*tamales, tortillas*) ja yhteisön itsekasvattamista vihanneksista. Ruoan puhtautta pidettiin oleellisen tärkeänä, se oli täysin prosessoimatonta ja siten teollisen tuotantosysteemin saastuttamatonta. Aamiaisen lisäksi iltapäivällä tarjoiltiin hedelmiä tai jotain pientä, ja päivän pääateria oli kuuden aikaan, ennen pimeän tuloa. Temazcalin jälkeen iltaisin tarjottiin vielä keittoa tai muuta kevyttä, mutta muina iltoina ei syöty mitään. Kokonaisuudessaan tällainen paasto tuntui rankalta kokemattomasta, ja kaikki haastatteleman nostivat sen esiin olennaisena osana puhdistavan kokemuksen syntyä. Tapahtuman järjestäjät korostivat paaston tärkeyttä henkisessä puhdistautumisessa, mutta muuten kannustettiin yltäkyläisyyteen: ”kaikille kaikkea yltäkyläisesti” (*”que haya abundancia”*) -ajattelu toisi energeettisesti lisää runsautta maailmaan, toisin kuin liika askeettisuus.

Aamiaiseen liittyvä käytös oli suhteellisen vapaamuotoista, mutta muilla aterioilla ennen syömistä muodostettiin piiri, johon kaikkien ateriaan osallistuvien tuli liittyä. Piiri oli aina tärkeä sulkea energeettisesti: kaikkien tuli pitää viereistä kädestä, vaikka joskus tilassa saattoi olla yli sata ihmistä. Joku yhteisön vakituisista jäsenistä lausui vapaamuotoisen rukouksen, jossa muodon vaihtelusta huolimatta aina kiitettiin Äiti maata ruoan tarjoamisesta, ja niitä ihmisiä jotka sen olivat tuoneet ja valmistaneet. Rukouksen jälkeen laulettiin jokin hengellisistä lauluista, joiden kuvasto vaihteli luonnosta ja prekolumbiaanisesta kristilliseen.

4.3.2 Meditaatio ja visualisaatio

Meditaatio oli päivittäistä ja se oli vuorossa heti aamiaisen jälkeen. Se tapahtui joen rannassa olevan kivikehän ympärillä. Kivet, kuten muukin luonto, käsitettiin esi-isiksi (abuelos / abuelas). Kivet olivat vanhuutensa takia erityisen viisaita isovanhempia, joihin oli kiteytynyt tuhansien tai jopa miljoonien vuosien tieto.

Marzo Yuk Quetzalin mukaan kivet edustavat feminiinistä voimaa, joten päivällä niiden parissa on hyvä työskennellä, sillä aurinko edustaa maskuliinista voimaa. Yöllä kuun valossa tulisi työskennellä maskuliinisen elementin, kuten tulen kanssa, sillä kuu edustaa feminiinistä voimaa.

Kivien läsnäolo voimistaisi meditaatiota ja auttaisi vastaanottamaan transendenttia tietoa. Kiviä puhuteltiin aina isoäiteinä, ja keskelle asetettiin tiibetiläinen kvartsi. Marzo oli saanut sen lahjaksi Tiibetistä saapuneelta matkaajalta, ja käytti sitä erityisissä tilaisuuksissa kuten parantamisessa.

Meditaatiot saattoivat kestää tunnista useampaan tuntiin, riippuen päivän muusta ohjelmasta. Tarkoituksena oli visualisoida kristallipyramidi osallistujien keskelle ja nähdä sen muuttuvan kultaiseksi, samalla kun tehtiin pitkiä om -äänteitä. En koskaan saanut selitystä, miksi juuri pyramidi ja miksi tietyt määrät äänteitä. Toiminnassa korostettiin yhteistä intentiota ja keskittymisen kohdetta.

”Teemme ensin 20 syvää hengitystä, koska se vastaa luonnon binaarista järjestelmää ja jotta yhdistyisimme uudelleen siihen (reconnectarnos). Teemme kaksi kierrosta, kaksi kahdenkymmenen sarjaa, jotka potentialisoituvat, suorastaan eksponentiaalisesti, ne ovat eksponentiaalisia lukuja. Teemme 20 hengitystä syvään, alavatsasta asti, nostamme koko energian ylöspäin, solar plexukseen, hengitämme sisään elämää, voimaa, energiaa, valoa, rakkautta, terveyttä, rauhaa, kaikkia niitä ominaisuuksia joita haluamme, joita haluamme itsellemme, nostamme niitä. Hengitämme ulos kaiken tuskan, kaiken ahdistuksen, surun, mielipahan, kaiken sen minkä haluamme muuttaa (transmutar), ja sinkoamme sen isoäitejä kohti, joilla on voima muuttaa tuo energia. Teemme 20 normaalia om-äännettä, sitten jatkamme [ylä-äänillä] kieli taaksepäin, yritämme saavuttaa sen nektarin, joka koko ajan tippuu käpyrauhasesta², ja jokainen löytää harmonisen äänensä.”

² Ha O Mek Kassa viitattiin usein käsitykseen käpyrauhasen tärkeydestä ihmisen korkeammalle tietoisuudelle. Myös muinaista maya-kuvastoa tulkittiin tämän pohjalta: joissain tunnetuissa reliefeissä kuvataan hahmoja, joilla on kieli ulkona. Tätä pidettiin selkeänä merkinä siitä, että jo muinaiset mayat käyttivät kielen asennon muuttamiseen perustuvaa ylä-ääni tekniikkaa, joka edesauttaa muuntuneen tajunnantilan syntyä. Valle Galindo viittaa käpyrauhasen tärkeyteen kirjassaan *Mayojen paluu*: ”kallonmuotoilu jota mayat toteuttivat, oli tähdätty kehittämään ja jalostamaan organismin rauhasia, erityisesti puhtaita hermövälittäjiä voidakseen vastaanottaa universumin energiavirtoja” (2008: 10).

Neljänkymmenen om:n jälkeen jatkettiin joinain päivinä 60 asti. Viikon harjoittelun jälkeen kolme osallistujista näki kultaisen pyramidin muodostuvan piirin keskelle. Vetäjät olivat innostuneita ja Santiagon mukaan energia alkoi olla virtaavampaa: ensimmäisinä päivinä se oli ollut pakotettua ja jännittynyttä. Marzo Yuk Quetzal innostui: jonain päivänä voisimme jatkaa sataan om:iin asti, ja ehkä myöhemmin jopa neljään sataan.

4.3.3 Seitsemän suunnan rukous

Yksi päivittäin toistuvista performatiivisen puheen muodoista oli rukous seitsemälle eri suunnalle (*pedir el permiso*). Se on ydinesimerkki siitä miten lausujan yhteys kosmokseen tehdään näkyväksi ja koettavaksi. Seitsemän eri suuntaa ovat neljä pääilmansuuntaa, taivas, maa ja sisäisyys, jota tässä Cita milenarian kontekstissa nimitettiin ”kaikkien miesten ja naisten sydämeksi” (*el corazon de todos los hombres y mujeres*). Rukous toteutettiin joka aamu ennen meditaatiota kivikehän luona, jossa osallistujat järjestäytyivät jälleen piiriin. Suojelua pyydetään jokaisesta suunnasta, tällä tavoin rituaalin ympyrä merkataan pyhäksi tilaksi, jossa ”tavallisen olemassaolon säännöt eivät päde” (Lewis 1999: 47). Sen lisäksi että ”keskus” koetaan pyhäksi (Eliade 1991 [1952]: 39–47, 54–56), neonatiiveissa käsityksissä ympyrän tila on sekä rituaalin nostattaman suotuisan energian keskittymä, sekä myös suojelee ulkopuolelta tulevilta häiritseviltä ja negatiivisilta voimilta, jotka haittaavat toteutettavaa työtä. (Lewis 1999: 58–59)

Joka päivä pyynnön lausuivat eri henkilöt, jokainen omin sanoin. Marzo jakoi vuorot muutama minuutti ennen aloittamista, jotta lausuja ehtisi jonkin verran valmistautua. Useimmiten kiitettiin kyseisen suunnan haltijoita (*guardianes*), ja pyydettiin heidän suotuisuuttaan tehtävälle jota olimme suorittamassa. Toisinaan seremoniamestari itse puhui, ja hänen rukouksensa olivat aina pitkiä ja täynnä holistisia vertauskuvia, esimerkiksi korkeampaan voimaan viitattiin yhdistämällä kaikki sen aspektit: äiti-isä-jumalatar-jumala-rakkaus (*madre-padre-diosa-dios-amor*), tai Suuri Henki – Kahualtik – Ometeotl. Suuri Henki (*Gran Espiritu*) on yhteinen monille Amerikoiden alkuperäiskansoille, Kahualtik viittasi ”elävään Kristukseen”, ja Ometeotl muinaiseen Amerikoiden jumaluuteen aikana ennen mayoja ja atsteekkeja.

Päivittäin näitä termejä toisteltiin lukemattomia kertoja, ja jotkut osallistujista omaksuivat niitä puheeseensa. Yksittäisissä haastatteluissa tästä perinteiden ja termistön sekoittamisesta puhuttiin jonkin verran, ja yleinen näkemys oli se että ne viittaavat kaikki lopulta samaan asiaan. Käytännön kannalta ei ole kovin tärkeää mitä sanoja milloinkin käytetään, sillä taustalla oleva jumalallinen voima on kuitenkin aina sama (ks. detraditionalisaatiosta kpl, myös Heelas 1996: 28–29). Sen eri aspekteja voidaan nostaa esiin erilaisilla nimityksillä.

Luvan pyytämisen pysyvistä rakenteista huolimatta sanat olivat spontaaneja ja vaihtelevia. Tärkeimpänä erottui mahdollisimman kokonaisvaltainen koko kosmoksen ja sen voimien puhuttelu, ja riittävän kova äänenkäyttö jotta kaikki kuulisivat puheen virtaavan joen ja metsän äänien yli. Seuraava rukous demonstroi sitä puheen laatua, joka oli toistuvaa 13 päivän ajan. Esimerkki on Marzo Yuk Quetzalin rukous ensimmäiseltä päivältä, joka avasi koko tapahtuman, ja sitä seuraa tyypillinen seitsemän suunnan rukous, joka toistettiin päivittäin hieman eri sanoin.

”Veljet ja sisaret jotka jaamme yhden sydämen, esi-isiemme sana puhuu, puhuu meidän kauttamme. Meitä on vielä vähän, mutta meitä tulee olemaan paljon enemmän. Tänään jokainen meistä edustaa linnoitusta, jokainen meistä edustaa voimaa. Yhdistymme yhdeksi sydämeksi kiitollisuudessa tänä suurena päivänä, tässä esi-isiemme silmien edessä. Isoitimme ja isoisämme, kaikkien niiden miesten ja naisten puolesta jotka ovat tulleet ennen meitä. Yhteinen tahtomme ja rakkaus jota tunnemme yhdistyy palvelemaan käsiemme tekoja. Kansa, kansakunta, heimo, nyt kaikki ovat yksi todellinen sydän.

Tänään aloitamme, toteutamme korkeinta Taivaan sydämen voimaa, Hunabkun joka on taivaan sydämessä. Pyydämme suurta isäämme, suurta äitiämme olemaan kanssamme. Pyydämme sitä pyhää voimaa, joka esi-isissämme on, joka meidän sydämessämme on.

Tämä pimeys joka on noussut, veljet ja sisaret, tänään ihmiset jotka ovat pimeässä tuhoavat toisiaan, ja tänään, ilman tietoisuutta, unohtavat Äiti Maan. Tänään ilman tietoisuutta he tuhoavat, tappavat kokonaisia kansoja, murhaavat saadakseen mitä haluavat. He ottavat Äiti maalta senkin mitä eivät voi käyttää, sen mitä eivät voi säilyttää, vain turhamaisuuden takia. Miten voimme olla maailmassa jossa ei ole kunnioitusta (caminar en un mundo de ninguna indole)? Olemme olemassa, mutta emme kuluttaaksemme tai tuhotaksemme. Tästä lähtien julistamme luopuvamme tuosta pimeästä: rasismi, väkivalta, viha, suvaitsemattomuus, kaikki se pimeys joka hämärtää mieltämme ja sydäntämme. Tänään kutsumme esiin voiman, jotta pystymme. Voiman jonka voimme tehdä lihaksi ja tehdä työn joka meidän täytyy, tanssilla, laululla, rukouksella, meditaatiolla, toiminnallamme.

Kaikissa meissä on tuo voima ja valo, valitsemme sen seuraamisen, ja silloin jokainen teko jonka teemme tietoisina, saa valon kasvamaan. Tästä päivästä

lähtien työskentelemme kuin yksi sydän. Annamme itsemme sille voimalle jonka isovanhemmat tuntevat.

Pyydämme lupaa isoisa quetzalilta, isoäiti quetzalilta, Pohjoisen voimalta, Pohjoisen kotkan suurelta hengeltä, että hän antaisi meille sen soturien voiman, valon soturien voiman. Teemme todeksi sen kondorin voiman, isoisa - isoäiti kondorin voiman. Kaikki nuo voimat, jotka kuuluvat meidän mantereellemme, pyydämme että ne manifestoituisivat meidän kauttamme.

On vain yksi, ei ole eroa pohjoisen ja etelän välillä, idän ja lännen välillä. Pyydämme lupaa yhdistymiselle galaksin keskuksen lähteen kanssa. Hunabkun, taivaan sydämen kanssa. Suuri henki, rakkaus, isä, äiti, pyydämme lupaa elämän antajalta, että keskuksen valo saisi henkemme kukkimaan. Pyydämme että se valaisee ja voimme kävellä varmoin askelin, että voimme tanssia tämän pyhän tanssin. Pyydämme koko kosmoksen energiaa, kaikki planeetat, kaikki elementit, veljet ja sisaret koti Äiti maassa.

Pyydämme siunausta isoisa joelta, isoäiti vedeltä, siunausta isoäiti kuulta, veljiltämme ja sisariltamme tähdistä, isoisa ilmalta. Pyydämme että voimme käyttää sitä voimaa oikein ja sopivasti, Kahualtikin nimeen. Bayokum. Nyt veljeni mexican sana.”

Santiago toistaa nahuatlin kielellä samoja asioita kuin rukoksessa. Tätä seuraa varsinainen luvan pyytäminen seitsemältä suunnalta. Tämä toteutettiin aamuisin kivikehän ympärillä. Kaikki nostavat kädet ylös ja kääntyvät kohti pohjoista, kämmenet yläviistoon kohti taivasta, ja vuoron saanut aloittaa rukouksen ensimmäiseen suuntaan.

”Pohjoisen vartijoille (a los guardianes del norte), jotka asuvat tässä suunnassa. Pyydämme heidän suojelustaan tälle tehtävälle, isoisa kotkan voimaa ja viisautta. Pyydämme myös ettei väkivalta ja piittaamattomuus leviä tästä suunnasta näille maille, ja että rauha löytyisi myös pohjoisen sydäimestä.”

Santiago huutaa kuuluvasti: ”A te kokolli pui!” ja puhaltaa caracol-torveen. Ääni on kumea ja syvä, kuin laivan torvi – sen resonanssi läpäisee kehon. Marzo vastaa: ”Omé!”. Kaikki polvistuvat toisen polven varaan ja asettavat kämmenet maata vasten. Torveen puhalletaan uudestaan kaikki nousevat ylös ja kääntyvät etelään, kädet taivasta kohden. Seuraava puhuja aloittaa, ja sama kaava toistuu järjestyksessä: pohjoisen jälkeen etelää kohti, ensin sanat taivasta kohden, sitten torven soitto ja kädet maahan, taas torven soitto. Sitten itään, länteen, taivaaseen, maahan ja lopuksi sisäisyyteen, ”kaikkien miesten ja naisten sydämeen”.

Joka kohdassa kiitetään kyseisen suunnan haltijoita ja siihen suuntaan kuuluvia luonnonilmiöitä (esimerkiksi auringon lasku ja nousu, suotuisat sateet), usein myös sillä

suunnalla asuvia ihmisiä ja suhdetta heihin. Jokaista suuntaa puhuteltaessa suunnataan kädet ensin taivasta kohden ja sitten maahan, aina torven äänen säestämänä.

Kysellessäni tarkemmin liikkeiden ja niiden järjestyksen merkityksestä ja sanoista, minulle vastattiin vain että sanat viittaavat caracolin ääneen ja tässä muodossa luvan pyytäminen on aina tehty. Energioiden tasapainottaminen on kaikkein tärkeintä, ja siksi vastakkaiset suunnat käsitellään yhdessä, kuten myös kosketetaan maata aina taivasta kohti suuntautumisen jälkeen. Tässäkin heijastuu holistinen ja integroiva asenne, jota kaikki Cita milenarian toiminta ja sanat ilmentävät. (ks. Eliade 1991 [1952]: 35–36)

Kehollisen rituaalisen toiminnan kuvaaminen on hankalaa kirjoittamalla, ja pyrkimykseni on demonstroida tyypillistä toimintaa lyhyesti. Pedir el permison lisäksi päivittäin harjoitettiin luvan pyytämisen jälkeen meditaatiota, sitten joogaa, ja lopuksi tehtiin ”perspektiivin muuttamisen” mudra, jossa myös yhdistyy sanojen toisto ja kehon liikkeet. Tähän mennessä aamupäivän toimet olivat jo kestäneet useamman tunnin, ja aurinko yleensä paistoi voimakkaasti. Kuumuudessa fyysinen harjoittelu ja keskittyminen olivat varsin rankkoja, ja päivien edetessä rutiinin jo synnyttyä toimintaan keskityttiin hiljaisuudessa.

Sanalliset mantrat olivat voimakkaita, mutta Glucklich painottaa että niidenkin voiman taustalla on maagisen tietoisuuden ja vokalisaation / musikaalisuuden takana olevan alkukantaisen impulssin yhteys. Myös ”merkitykselliset” mantrat ovat musikaalisia, rytmikkäitä, toistoa ja käänteisyyttä käyttäviä. Juuri mantrojen musikaalinen ominaisuus saa Glucklichin mukaan aikaan maagisen tajunnantilan (1997, 210, ks. myös Abgrall 2015 [1999], 175).

”Musikaaliset mallit ja pidennetty mantran laulaminen alkusointuineen ja loputtomine toistoineen ovat lumoavia. Ne muuttavat tietoisuutta - - oleellinen yhteys mantrojen ja magian välillä uhmaa sekä merkitystä että merkityksettömyyttä. Mantrojen ja loitsujen musikaalisuus muuntaa tavalliset aikomukset maagisiksi yhteyksiksi”. (Glucklich 1997, 210–211).

Glücklichin mukaan mantran ensisijainen tarkoitus on nimenomaan tietoisuuden palauttaminen yhteydestä, sen kirjaimellinen, sanallinen merkitys ei ole relevantti. Eri mantroilla saattaa kuitenkin olla erilainen status – toiset koetaan voimakkaammaksi kuin toiset (Glücklich 1997: 211). Cita milenariassa käytettiin monista eri perinteistä olevia voimallisiksi koettuja sanoja ja niiden yhdistelmiä.

Alkuperäiskansojen kielten sanat olivat arkipäiväisempiä, niitä käytettiin melkein aina kiittäessä, ja kaikesta kiitettiin: *tlazokamati, ometeotl, bayokum ahó metakuoyasi*. Useimmiten vieras sana sisälsi monimutkaisen abstraktin ajatuksen, jota ei voi muilla kielillä ilmaista yhdellä sanalla. Abstraktit merkitykset liittyvät aina kaiken keskinäiseen yhteyteen, kuten Ha O Mek Kan mottokin. *Bayokum aho metakuoyasi* tarkoittaa ”se kuka olen, kaikkien suhteitteni kautta”, ja *ahó*, jota eniten toistettiin affirmatiivisena huudahduksena missä vain yhteydessä, selitettiin olevan sekä mexicoiden eli atsteekkien, että muinaisten mayojen kieltä, vaikka eri merkityksessä. Atsteekeille se oli ollut juuri affirmatiivinen huudahdus, ja mayoille ”korkea herra”.

Ne jotka osasivat nahuatlia (mexicoiden eli atsteekkien kieltä) tai muuta alkuperäisamerikkalaista kieltä, käyttivät sitä välillä rukouksissa. Esimerkiksi Santiago koki saavansa paremmin yhteyden henkimaailman jonkun muun kielisten sanojen kuin espanjan kautta, niissä oli ”parempi tuntu”.

Yksi voimallisimpia rukouksia, joka lausuttiin vain muutaman kerran koko tapahtuman aikana, oli Isä meidän. Osallistujat käyttivät yleensä omaa kieltään, ja syntyvä vakutelma oli hypnoottinen: samanaikainen espanjan-, ranskan-, englannin- ja muunkielinen rukous, jonka rytmi oli kuitenkin kaikille sama. Kristillistä kuvastoa käytettiin muuten vähän, Kristukseen viitattiin maya-kielisellä nimellä Kahualtik: ”en nombre de Kahualtik, Cristo viviente” (Kahualtikin, elävän Kristuksen nimeen).

4.3.4 Temazcal

Kaikista kehoon ja mieleen vaikuttavista tekniikoista temazcal oli voimakkain. Se edustaa symbolisesti kohtua, ja kokemus jälleensyntymää. Sisällä on pilkkopimeää, ja Ha O Mek Kan emännän mukaan temazcal on paikka jossa tullaan yhteyteen (*comuni6n*) kosmoksen voimien kanssa. Monet Cita milenarian osallistujista olivat

kokeneet temazcalin aikaisemmin, ja he puhuivat siitä voimakkaimpana lääkkeenä (*medicina*) jonka tietävät. Kokemus temazcalista muistuttaa fyysisesti saunaa, ja riippuen järjestäjästä, se saattaa kestää kahdesta tunnista useaan tuntiin. Ne joihin osallistuin, kestivät viisi-kuusi tuntia, ja vettä tarjoiltiin vain kerran.

Ha O Mek Kan temazcal oli muodoltaan pohjoisamerikkalaisen lakota-perinteen mukainen: kupolinmallinen, noin puolentoistametrin korkuinen, jossa puusta tehdyn tukikehikon päälle oli pingotettu huopia ja eläimennahkoja. Ulkona, noin viiden metrin päässä, on suuri tulipaikka, jossa kivet kuumennetaan. Yksi henkilö on aina ulkona huolehtimassa tulesta ja nostamassa kuumat kivet talikolla sisään temazcaliin eri osien välissä.

Ennen temazcaliin astumista osallistujat puhdistetaan copalin savulla, ja sisään ryömitään matalasta oviaukosta yksitellen, joka sitten peitetään huovalla. Ulkona on ensin rukoiltu seitsemältä suunnalta suojeutta temazcalin onnistumiselle, ja soittimet on siunattu tarkoitusta varten tehdyllä alttarilla. Altтари on tärkeä, koska "se suojelee sisälläolijoita, ja auttaa pitämään voimakkaat energiat järjestyksessä".

Temazcal toteutetaan neljässä osassa, jotka on omistettu eri elementeille (maa, tuli, ilma, vesi), ja temazcalin ovi avataan osien välissä uusien kuumien kivien nostamiseksi sisään. Ulos jäänyt avustaja tuo kuumia kiviä tulipaikalta talikon avulla. Ne ilmestyvät pimeään temazcaliin yksitellen, punahehkuisina. Niitä tervehditään kunnioittavasti, monet osallistujista lähes kuiskaavat itsekseen: "tervetuloa, isoäiti" (*bienvenida abuela*). Kun kivi on asetettu edellisten päälle, emäntä kaataa sen päälle teetä ja koskettaa sitä oksalla (rosmariinin oksalla niissä temazcaleissa joissa olin mukana). Tästä syntyy kostea kuumuus ja miellyttävä tuoksu. "Isoäitien" määrästä sovitaan kuiskaten, yleensä päädytään johonkin suotuisaan lukuun kuten 13³.

Jokaisessa osiossa lauletaan elementtiin liittyviä lauluja ja rukoillaan, halutessaan sai pyytää puheenvuoroa (*permiso para hablar*). Puhuja yleensä halusi kiittää korkeampia voimia, tai pyytää niiltä jotain. Ilmalle omistetulla kierroksella laulamisen sijaan kaikki puhuivat vuorotellen: järjestys kulki myötäpäivään, ja vähintäänkin osallistujan tuli

³ Luku on voimakas maya-numerologiassa (Arguellesin versiossa?), sillä se on totalisoiva symboli, joka sisältää kaikkien edelliset numeroiden edustamien tasojen voiman. Tämän kaltainen hierarkkinen symboliikka on yleistä holismiin suuntautuvissa yhteisöissä. (vrt Tcherkézoff 2009 [1987]: 98-106)

kiittää. Puhekierrros oli aina temazcalin loppupuolella, joten takana saattoi puhumisen koittaessa olla jo useiden tuntien henkinen ja fyysinen ponnistus.

Mukana oli aina yksi rumpu (*huehuetl*) joka edusti sydäntä, ja usein myös helistimiä. Näitä pidettiin voimasoittimina, joilla on kyky kuljettaa ihmiset toisiin maailmoihin.

Ensimmäinen temazcal järjestettiin 11.12., päivää ennen valmistettavaa seremoniaa Toninán tempeleillä. Jossain vaiheessa menetin käsitykseni ajan kulumisesta.

Kuumuus ja hien virtaaminen tekevät korostuneen tietoiseksi kehon rajoista, välillä tunne on lähes sietämätön. Joistain tuntui myös siltä, että keho ulottui ihoa pidemmälle tai hävisi kokonaan. Pimeydessä kuulee vain toisten äänet ja rummun sykkeen, välillä näkee kuumien kivien hohteen keskellä olevassa kuopassa. Muutamat totesivat temazcalin olevan ”taivas ja helvetti samalla kertaa”.

Olimme jo olleet pimeässä useita tunteja, ja fyysiset rajat alkoivat tulla vastaan. Tuolla kertaa ilmalle omistettu puheen osio oli tunteellinen monille. Sen koittaessa pukuni oli läpimärkä ja tunsin hikinoron virtaavan kasvoillani. Olin niin uuvuksissa etten pystynyt liikkumaan ja sydämeni hakkasi niin että ajattelin ehkä joutuvani keskeyttämään.

Useimmat osallistujista kiittävät vanhempiaan ja esi-isiään, sekä Suurta henkeä joka on johdattanut heidät siihen paikkaan. Monet pyytävät anteeksi jotain mitä ovat tehneet, joidenkin ääni murtuu itkusta heidän puhuessaan. Jotkut kiittivät myös vaikeuksista ja esteistä jotka ovat saaneet heidät kärsimään, mutta myös opettaneet antamaan anteeksi.

Ääneen lausutut sanat olivat usein haparoivia, ja puhujaa ei aina tunnistanut pimeydessä. Eräs kertoi itkien kaipuustaan omaan lapseen, toinen pyysi anteeksi oman kehonsa laiminlyöntiä ja päihteiden väärinkäyttöä. Joku pyysi saada varmuuden kadonneen sukulaisensa kohtalosta. Seuraava kiitti, myös itkien, kaikesta siitä hyvästä joka hänelle on elämässään suotu.

Puheen kierroksen jälkeen oli vuorossa vielä viimeinen, tulelle ja hengelle omistettu kierros. Melkein kukaan ei jaksanut enää puhua, ja pimeydessä kuului huokailua ja kuumien kivien sihinää. Marzo alkoi muistella laulua, joka oli kuuluisan säveltäjän kirjoittama. Laulun sanat kertovat uudesta ajasta, uudesta auringosta ja uudesta aamunkoitosta ihmisille. Kaikki odottivat hiljaa Marzon yrittäessä tavoittaa

muistikuvaansa. Yhtäkkiä kaunis ääni, vahva tenori, alkaa laulaa. Joukossamme on yksi ammattilaulaja, ja hän aloittaa Beethovenin 9:n sinfonian, Oodi ilolle. Energia jolla väsyneet ihmiset liittyvät mukaan on hämmästyttävä.

*”Ven, canta, sueña cantando
vive soñando el nuevo sol
En que los hombres volveran a ser hermanos...”*

Espanjankielisen version alku kääntyy: ”tule, laula, unelmoi laulaen, elä unelmoiden uudesta auringosta, jossa kaikki ihmiset ovat taas veljiä”. Laulun jälkeen monia naurattaa, joitakin itkettää samaan aikaan. Kokemus tuntuu samalla absurdilta ja kuitenkin täydellisen sopivalta. Temazcal päättyy kiittämiseen, ja uupuneet ihmiset siirtyvät järjestyksessä ulos. Ulkona on melkein yhtä pimeää kuin temazcalissa, kukaan ei ole muistanut tuoda taskulamppua. Yllä näkyy tähtitaivas ja Linnunrata pienine tähtisumuineen, joita on mahdoton nähdä kaupungin valoissa. Monet hyppäävät valkoisissa vaatteissaan jokeen, joka on matala ja tuttu.

”Beethovenia temazcalissa, se oli ehdottomasti yksi elämäni ihmeellisimpiä kokemuksia! Olen elänyt näitä seremonioita jo viisi vuotta, ja se hetki oli yksi huikkeimpia. Tietenkin, säveltäjä on nero ja hän tuntenut sen muutoksen ilmassa. Uusi aika, se on ollut tuloillaan jo kauan. Olen ajatellut miten onnekas olen kun saan elää ja kokea juuri tämän ajan, nähdä mitä tapahtuu.”

(Oscar, 30, helmikuussa 2013)

Oodissa esiintyvä ”uusi aurinko” oli suora viittaus mayojen ja atsteekkien seuraavaan aurinkoon ja alkavaan aikakauteen. Valmistautumisjakson edetessä tuollaiset merkitykselliset sattumat alkoivat olla yhä yleisempiä. Toisella viikolla tähän alettiin kiinnittää yhteisesti huomiota. (Käsittelen synkronisiteetin kokemusta osiossa Magian kokemus.)

Osallistuin useaan temazcaliin, joista viimeinen oli erityisen voimallinen. Aiemmin samana iltana Marzo Yuk Quetzal oli maininnut energioiden olevan erityisen suotuisat täydelliselle paranemiselle. Tuolla kerralla, puheenvuoroni koittaessa, tunsin että haluaisin puhua myös suomea pitkästä ajasta, vaikka läsnäolijat eivät ymmärtäisikään.

Suomen puhuminen nosti pintaan voimakkaita tunteita. Puhuttelin ensin vanhempiani, kuten muutkin osallistujat olivat tehneet. Olin jo pitkään tietoisesti sulkenut pois oman

tilanteeni ja syvemmät tunteeni, ja nyt tunsin ne ylitsevuotavan surullisena. Aloin itkeä ja puhuin vilpittömästi, en ajatellut puhuvani läsnäoleville ihmisille, vaan maailmalle ylipäänsä, myös itselleni. Pyysin todellista jälleensyntymää, että saisin jättää vanhan itseni ja sydämeni temazcaliin, kaikkine vikoineen. Myöhemmin samana yönä koin shamanistisen matkan, joka noudatti pitkälti neo-shamanismille tyypillistä henkimatkaa (Harner 1991 [1980]: 91–93, 111–114).

Olin tietoinen siitä missä oli fyysisesti, majassani nukkumassa, mutta samaan aikaan osa minusta matkusti. Koin olevani suuressa veneessä, jossa oli muitakin Cita milenarian osallistujia, ja jota Marzo Yuk Quetzal ohjasi. Tapasin monia eri ihmisiä, joilta etsin vastauksia Marzon tukiessa vieressä. Sain myös uuden sydämen temazcaliin jättämäni tilalle: olin silmät suljettuina majassani, mutta näin samassa tilassa hohtavan pyramidimuodon lähestyvän minua, ja sen sisällä valoa loistavan kappaleen. Tiesin heti, että se oli uusi sydän jota olin pyytänyt, ja puolihereillä olevassa tilassa ojensin käteni, otin sydämen, ja asetin sen oikealle paikalleen rintaani. Olin innostunut kokemuksesta samalla kun se tapahtui, sillä en ollut ikinä kokenut mitään vastaavaa. Ajattelin, että voisin kommunikoida tuossa tilassa niiden ihmisten kanssa, jotka asuivat samassa majassa, sillä tunsin heidän läsnäolonsa selvästi. Kutsuin mielessäni ystävääni, joka nukkui vieressäni, ja sanoin että ehkä voisimme matkustaa yhdessä tässä tilassa. Samalla hetkellä hän asetti kätensä hartioilleni. Aloin innostuneessa tilassani ajattelemaan kokemusta tietoisemmin samalla kun se tapahtui, ja tunsin menettäväni otteen tuosta kokemisen tavasta. Aloin herätä ja tuntea kehoni selvemmin. En koskaan saanut tietää miten matka olisi päättynyt, mutta tuolla hetkellä pidin ystäväni reaktiota todisteena kollektiivisesta yhteydestä.

Kokemus oli henkilökohtaisesti vaikuttava, ja tein siitä omat itselleni merkitykselliset tulkinnat. Samalla tavoin se vaikutti sosiaaliseen tasoon: puhuin kokemuksestani monien muiden osallistujien kanssa, ja he jakoivat omia vastaavia kokemuksiaan. Eräs puhui shamanistisista rumpumatkoistaan, toinen meditaatiosta, kolmas ayahuasca-kokemuksestaan. Kaikki olivat vakuuttuneita siitä, että henkisellä tasolla operoinnilla olisi merkittävä vaikutus ulkomaailmaan, kunhan ihmiset vain muistaisivat ja arvostaisivat vanhoja tekniikoita.

5 MAGIAN KOKEMUS

Kehoon ja mieleen vaikuttavien tekniikoiden toisto saivat aikaan monia erilaisia kokemuksia, joista suurin osa liittyi tietoisuuden muuntumiseen. Käsittelen tässä kappaleessa niitä kokemuksia, jotka olivat yhteisesti koettuja, ja joista useimmat puhuivat. Näiden lisäksi joillakin oli yksilöllisiä kokemuksia henkiolentojen kohtaamisesta tai telepatiasta.

Joka tapauksessa kaikissa haastatteluissa on havaittavissa Heelasin esittämä new age -kokemuksen rakenne, jossa jokainen löytää tapahtumasta itselleen sopivan merkityksellisyyden (Heelas 1996: 190-192). Vahva omakohtainen kokemus todistaa sen että jotain ”todellista” tapahtuu, viitekehys tarjoaa uskottavan selityksen tälle, ja uudet kokemukset vahvistavat jo oikeaksi todetun. Prosessia tukevat muut sosiaalis-psykologiset ilmiöt ja vetäjien lahjakkuus, ja osallistujan valmius ”tehdä oikeita päätöksiä” eli antautua kokemukselle. Uushenkinen toiminta synnyttää voimakkaita kokemuksia, joille osallistujat tarvitsevat selityksen, ja kaikkein selkein on se selitys jonka saa välittömästi lähiympäristöstä. Kokemuksesta tulee merkityksellinen ja se tulkitaan henkiseksi, ja se vuorostaan taas vahvistaa niitä merkityksiä joiden varaan se alun perin rakentui. Tämä tukee myös osallistujien omaa näkemystä kääntymisprosessistaan: ”*en usko, mutta koin sen todeksi*”. (1996: 190-2).

Hexham & Poewen mukaan (1997: 59) uususkonnolliset liikkeet rakentuvat näiden voimakkaiden kokemusten (*primal experiences*) varaan, joita ne sitten itse tuottavat toiminnassaan, ja joille ne tarjoavat selityksen.

Ha O Mek Kan käytännöt yhdessä monien muiden new age -käytäntöjen kanssa pyrkivät ylittämään kokemuksen rajatusta keho-egosta, ja ”palauttamaan” tietoisuuden ykseydestä, kokonaisuuteen kuulumiseta. Pyrkimyksen taustalla on näkemys kaiken perimmäisestä yhteydestä ja länsimaisen ihmisen valheellisesta ego-tietoisuudesta, johon ”valtavirtakulttuuri on aivopessyt meidät” (Heelas 1996, 18). ”Olen toinen sinä, olet toinen minä” ajatuksen taustalla on käsitys kaiken pohjimmaisesta ykseydestä ja rajattomasta empatian kokemisen kyvystä.

Elämä intentionaalisessa yhteisössä ja osallistuminen verrattain lyhyeen tapahtumaan on tietenkin erilaista kuin varsinaisessa ”holistisessa” kulttuurissa eläminen.

Intensiivinen holistiseen kokemukseen pyrkiminen sai kuitenkin aikaan voimakkaita kokemuksia, jotka tulkittiin holistisemman maya-tietoisuuden lisääntymisenä.

Osallistujien kesken myös pohdittiin sitä, millaista on ollut elää jatkuvassa kontaktissa luontoon ja omaan pieneen yhteisöön, kun jo 13 päivässä elämäntavan vaikutukset olivat selkeästi havaittavissa.

Mieleen ja tietoisuuden muuntamiseen keskittyvät tekniikat sivuavat shamanistisia menetelmiä. Eliade on laajassa shamanismin tutkimuksessaan (1970 [1949]) kerännyt maailmanlaajuisen aineiston tyyppillisistä käytännöistä, ja hän määrittelee shamanismin olevan ennenkaikkea kokoelma ”ekstaattisia tekniikoita” (170–1).

Cita milenariassa käytetyt menetelmät olivat siinä mielessä shamanistisia, sillä niissä pyrittiin maksimoimaan tietoisuuden kyky ja voima aiheuttaa konkreettisia muutoksia maailmassa. Jo aiemmin käsitelty mielikuvituksen ja todellisuuden mahdollisten potentiaalien voima ovat ytimessä myös maagisen tietoisuuden teorioissa (Greenwood 2005, 2009, Glucklich 1997). Niiden mukaan magia on subjektiivinen kokemus, joka syntyy oman yhteyden löytämisestä suhteessa kokonaisuuteen tietoisuuden tasolla. Magian toimivuus perustuu aina intensiiviseen sosiaaliseen todellisuuteen, joka täyttyy ihmisten risteävistä intentioista, tunteista ja aikomuksista.

Glucklich esittää, että magia on yleistä juuri sellaisissa holistisissa yhteisöissä, joissa henkilöiden välillä ei tunnusteta olevan selkeää rajaa. Modernisoituminen on hänen mukaansa luonut esteitä maagiselle kokemukselle: egosentrisen maailmankuvan glorifiointi ja individualismin palkitseminen vuorovaikutuksen ja suhteiden yli rappeuttaa sitä kokemisen tapaa, joka liittyy käsitykseen epämääräisistä rajoista asioiden välillä.

*”Magiaa harjoitetaan siellä missä aistit ovat edelleen hienostuneita, vielä osa inhimillis-ekologista systeemiä, sekä siellä missä vuorovaikutuksellinen itse on olemassa enemmän suhteessa toisiin kuin itsenäisesti muita vastaan. Kulttuureissa joissa rituaaleista ei ole tullut vain tyhjiä, toistettavia kuoria, **magia kukoistaa osallistujan paikan rituaalisena palauttamisena suhteiden verkossa.**”* (Glucklich 1997, 176)

Maagisen kokemuksen ja maagisten tekniikoiden ymmärtämiseksi ”on luovuttava erillisyyden käsitteistä -- ja harkittava joustavien, läpäisevien ja muutosvoimaisten rajojen olemassaoloa asioiden välillä” (Greenwood 2009: 39). ”Magia riippuu informaation vapaasta virtaamisesta heikosti rajattujen tilojen halki ja osallistujien välillä” (Glucklich 1997, 176).

Samoihin yhteiskuntiin, joissa on tehty paljon tutkimusta noituuskäsityksistä ja magista, liitetään myös käsitys sellaisesta henkilöydestä (*personhood*), jossa ihminen rakentuu henkilöiden sekä muiden olemassaolon tasojen välillä virtaavista ominaisuuksista. Termi kuvaa empiiristä yksilöä jolta puuttuu tunne tarkkaan rajatusta kehosta ja erillisestä egosta, joka rajoittuu tuohon kehoon. Sen sijaan avoimella persoonalla on ”transaktionaalinen” itse, joka koetaan muuttuvana eikä täysin erillisinä muista vastaavista itseistä. Avoimeksi persoonaksi kasvaa yhteisöissä jotka eivät tunnista individualismia, itseriittoisuutta, tai erillisyyttä. (Glucklich 1997, 182).

Glucklichin mukaan magia on erityisen tavallista kulttuurisissa konteksteissa, joissa ihminen kasvatetaan syntymästään lähtien osaksi kokonaisuutta. Lapset saavat kokea itsensä ei-uhkaavan ympäristön suoraksi jatkeeksi, jonka voi kirjaimellisesti tuntea. Sisäisen tilan ja ulkoisen maailman välille ei kehitetä tarkkoja rajoja. Sisäiset mielentilat ja ulkoinen maisema sulautuvat tietoisuudessa, joka johtaa kognitiivisesti erilaiseen maailman havaitsemiseen kuin tarkkoja rajoja korostavassa järjestelmässä.

Kulttuurissa, jossa ihmiset kokevat olevansa fuusioituneita toisten kanssa, on erilainen kieli psykologisten tapahtumien kuvaamiseen. Koska sisäisissä maisemissa ei ole järkeä, emotionaalisia tiloja, mielenhäiriöitä ja tunteita ei voi kuvata henkilökeskeisin termein (*personcentric terms*). Ulkoinen maailma koetaan psyykkisen kokemuksen maastona. Tähän perustuu myös pyhiinvaelluksen voima: kun matkustaa kaupungista joen yli, tapahtuu myös ”sisäinen” matka joka koetaan tilassa. Glucklichin mukaan sisäiset tilat koetaan myyttisin termein, koska sisäisen ja ulkoisen rajaa ei ole todella olemassa (1997, 176–177). Cita milenarian puitteissa kohtaamani ihmiset kuvasivat kaikki olevansa sisäisellä matkalla, omalla polullaan. Monien tapauksessa matka oli myös konkreettinen, ja Ha O Mek Kan ympäristö ja Chiapasin sademetsät ja vuoret maya-raunioineen heijastivat paluuta muinaisille juurille ja luonnonläheiseen, myyttiseen elämäntapaan.

Cita milenariassa harjoitetuilla muinaisilla tekniikoilla oli vaikutuksensa. Nämä tulkittiin kosmisen maya-tietoisuuden tulemisena todellisemmaksi. Tapahtuman jälkeen, tammikuussa 2013 Meksiko Cityyn palannut Fredo kuvasi tuntemuksiaan:

”Viimeaikoina minulla on ollut halu tehdä uhraus tai lahja (ofrenda). Tiedän että se tulee olemaan tulen kanssa, en vielä tiedä missä ja milloin ja eikä minulla ole aavistustakaan. Minun täytyy ottaa siitä selvää, sillä sydämessäni jokin pyytää sitä. On ollut aamuja jolloin herään ja tunnen vahvasti että haluan tehdä uhrin/lahjan. Se on nyt minun prosessini, minun projektini on määritellä pyhä intiimi rituaali joka yhdistää minut hienovaraisiin henkiin. Universumin henkiin. Ymmärsin sen ennenkin, sillä olen ollut tällä polulla jo aika pitkään, mutta nyt kaikki on selvempää. Tällainen lahja ei vain yhdistä, vaan olet vuorovaikutuksessa tiedostaen. Se on keino saada henget tietoisiksi siitä että itse olet tietoinen heistä, kunnioitat heitä, olet läsnä, ja muodostat osan universumia etkä ole vain zombi. Uhri tai lahja on yksi muoto sille miten olla kiitollinen ja tervehtiä henkiä. Se saa minut myös ajattelemaan mitä voin tehdä kehossani, sydämen soluissa. Yhtäkkiä ne tulevat tietoisiksi että olen elossa, yhtäkkiä ne yhdistyvät tehdäkseen uhrauksen/lahjan. Tarkoitan, niillä on hommansa, se mitä niiden täytyy tehdä, mutta yhtäkkiä ne huomaavat 'oho, olen ihmisessä, tervehtikäämme häntä'. (naurua)”

Greenwood kuvaa maagista tietoisuutta läpikotaisin henkisen maailman avautumisena (in-spirited world), jossa tietoisuudet tulevat yhteyteen toistensa kanssa.

Kommunikaatio maailman ja sen elementtien kanssa, sekä tiedonrakennus, tapahtuu syvän osallistumisen kokemuksen kautta ihmisten, elementtien ja objektien välillä.

Tässä tiedonrakennuksessa loogis-rationaalista päättelyä tärkeämpää on intuitio ja empatia, ”sydämen kautta tietäminen” (*knowledge through the heart*). (Greenwood 2009)

Eräs Ha O Mek Kan pysyvästä asukkaista piti Cita milenariaan osallistujille työpajan kadonneiden tavaroiden löytämisestä tietoisuuden avulla. Hän kuvasi menetelmää intention, tunneyhteyden ja keskittymisen harjoittamiseksi. Ensin luotiin mielessä kokemus ja tunne kadonneesta esineestä ja keskityttiin intention sen löytymiseksi. Työpajan vetäjän mukaan esine vastaisi tietoisuuden tilan ollessa oikea, sillä yhteys on aina olemassa. Olinpaikka tulisi tietoisuuteen kokemuksena paikasta josta esine löytyisi. Hänen mukaansa ihmisten tapa kokea yhteys ilmeni hyvin erilaisissa muodoissa: toiset kokevat vastaukset kuvina, toiset selkeänä sanattomana tietona, ja jotkut kokivat mahdollisesti jonkin henkiolennon tai enkelin tuovan vastauksen.

Maaginen tietoisuus on affektiivista tietoisuutta, jota voi kokea muuntuneessa tajunnantilassa. Oleellista on juuri yhteyden kokemus, tunne ja intentio. Tekniikoiden harjoittamisessa myös mielikuvituksella on suuri rooli: neurologi (joskus neuro-antropologiksi kutsuttu) Oliver Sacks kuvaa mieltä ”interaktiivisena, sopeutumiskykyisenä ja loputtoman innovatiivisena osallistujana maailman luomiseen.” Fyysisiä aisteja voi jatkuvasti kehittää ja laajentaa harjoittamalla niitä mielikuvituksen avulla. Greenwoodin mukaan tällaista mentaalista tilaa (*pliable mental state*) käytetään myös maagisessa tietoisuudessa yhteyden löytämiseksi materiaalisen maailman henkiseen ulottuvuuteen tunteen kautta. (Greenwood 2009: 63–65)

Maaginen tietoisuus on loputtomien mahdollisuuksien tila (a place of limitless possibility), jota eräs brittiläisistä shamaaneista kuvaa: ”*se on erilainen tapa nähdä maailma: kuin menisi kolmiulotteiseen kuvaan tutkimaan ja leikkimään, uimaan mahdollisuuksien vesissä. Rajojen annetaan mennä, on voimallista ettei tiedä (it’s so powerful to ‘not know’), ei voi olla väärässä: ei ole vastauksia, vain tutkimista. Loogisen mielen on annettava rentoutua ja on luotettava ei-tietämiseen – ymmärtämisen yrittäminen keskeyttää virtaamisen. Se ei ole faktojen ja hahmojen paikka (facts and figures), vaan rajaton. . . Mielessäni on kuva loogisesta ajattelusta polkuna jossa on kiviä joille astua, mutta tämän tapainen [maaginen] ajattelu tulee joka suunnasta samaan aikaan*”. (Greenwood 2009: 65–66)

5.1 Esineet ja niiden voima

Maagiseen tietoisuuteen liittyvä osallistumisen kokemus ja muihin tietoisuuksiin yhteydessä oleminen oli ilmeistä monissa Ha O Mek Kan käytännöissä ja ihmisten kertomuksissa kokemuksistaan. Sen lisäksi, että tietoisuuden laajentuessa monet kokivat lisääntyvässä määrin henkimaailman lähentyvän arkista tasoa, suhde esineisiin oli merkittävästi erilainen kuin niiden käsittäminen pelkkinä kohteina tai objekteina. Eräs Ha O Mek Kan pitkäaikaisista asukkaista kuvasi omassa suhtautumisessaan tapahtunutta muutosta asuttuaan muutamia kuukausia yhteisössä:

”Rauhoittuessani ja kuunnellessani enemmän, aloin tuntea koko elämässä olevan magian selvemmin. Kaikki, ihan kaikki on taianomaista kun alat näkemään ympäristön kunnioituksella. Esineetkin ovat maagisia, niillä on oma henki, ja ne toimivat kanssasi jos kunnioitat niitä. Uskon että ennen se muistettiin ja siksi käsityöläisenkin työkalut olivat hänelle pyhiä. Nykyään

hukumme niin helposti materialismiin ja tavaraan, emme kunnioita esineitä ollenkaan, ja niistä tulee sieluttomia.”
(Serafin, 28, Ha O Mek Ka)

Erilaiset tavat suhtautua esineisiin tulivat selkeiksi erilaisissa tulkinnoista unensieppaajan merkityksestä. Unensieppaajien käsitettiin olevan sekä Pohjois- että Väli-Amerikan alkuperäiskansojen perua, ja niitä näki paljon San Cristobal de las Casasin turistikymälöissä. Ne ovat yleensä ympyränmuotoisia symmetrisiä verkkoja, joista roikkuu sulkia ja verkko saattaa olla koristeltu puuhelmin ja kivin.

Olin kuullut niiden tarkoituksen olevan kirjaimellisesti unien sieppaaminen: nukkumapaikan yläpuolelle oikein sijoitettuina ne pyydystävät pahat unet ja päästävät hyvät läpi. Ha O Mek Kassa askarrettiin silloin tällöin unensieppaajia, ja lähes jokaiseen yhteisön nukkumatilaa oli ripustettu sellainen. Yhteisön pitkäaikaisen jäsenen tarjoama selitys unensieppaajan toiminnalle oli hyvin erilainen kuin turisteille kerrottu:

”Unensieppaaja on isoisä Hämähäkin lahja ihmisille. Hän ilmestyi ensimmäisille ihmisille, ja sanoi opettavansa suuren salaisuuden. Hän antaisi ihmisille kartan joka auttaisi heitä toteuttamaan unelmansa. Koska hän on suuri käsityöläinen ja kutoja, hän tietää mikä on elämän punomisen taika. Hän siis opetti ihmisiä punomaan unelmansa ja toiveensa tähän unensieppaajaan: laitat siihen toiveesi ja unelmasi erityisen kiven tai helmen tai muun sellaisen muodossa, tai sulkien, ne ovat aina suotuisia. Tässä kartassa unelmasi ovat totta, ja sinun on hyvä pitää tätä lähellä.”

(Memo 35, Ha O Mek Kan pitkäaikainen asukas)

Myyttisessä tarinassa esine ei ole vain mekaaninen tai funktionaalinen, vaan sillä on erityinen, intiimi ja henkilökohtainen suhde tekijänsä elämään ja syviin motivaatioihin: toiveisiin ja haluihin. Tähän perustuu myös sen voima ja toimivuus. Maagisen esineen käyttäjä osallistuu esineen olemukseen ja kokee kokonaisvaltaisemmin, sekä saa tuon kokemuksen kautta merkittävää tietoa maailmasta. Tambiah (2008) [1973]: 313–318 on osoittanut, että esineiden toimivuus maagisessa rituaalissa perustuu siihen, että ne symboloivat tiettyjä suhteita ja siksi ilmaisevat olosuhteita tai tilannetta johon magian harjoittaja pyrkii.

”Magia on ainutlaatuinen kokemus joka johtuu tietyistä suoraan havaituista suhteista. Magian työkalujen on liityttävä näihin havintoihin joko suoraan tai symbolisesti - -

esineet on sisällytettävä kokemukseen, ainakin symboleina.” Esineet voivat olla oleellisia tai periferisiä merkityksen kannalta, eikä niillä ole välttämättä mitään sisäistä arvoa. Voima syntyy täysin subjektiivisesti kokijassa, ja riippuu olosuhteista ja tilanteesta. Jokin esine saattaa olla keskiössä tietyssä rituaalissa, mutta täysin toisarvoinen toisessa. Samoin myös epäoleellisilta vaikuttavat esineet saattavat olla subjektiivisesti tärkeitä: jokin esine taustalla, eläimen ääni yössä, kirkas syttyvä liekki – kaikki saattavat olla oleellisia tunnelmalle joka tekee maagisesta kokemuksesta mahdollisen. Muutos joka tapahtuu, on subjektiivinen, ei esineelle ominainen. (Glücklich 1997: 212–213)

Maagisia objekteja ja esineitä kosketetaan, kuullaan, nähdään, haistetaan tai syödään että ne toimisivat. Pelkkä abstrakti voiman ajatus ei koskaan ole riittävä. Riitti voi nostaa esiin alkuperäisen kokemuksen kokonaisuudesta (*wholeness*) vain käyttämällä sellaisia rituaalisia keinoja jotka suoraan sisällyttävät osallistujien aistit. Rituaali saa tämän aikaan simuloimalla maailmaa jota se yrittää parantaa ja poistamalla siinä olevat esteet osallistumiselle (*removing the obstacles to participation in it*). Samaan aikaan rituaaliobjekteja manipuloidaan symboleina tai ikoneina. Niistä tulee sen kielen elementtejä jotka joka edistää riitin kulttuurisia päämääriä. Tämä rituaalin kieli ei ole tosi tai valheellinen viittaamalla ”objektiivisiin” faktoihin – niin kuin tiede väittää olevansa – vaan se on onnistunut tai epäonnistunut sen mukaan miten hyvin se muuntaa rituaalin osallistujien tietoisuutta. (Glücklich: 1997: 115)

”Minulla oli sinä yönä (21.12.) neljä sulkaa, joista minulle jäi kolme. Tarjosin yhden tulelle, se oli haukan sulka. Minusta tuntui että minun piti antaa sen mennä. Pidän hyvää huolta sulistani, koska vaikka ne ovat yksinkertaisia, olen saanut ne tanssista. Minulle on opetettu että nämä sulat ovat kuin miekkoja (espadas). Kun pimeys tulee, niillä voi leikata. Rituaaleissa pidän niitä otsallani, laitan ne huivini alle, jotta pimeät energiat eivät pääsisi sisään.”
(Santiago)

Suhde esineisiin vaihteli osallistujan sitoumuksen mukaan: ne jotka olivat omaksuneet maagisen maailmankatsomuksen syvemmin, puhuivat kysymättäkin erityisistä esineistä haastatteluissaan. Monilla oli koruja tai soittimia, tai muita henkilökohtaisia esineitä. Cita milenarian puitteissa yhteisöön tulleista monet alkoivat kiinnostua enemmän taikaesineistä, ja vakituiset asukkaat opastivat halukkaita tekemään itse

koruja tai unelmiensieppaajia. Oleellisen tärkeää oli kuunnella intuitiotaan ja heräviä tunteita, jotka auttaisivat luomaan henkilökohtaisen tunnetason suhteen esineeseen, ja saisivat sen heräämään henkiin (Greenwood 2009: 70–72). Samankaltainen ilmiö oli nähtävissä henkilökohtaisissa alttareissa, joita moni osallistujista rakensi majapaikkaansa.

Cita milenariassa oli käytössä omat erityiset maagiset esineensä: erityisesti Uutta aikaa varten tehty rumpu, *huehuetl*, sekä kolmen eri linnun sulista tehty ”puhujansauva”, joka kiersi päivittäin casa del fuegossa. Molempiin liittyi myyttinen tarina, jossa käy ilmi esineen erityislaatuinen voima ja suhteiden verkko jonka kokemus niihin kiteytyi. Keskeiset esineet olivat eräänlaisessa metamorfoosin tilassa, mikä heijasti koko rituaalin liminaalisuutta. Sen lisäksi että ne ilmentävät liminaalisuuden potentiaalien voimaa, Cita milenarian yhteydessä ne kiteyttävät murroksen jota ihmiskunta on elämässä.

5.1.1 Huehuetl

Rumpu esiteltiin valmistautumisen ensimmäisenä päivänä, ja sen myyttinen kuvasto käytiin läpi. Se on noin metrin korkuinen, ja veistetty yhden puun rungosta. Siltä kiertää monimutkainen kuvio, jossa yhteen sulautuvat muun muassa jaguaarinaamioinen ihminen, eri elementit, quetzal-lintu, ilmansuunnat, sekä silmät tietoisuuden symbolina. *Huehuetl*in kaiverukset kuvaavat selkeästi metamorfoosin tilaa. (ks Liitteet, kuvat 3 ja 4.)

Marzo Yuk Quetzal esitteli rummun olevan hänen isoisänsä tekemä ja kotoisin Lacandonin viidakon yhteisöstä, jossa puuta oli erityisesti varjeltu tätä tarkoitusta varten. Rumpu on tehty Marzolle, joka tulisi elämään kosmisten syklien vaihdoksen aikaan. Siinä kuvattu ihminen on hän, jaguaaripäähineessä joka antaa kantajalleen shamaanin kyvyt (jaguaari on itse shamaani, jota harvoin nähdään, mutta huudon voi kuulla ja läsnäolon tuntea). Tapahtuman hengen mukaisesti Marzo kuitenkin esitteli hahmon edustavan kaikkia: *”minä ilman teitä, en olisi mitään tämän kosmisen tehtävän ääressä”*. Monet vastasivat tähän *”ahó”* huudoin, mikä toistui usein tarinan edetessä.

Kuvastossa olivat läsnä kaikki ihmiset, rukoilevina, jaguaarin voiman suojelemina. Marzo Yuk Quetzalin selitys oli polveileva: ”Rummusta syntyvät kosmiset äänet yhdistävät Äiti maahan. Quetzalcoatlin ja Kukulkanin voima on läsnä, ja yhteinen visio saa ihmiset kurottamaan kohti ylempää todellisuutta (*realidad ultramayor*). Ihmisen tietoisuuden keskuksesta, käpyrauhasesta, nousee kotka, joka on ylemmän tietoisuuden vertauskuva. Ihmisen puhe muuttuu kukiksi, ja todellisuuden kaikki tasot yhdistyvät. Neljä suuntaa - - Maissi - - josta ihminen on tehty. Täällä ovat kaikki kolme maailmaa: maallinen, kosminen, ja ylin. - - Laskeudumme alamaailmaan, ja kohtaamme toisen puolen itsestämme, pimeään puolen. Meditaatiossa ne yhdistyvät, kohtaamisen kautta. Tässä tulemme kotkaksi, tietoisiksi. Lähetämme matkaan tulen, viisauden, rakkauden, tietoisuuden tulen. Tässä on tila-aika (*espacio-tiempo*) johon kaikki tämä energia keksitty. Kuudes aurinko syntyy, ja uudesta maailmasta tulee todellisuutta (*se hace realidad*), unelmamme konkretisoituu. Olemme kaikki maailmat, orgaaninen maailma, kosminen maailma, ne yhdistyvät duaalisuuden kautta. Tässä on uusi luominen (*la nueva creacion*), uusi pohja. ”*Tämä, pikkuveljet ja -sisaret (hermanitos), olemme me kaikki.*”

Kaikkiällä maailmassa tunnetuissa shamanistisen ekstaasin käytännöissä rummulla on tärkeä, monitahoinen rooli. Sen avulla matkan suorittaminen eri olemassaolon tasojen välillä on mahdollista. Se muodostaa Eliaden mukaan symboliikkaa dominoi aina ekstaattisen matkan kuvasto. Sen avulla luodaan mikrokosmos, jossa läsnä ovat eri elementit, mahdolliset auttajahenget ja myyttiset paikat. Oleellisia ovat mikrokosmoksen kolme eri tasoa: taivas (ylinen), tämän tason maa ja ala-maailma (alinen). Samaan aikaan rummun koristelu osoittaa ne keinot joilla shamaani voi kommunikoida eri tasojen välillä. Rummun kautta shamaanin on mahdollista ”hävittää aika ja luoda uudelleen alkuperäinen tila josta myytit kertovat” (*he can abolish time and re-establish the primordial condition of which the myths tell*), sillä rummutuksella saavutetaan ”*mystinen kokemus joka sallii shamaanin ylittää tilan ja ajan*”. Rummussa usein kuvattu metamorfoosi (mahdollisesti eläimeksi esi-isän hahmossa) ja shamaanin ekstaasi edustavat Eliaden mukaan erilaisia versioita samasta kokemuksesta: maallisen tilanteen ylittämistä, paratiisinkaltaisen olemassaolon uudelleenluontia, joka on kadonnut myyttisiin aikoihin. (168–173)

Rumpu on keskeinen ja tärkeä väline yhteyden luomisessa ympäristöön ja omien rajojen ulkopuolelle ulottumisessa, sekä yliluonnollisten olentojen kanssa kommunikoimisessa (Needham 1979, tässä Winzeler 2012: 94). Cita milenariassa sanottiin eksplisiittisesti rummun symboloivan sydäntä, ja niitä sai yleensä olla vain yksi sessiossa. *Huehuetl* oli usein mukana *casa del fuegossa*, ja siellä myös laulettiin improvisoidusti (*canto del espiritu*). Muitakin soittimia sai olla mukana, ja joskus satunnaiset matkailijat osallistuivat: kerran mukana oli jopa viulu, jota ei heti mieltäisi keskellä viidakkoa tulen ääressä soitettavaksi.

Rummun voima liittyy selkeästi myös sen sydämen lyöntiä muistuttavaan ääneen. Varsinkin temazcalin pimeydessä rumpu tuntuu voimallisena – paikka symboloi kohtua ja eräänlaista välitilaa elämän ja kuoleman ulkopuolella. Lisäksi kuulijan oma sydän alkaa mukailla ulkoista rytmikästä ääntä, jolloin konkreettisella tavalla osallistuja voi kokea kehollisesti osallistuvansa ulkopuolella tapahtuvaan.

5.1.2 Sulat (*plumas*)

Rummun ja tulen lisäksi tärkeä rituaaliesine oli kolme nauhalla yhteen sidottua sulkaa. Yksi sulista oli kondorin, toinen kotkan, ja kolmas *quetzal*-linnun. Marzo Yuk Quetzal esitteli nämä ylpeänä, sillä ne symboloivat juuri tapahtuvaa muutosta maailmassa ja astumista rauhan aikaan. Sulat kiersivät kädestä käteen jokaisen puhujan jakaessa vuorollaan haluamansa sanat, ja kiittämisen jälkeen vuoro siirtyi seuraavalle. Jälkikäteen kuulin usealta eri osallistujalta sulkien tarinan olevan kuuluisa Amerikoissa.

Tarinan mukaan on olemassa alkuperäiskansojen ennustus, jonka mukaan jonain päivänä kondori ja kotka lentävät jälleen yhdessä. Symbolisesti tämä merkitsee Pohjois- (kotka) ja Etelä-Amerikan (kondori) yhdistymistä. Marzo oli lisännyt tähän kolmannen linnun, quetzalin, joka edusti Väli-Amerikkaa, ja lisäsi puuttuvan linkin kahden muun välille.

Minulle kerrotut versiot vaihtelivat hieman, vaikka ydinajatus oli sama. Toisen version mukaan lintujen yhteenpaluu kuvasti koko ihmiskunnan tietoisuutta: kauan sitten tapahtui jakaantuminen, jossa jotkut yhteiskunnat valitsivat kondorin polun (joka edustaa tässä versiossa sydäntä, intuitiota ja henkeä), ja toiset kotkan (joka edustaa

aivoja, rationaalisuutta ja materiaa). Myöhemmin polut yhdistyisivät, ja kotka ajaisi kondorin sukupuuton partaalle. Satoja vuosia myöhemmin linnut kohtaisivat jälleen, ja niillä olisi tilaisuus uuteen harmoniseen kanssaeloon. Tässä versiossa viitattiin parin osallistujan mukaan ilmiselvästi Amerikoiden valloitukseen. Lintujen kohtaaminen olisi merkki uuden aikakauden alusta, jota kutsuttiin "uudeksi auringoksi".

Tarinat kuvastavat hyvin sitä vertauskuviin perustuvaa ajattelua ja kokemisen tapaa, joka on keskeinen maagiselle tietoisuudelle.

Antropologi Stanley Jeyraja Tambiah on lähestynyt maagisen ajattelun piirteitä käyttämällä vanhaa vertailua magian ja tieteen välillä (1990). Subjekttiivinen maaginen ajattelu perustuu analogioihin ja vertauskuviin. Yhteys tehdään ajatuksissa asioiden välille, jotka muistuttavat toisiaan ajattelijan kokemuksessa. Analogisessa ajattelussa kokemukset järjestetään merkityksellisiin kuvioihin, jossa merkitys on yksilöllinen, ja perustuu maagisiin, ei kausaalisiin yhteyksiin. Analogia perustuu koettujen esimerkkien samankaltaisuuksien tunnistamiseen. Tambiah osoittaa, että sekä tiede että magia käyttävät analogiaa, mutta eri tavoin: empiirinen tiede pyrkii validiin tietoon tieteellisen metodin kautta, mutta magia toimii suostutellakseen (*magic works to persuade*) – siihen liittyy aina performatiivinen puhe joka pyrkii saamaan aikaan muutoksen maailmassa (Greenwood 2009: 54).

Maaginen, "suostutteleva" analogia on yhdessä yhteydessä havaitun arvon tai merkityksen projisoimista toiseen yhteyteen. (54) Oleellista on yhden ominaisuuden analoginen siirtäminen toiseen, muutos yhdestä todellisuuden muodosta toiseen kokemuksen kautta. Tällaiset analogiset siirtymät ovat keskeisiä shamanistisille buddhalaisille rituaaleille, joissa toisenlaiselle olennolle kuuluvan tietoisuuden omaksuminen on mahdollista analogisen vaihdoksen myötä. Maaginen yhteys syntyy tunteen ja kuvien kautta, enemmän kuin loogisen järjelyn kautta. (56)

Sen lisäksi, että linnut ja sulat symboloivat Amerikoiden yhdentymistä, ne ovat itsessään tietoisuuden vertauskuva. Yhdessä puheessaan Marzo Yuk Quetzal vertasi ihmiskuntaa lintuun, joka on vielä muna. Miten muna voisi ymmärtää mitään lintuna olemisesta ja sen kyvyistä, ennenkuin metamorfoosi tapahtuu? Silti muna ja lintu ovat sama asia, ja luonnollisesti munasta kehittyvä lentävä lintu. Samalla tavalla ihmiskunta

on suureksi osaksi tiedoton seuraavasta tietoisuuden tasosta, joka kuitenkin seuraa väistämättä henkisen evoluution edistyessä.

Sama analoginen vertauskuvan käyttö liittyi kivien erityislaatuisuuteen, varsinkin kvartseihin (*cuarzo*). Ne ovat käyneet läpi metamorfoosin, jossa paineen ja tiivistymisen kautta ne ovat kirkastuneet ja muuttuneet valoa taittaviksi ja läpinäkyviksi. Kirkkaan kiven metamorfoosi on samanlainen kuin ihmisessä tapahtuva ”kirkastuminen” tietoisuuden kasvun myötä. Jotkut osallistujat kantoivat mukanaan kvartsikorua, joka oli aina saatu lahjaksi (ja kuvasti siksi myös suhdetta kuten muutkin maagiset esineet). New age -ajattelussa kristalleilla ja kivillä muutenkin koetaan olevan erityinen suhde energiaan (Ivakhiv 2008: 277), ja *Cita milenariassa* tiibetiläistä kvartsia käytettiin seremoniallisen tulen sytyttämiseen, sekä meditaation keskipisteenä *rueda de medicinassa*.

5.2 Merkitykselliset yhteensattumat – synkronisiteetti

Merkittävin kaikkien huomaama maagiseksi tulkittu kokemus oli synkronisiteetin lisääntyminen valmistautumisjakson aikana. Osallistujat käyttivät tätä analyttisen psykologian uranuurtaja Carl Gustav Jungin käsitettä kuvaamaan kokemusta, jossa sisäinen ja ulkoinen todellisuus tuntuvat heijastavan toisiaan merkityksellisellä tavalla. Useimmiten tähän viitattiin ”merkitsevänä yhteensattumana” tai ”synkronoitumisena” kosmoksen kanssa.

Arkipäiväisenä esimerkkinä tästä toimii jokapäiväinen maya-kalenterin tarkastelu ja siihen liittyvät yhteensattumat. Ha O Mek Kan emännän tavaksi vakiintui joka aamuksen meditaation jälkeen lukea ääneen päivään liittyvät erityiset energiat mayanistisesta kalenterista. Eräänä päivänä ne liittyivät valkoisiin kiviin – erään osallistujan unessa oli juuri esiintynyt valkoisia kiviä, mitä hän oli itse pitänyt omituisena, sillä ne olivat tuntuneet tärkeiltä ilman varsinaista syytä. Aiemmin samana päivänä vapaaehtoiset olivat järjestäneet puutarhaan kuvion valkoisista kivistä, ja yksi osallistujista oli valinnut nimenomaan valkoisia kiviä laitettavaksi itse rakentamalleen pienelle alttarille. Tätä pidettiin merkinä siitä, että ihmisten toiminta oli synkronoitua ja energioiden mukaista.

Synkronisiteetti on psykologinen termi merkityksellisten yhteensattumien kokemiselle. Psykologian kentällä tämä on tuttu alitajunnan tutkijoille, ja viime vuosina tähän liittyvät epätavalliset (*anomalous*) kokemukset ovat olleet kasvavan kiinnostuksen kohteena dynaamisessa psykoterapiassa (Cambray 2009: 25).

Kokemus synkronisiteetistä on samankaltainen kuin maagiselle tietoisuudelle ominainen analoginen merkityksen siirto (Tambiah) ja vertauskuviin ja assosiaatioihin perustuva tiedonrakennus. Ulkoisen tapahtuman koetaan heijastavan sisäisen tapahtuman arvoa tai merkitystä (Greenwood 2009: 54)

Jung itse määritteli synkronisiteetin ”epäkausaalisenä yhdistävänä periaatteena” vuonna 1952. Hänen omasta tutkimuksestaan nousut kuuluisin esimerkki kertoo nuoresta naisesta, jonka psykoanalyysi ei edennyt hänen vastustaessaan käsitystä alitajuisten prosessien tärkeydestä. Muutos tapahtui, kun tämä näki unta kultaisesta koppakuoriaisesta. Keskustellessaan unesta, Jung havahtui naputtavaan ääneen ikkunalta, jonka hän meni avaamaan. Hän sai kiinni koppakuoriaisen, jonka hän antoi naiselle ja mursi näin tämän vastarinnan. Jung ei kuitenkaan halunnut kerätä anekdootteja, hän oli tiukan teoreettinen ja näki tässä ilmiössä ikkunan luonnon ja psyyken ymmärtämiseen uudella tavalla. (Cambray 2009: 26) Hän määrittelee kolme synkronisiteetin ominaisuutta: merkityksellinen yhteensattuma, epäkausaalinen yhteys ja jumalallisuus (*numinosity*). (ibid. 32) Osallistujat liittivät kokemuksen aina korkeampaan, ohjaavaan voimaan.

Synkronisiteetin käsite tuo tieteellistä painoarvoa sen kokemukselle: se on todellinen ja nimettävissä oleva asia, joka on tuttu hyvin monelle. Monet Cita milenariaan osallistujat puhuivat nimenomaan synkronisiteetista, pari heistä viittasi suoraan Jungiin. Vapaamuotoisissa keskusteluissa kävi ilmi, että synkronisiteetin kokemusta pidettiin henkisesti merkittävänä, mutta sen kokemisen asteet vaihtelivat. Mitä tärkeämpänä tai voimakkaampana sitä pidettiin, sitä innokkaammin siitä puhuttiin. Osallistujat alkoivat havaita tästä päivittäin esimerkkejä, ja niiden huomaamiseen liittyi aina selkeä innostus. Useilla oli kokemus siitä, että juuri kun itse ajatteli tiettyä asiaa, joku toinen sanoi sen ääneen tai kyseinen asia ilmestyi jollain lailla konkreettisesti lähipiiriin.

Synkronisiteetti toistuu myös osallistujien henkilökohtaisissa narratiiveissa. Tämä harmonisoitumisen kokemus tulkittiin oman itsen ja oman polun löytymisenä. Mitä enemmän merkitseviä sattumia tapahtui ja olemisen kokemus tuntui virtaavalta ”flowlta”, sitä paremmin kokija tulkitsi olevansa yhtä universumin kanssa ja ”oikealla polulla”. Monet viittasivat synkronisiteettiin ilmiöihin merkkeinä tai jumalallisena / henkisenä / oman energian / universumin johdatuksena, jota oli hyvä seurata ja johon tuli luottaa.

Henkinen herääminen alkaa monien kertomuksissa nimenomaan synkronian kokemuksesta, ja se erottuu kertomuksissa emotionaalisesti palkitsevana ilmiönä, joka vahvistaa oman maailmankuvan oikeellisuuden. Herääminen johtaa yleensä samankaltaisten kokemusten hakemiseen ja alkuperäiskansojen viisauden etsimiseen, joidenkin haastattelemieni näkemyksen mukaan myös henkimaailman avautumiseen.

Yksi Heelasin määrittelemistä käännäyttävän new age -kokemuksen osatekijöistä on oikeiden päätösten tekeminen (1996: 198). Tällainen päätös on myös kokemukselle antautuminen. Jotkut osallistujista kuittasivat kokemukset synkronisiteetista hämmästyttävänä, mutta joillekin ne olivat koko elämän muutokseen johtavia merkkejä, tai koko elämää jo pitkään ohjannutta johdatusta.

Synkronisiteetin kokemus ja sen korostuminen on Cita Milenariassa hengellisen kokemuksen keskiössä. Kokemuksen ymmärtämisen kannalta on oleellista se, kuinka syvästi kokija on sitoutunut siihen. Osallistujista jotkut olivat seuranneet merkkejä jo vuosia, ja kokivat niiden johdattaneen heidät Cita milenariaan. Toisille synkronisiteettien voimakas lisääntyminen oli hämmentävä kokemus, joka tulkittiin henkimaailman avautumisena. Kaikkien narratiiveissa erottui jonkinlainen merkittävä sattuma alkuperäisenä syynä, joka oli johdattanut heidät siihen paikkaan jossa nyt olivat. Tarkastelen tässä muutamia esimerkkejä osallistujien kokemuksesta ja sitoutumisen asteesta.

Jotkut suhtautuivat kokemukseen varovaisesti:

”Aloimme ymmärtämään että kaikki on synkroniassa (hay sincronia para todo), on olemassa jokaisen yksilöllinen prosessi, mutta myös kosminen prosessi, Suuren Hengen (Gran Espiritu) prosessi, joka on saanut meidät löytämään itsemme, joka on tehnyt meistä osallisia kaikissa näissä seremonioissa ja pyhissä

rituaaleissa. Tiedän nyt varmasti että sekä suuret ja pienet prosessit tapahtuvat sisäkkäin ja kaikella on merkityksensä.”

(Mazatl, 29, Meksiko City, Ha O Mek Kassa 22.12.2012)

Toisten kokemuksessa synkronisiteetti sai suuremman roolin. **Alexandre** (24) oli aina halunnut matkustaa Meksikoon vuonna 2012, hän oli jo vuosia harjoittanut luonnonuskon käytäntöjä Ranskassa mistä oli kotoisin. Hän oli kiinnostunut muinaisista mayoista, ja haaveillut myös kristallikallon⁴ kohtaamisesta jonain päivänä. Hän oli ollut matkalla New Yorkista Mexico Cityyn, mutta myöhästynyt lentokoneesta. Hän koki, että tuolla myöhästymisellä oli merkitys, ja hänen oli tarkoitus päätyä jonnekin muualle. Lentokentällä odottaessaan hän luki mayoihin liittyvää kirjaa, ja yllättäen ohi menevä seurue pysähtyi juttelemaan. Kävi ilmi että pysähtyneet olivat matkalla Cita Milenariaan, Chiapasiin. Alexandre kiitti universumia johdatuksesta ja lähti mukaan tapaamiseen. Myöhemmin kävi ilmi, että samassa tilaisuudessa tulisi käymään myös yksi kristallikallon omistaja, joka esitteli tuon esineen kaikille halukkaille osallistujille.

Alexandre kertoi tarinaansa innostuneena ja hehkuen kiitollisuudesta, ja jakaminen kannusti muitakin kertomaan tarinansa. Innostuneilla oli aina palo silmissään, ja puheesta välittyi kokemuksen syvä merkityksellisyys. Osallistuvana tarkkailijana huomioni kiinnittyi helposti siihen, miten suuria päätöksiä ja valintoja osallistujat saattoivat tehdä intuition pohjalta – oma rationaalinen jääviyteni (joka karisi pikkuhiljaa tapahtuman edetessä) ohjasi aina ensin hämmästelemään ”irrationaalisia” valintoja. Alexandren monien kuukausien suunnitelma meni uusiksi parissa minuutissa, eikä hän katunut hetkeäkään.

Brittiläinen **Nina** (30), ayahuasca-parantaja opintomatalla Palenquessa, oli tullut ryöstetyksi heti matkansa ensimmäisenä päivänä, mutta hän tulkitsi sen iloisesti

⁴ Yksi tärkeä myyttinen tarina kotkien kohtaamisen ja Cita milenarian taustalla käytetyn Mayojen paluun lisäksi on populaari new age –kertomus kristallikalloista. Kristallikalloja sanotaan olevan 13, ja niiden alkuperä muinaisessa Keski-Amerikassa tai joidenkin versioiden mukaan Atlantiksessa. Kalloihin on kiteytynyt menneen sivilisaation ylimaallinen viisaus, ja niiden sanotaan päätyneen muinaisten mayojen käsiin, tehden mahdolliseksi sivilisaation kukoistuksen. Sitten kallot ovat kadonneet, mutta tarinan mukaan ne löytyvät taas uuden aikakauden kynnyksellä, jolloin ihmiskunta on valmis kokemaan ylimaallisen tietoisuuden. Tällaista tarinaa toistettiin Cita milenarian osallistujien parissa heidän kuultuaan, että eräs tällaisen kallon omistaja oli tulossa vierailemaan Ha O Mek Kassa.

Tieteen kuvalehden mukaan (TK nr. 16, 2008) maailmassa on nykytiedon mukaan 12 vuorikristallista pääkalloa, joiden tekijöitä ja valmistustapaa ei tunneta. Yhdeksän niistä on yksityisomistuksessa, ja loput löytyvät Lontoosta British Museumista, Washington D. C.:stä Smithsonian Institutionista ja Pariisista Musée du Quai Branlystä. Kun kalloja on tutkittu, ne ovat osoittautuneet huomattavasti väitettyä nuoremmiksi. Ne ovat todennäköisesti eurooppalaisten käsityöläisten tekemiä, ja ne ovat valmistuneet 1800-luvun loppupuolella. Kalloissa käytetty kristalli on peräisin Sveitsistä tai Saksasta. Kallojen valmistajaa ei silti ole saatu selville, mutta museoissa sijaitsevat kallot möi kuitenkin sama ranskalainen antiikkikauppias Eugène Boban, joka kuoli 1909.)

”universumin opetuksena”. Matkan tarkoitus oli jättää koko vanha elämä taakse, ja omaisuus oli lopulta vain ankkuri joka sitoi menneeseen. Matka tulisi kestämään vähintään yli vuoden, ja tuttavat ja tuntemattomat olivat lahjoittaneet hänelle vaatteita ja leiritarvikkeita kuultuaan tapahtuneesta.

”Kirjaimellisesti kaikki on nyt uutta ja pöytä on puhdas, niin kuin toivoin. Itse en olisi osannut luopua samalla tavalla, on aika ironista millainen synkronia universumissa on [naurua] - - Tämä oppitunti koskee myös sitä, miten paljon ihmiset rakastavat ja auttavat.”

Luis (27, Tuxtla Gutierrez) oli jo useita vuosia toiminut Marzo Yuk Quetzalin oikeana kätenä ja seremonioiden koordinaattorina. Marzon lisäksi hän työskenteli monien muiden tahojen kanssa, jotka halusivat toteuttaa seremonioita arkeologisilla paikoilla. Hän oli saavuttanut tiettyjen alkuperäiskansoihin kuuluvien ryhmien luottamuksen, ja toimi välittäjänä valtion virallisen byrokratian ja heidän välillään hoitaen tarvittavat lupa-asiat. Luisin maailmankatsomuksen keskiössä oli kokemus synkroniasta ja virtaavasta olemisen tilasta. Luisin kokemuksen mukaan synkronisiteetti huipentui seremoniassa 21.12.2012.:

”Minun roolini on palvella perinteen vartijoita, isovanhempia. Kokemukseni oli juuri sellainen, kaunis ja harmoninen. Joka askel jonka tein, ennen kuin olin edes lopettanut, kaikki synkronisoitui täydellisesti! Kaikki mikä tapahtui, oli kuin korkeamman suunnitelman mukaista ja kaikki virtasi jotta asiat tapahtuisivat juuri oikealla hetkellä. Edellinen toiminta ei ollut edes loppunut, ja itsekseni alkoi jo seuraava askel. Se oli täydellistä synkroniaa! Ja ihmiset hämmästyivät, wow mikä meininki kaiken tämän kanssa! (naurua) Koska liikun näissä ympäristöissä, olen jo tottunut eikä minua yllätä tämä maagisuus, mutta minusta on aina ihmeellistä elää näitä kokemuksia. Koko universumi juonittelee että asiat tapahtuisivat täsmälleen (naurua).”

Alkuperäiskansojen harmoninen tietoisuus oli hänen mukaansa ainoa seikka, joka kannattelee koko ihmiskunnan tietoisuutta kollektiivisesti. Hänen mukaansa alkuperäiskansojen kalenterit perustuivat luonnolliseen harmoniaan, ja näiden kalentereiden mukaan eläminen auttoi myös ihmistä synkronoitumaan luonnon syklien kanssa. ”Mekaanista kelloa” ja keinotekoisista ajanlaskua tuli vastustaa, ”ettei se hallitsisi koko planeettaa ja kaikkia ihmisiä”. Harmoninen tietoisuus, synkronisiteetti ja ajaton aika edustivat hänen puheissaan kaikki samaa kokemusta, joka oli tavoitettavissa myös pyhien kasvien ja sienten avulla.

”Vaihtoehtoiset kalenterit ovat tapa jolla kaikki kulttuurit voivat synkronoitua enemmän kuin vain omista yksilöllisistä lähtökohdistaan käsin. Ne ovat vaihtoehto, jolla pääsee pakoon mekaanista systeemiä universaaliin harmoniaan, jonka voit kokea vain muuntuneissa tajunnan tiloissa, hallusinogeenisillä sienillä, ayahuascalla, DMT:llä, niin monilla voimakasveilla, peyote, ololyuki, ja niin päin pois (naurua).”

Hannah (32) oli psykologi Englannista, jonka kertomuksessa synkronisiteetti liittyi vahvasti johdatukseen ja kokemukselle antautumiseen. Hän on esimerkki niistä monista briteistä jotka matkustavat Amerikoissa etsimässä alkuperäiskansojen viisautta. Hänellä oli monia kansainvälisiä kontakteja ja erilaisia projekteja sekä kotimaassaan että Perussa ja Boliviassa. Kaikista kohtaamistani henkisellä polullaan olevista hän edusti ääriäitä siinä miten syvästi intuitiivis-maagisen ajattelun voi ottaa elämänohjeekseen. Jo seitsemän vuoden ajan hän oli seurannut täysin synkronisiteetteja, ja ollut matkalla viimeiset kolme vuotta.

Kohtasin hänet Ha O Mek Kassa tammikuussa 2013, ja kävi ilmi, että hän oli ollut sekä Toninán seremoniassa 12.12., että Palenquessa 21. päivä. Hän oli tullut yhteisöön hoitamaan erän käytännön asian, mutta totesi meidän tapaamisemme olevan merkittävä, koska *”yleensä kyseessä on muutakin kuin mitä ensin luulee” (it’s usually more than just the thing).*

”Universumi on niin voimakas, niin vahva, niin johdattava. Seitsemän vuotta olen elänyt täysin hetkessä ja virtauksessa (in my flow), johdatuksessa. Henkioppaani vievät minut sinne minne minun on tarkoitus mennä. Minulla ei ole viime aikoina ollut rahaa, en ole niin keskittynyt siihen puoleen elämästä. Mutta koska minun oli tarkoitus saapua Palenqueen 21.12., päädyin sinne. Olen hyvin vahvasti omalla polullani, seuraan kutsumustani (vocation). Universumi on johdattanut minua kirjan kirjoittamisessa [Tietoisuuden evoluutiosta], nyt se tulee valmiiksi, seitsemän vuoden jälkeen. Aion myös mennä takaisin Englantiin, koska olen matkustanut eikä minulla ole ollut rahaa pitkään aikaan. Minun oli käytettävä energiani muihin asioihin, kuten kristallien laittamiseen tiettyihin paikkoihin eri puolilla maailmaa [maan energiaverkon vahvistamiseksi] ja keskityttävä tänne pääsemiseen, joten en ole oikein voinut työskennellä Englannissa. Mutta nyt olen täyttänyt sen osion tehtävästä ja voin jatkaa.”

Hannahin mukaan hänen henkinen heräämisensä oli alkanut kahdeksan vuotta sitten, jolloin hän alkoi havaita paljon synkronisiteetteja.

”Ymmärsin että jotain on tapahtumassa. Näin paljon visioita vanhan maailman romahduksesta ja tämän uuden maailman alusta. Näin paljon synkronistisia

merkkejä numeroissa, kuten usein toistuvat 11:11, ja ymmärsin että täytyy olla jokin korkeampi kosminen voima joka johdattaa meitä. Oli niin paljon manifestaatioita, heti kun sanoin jotain, se toteutui. Se johtui tietenkin siitä että sanat alkoivat olla niin maagisia. Virittäydyin enemmän asiaan ja sain tietää 2012:sta, ja silloin aloin tutkimaan ennustuksia ja löysin tieni Meksikoon, yhteen konferenssiin noin kaksi vuotta sitten. Olen ollut hyvin paljon henkien johdattama siitä lähtien kun koin heräämisen, sen jälkeen olen oppinut enemmän, rukoillut, meditoinut, oppinut uusia tekniikoita kuten tanssia ja joogaa. Olen ollut monissa pyhissä paikoissa ja oppinut eri kulttuureista, muinaisista ja nykyisistä, erilaisista kosmologioista. Tämä on ollut yksi synkronistinen johdatettu matka, ja olen koko ajan enemmän hereillä. Nyt minusta tuntuu että on aika maadoittua ja integroitua takaisin yhteiskuntaan, siihen yhteiskuntaan josta olen kotoisin. Omaan kulttuuriini ja perheeseeni, integroimaan kaiken mitä olen oppinut.”

Hannah halusi psykologina erityisesti työskennellä muuttaakseen terveydenhuoltojärjestelmän suhtautumista henkisesti herääviin. Hänen mukaansa usein esimerkiksi lapsia lääkittiin helposti psyykenlääkkeillä, vaikka oireet kertoivat materialismiin perustuvan yhteiskunnan kyvyttömyydestä kohdata ja ymmärtää henkisesti oireilevia ihmisiä.

Mitä enemmän haastateltava koki olevansa omistautunut henkisen polun seuraamiselle, sitä tietoisemmin hän käsitteli suhdettaan valtavirtayhteiskuntaan. Useimmat osallistujat tunnistavat toimintansa ”irrationaalisuuden” ja oman marginaalisemman paikkansa sen vuoksi. Kokemukselle antautumiseen liittyy tietty stigma, mutta samanhenkiset sosiaaliset verkostot ja toisten samaa kokeneiden tuki todistaa kokemuksen oikeellisuuden. Kokemuksiin synkronisiteetista suhtauduttiin ylipäänsä ilahtuneesti ja huumorilla: niitä pidettiin uskomattomina ja palkitsevina, ja pidempään niitä seuranneet sanoivat usein nauravansa ääneen universumin huumorintajulle.

Osallistujien parissa inspiroivaksi nousi chileläisen **Isabelin** (28) tarina omasta polveilevasta, synkronian ohjaamasta matkastaan. Hän ei ollut mukana tapahtumassa alusta asti, vaan löysi Palenqueen ”ihmeellisten sattumien” kautta ja myöhemmin Ha O Mek Kaan. Isabelin tarina on kuin prototyyppi monista kuulemistani tarinoista, jossa painottuu intuition seuraaminen ja kokemuksen emotionaalisuus.

Hänen kertomuksestaan välittyvä voimakas oman kokemisen kautta syntyvä ”usko” – merkit ovat niin vakuuttavia, että koko elämä menee uusiksi. Kuvaan pidemmin, sillä

Isabelin tavalla puhua oli suuri vaikutus moniin yhteisössä oleviin, myös Marzo Yuk Quetzaliin. Hän on vahva esimerkki juuri tapahtuneesta voimakkaasta ”kääntymyksestä”.

Tammikuusta 2012 lähtien Isabel oli tuntenut kutsun sydämessään – oli matkustettava, mutta hän ei tiennyt minne. Hänellä ei ollut aavistustakaan 2012 merkityksestä, vaikka oli kuullut maya-kalenterista ja maailmanlopusta. Sisäinen kutsu ei vaimentunut, ja hän aloitti matkan Etelä-Amerikasta. Guatemalassa hän vieraili Tikalin mayatemppelein raunioilla, ja meditoi siellä. Hän kuvasi rauhan tunteen vihdoinkin valtaavan hänet, kun tunsikin kylmän, ikivanhan kiven allansa. Hän alkoi itkeä helpotuksesta, ja samalla alkoi sataa. Tuosta hetkestä lähtien hän kuvasi luottavansa johdatukseen, vaikka koki levottomuutta siitä, ettei tiennyt miksi hänen piti matkustaa ja mitä hän lopulta oli etsimässä. Isabel ei ollut kiinnostunut Meksikosta, mutta pohjoista kohti matkustaessaan ja maahan saapuessaan hän alkoi kuitenkin tuntea ”superoutoja asioita”, ja koki tarvitsevansa vastauksia. Tepoztlanissa⁵ hän tunsikin tarpeen nousta pois linja-auton kyydistä ja löysi Aleishan, joka lukee korteista ja on erikoistunut maya-horoskooppiin (*'kin'*, espanjaksi *signo maya*). Kortit paljastivat hänelle viimein matkan tarkoituksen: hänen tulisi aloittaa henkinen matka Meksikossa. Isabel kuvasi seremoniaa, josta oli ymmällään vielä haastattelun aikaan:

”Minun täytyy kehittää intuitiotani, jotta voin vastaanottaa viestejä. . . sinä päivänä olin vähän peloissani, koska en ymmärtänyt ollenkaan mitä minulle tapahtuu, kuumuus toisella puolella kehoani ja mielessäni, kuin pimeät energiat todella läsnä yhtäkkiä. Tulkitsin sen noituutena (brujería), se oli kuin sisäinen taistelu. Sillä hetkellä sanoin, tämä on minun henkeni, se on tuonut minut tänne asti, ja rentouduin, rentouduin. Se oli hyvin rauhoittavaa ja kun seremonia loppui, se oli kuin puhdistus. Että sielu antautuisi ja voisi ottaa vastaan sen mitä pitää. Silloin hän kertoi minulle merkkini ja lähti.”

Maya-merkiksi paljastui *imox 5*, joka liittyy myös sateen henkeen. Tuon kuullessaan Isabel itki taas. Hän koki yhteyden sateen ja itsensä välillä: kun hän ”yhdistyy energeettisiin paikkoihin, jotain aktivoituu”. Juuri niin oli tapahtunut Tikalissa, ja niin

⁵ Meksikon ”new age –keskus” ja maan ensimmäisen virallisen ekokylän perustamispaikka (de la Torre 2014). Myös yksi turismin keskittyneen ministeriön (Secretaría de Turismo, SECTUR) nimeämistä ”maagisista kylistä” (pueblos mágicos). ”Maaginen kylä on paikka johon liittyy symboleita, legendoja, historiaa, ylimaallisia tekoja, kotoisuutta; toisin sanoen magiaa, joka säteilee kaikista sen sosiokulttuurisista manifestaatioista, ja jotka nykyään merkitsevät suurta mahdollisuutta turismille. Maagiset kylät –ohjelma tukee arvon palauttamista kylille jotka ovat aina olleet kollektiivisessa mielikuvituksessa ja jotka edustavat tuoreita ja erilaisia vaihtoehtoja sekä kansallisille että ulkomaalaisille turisteille.” <http://www.sectur.gob.mx/pueblos-magicos/> Luettu: 13.10.2015.

tapahtui vielä monta kertaa. ”*Se on uskomatonta, ne ovat sattumia, mutta sisälläni tiedän että ne ovat vastauksia, ne ovat merkkejä jotka näyttävät sinulle tien.*”

Isabel kohtasi Aleishan vielä useasti, aina sattumalta. Merkkien seuraamisen tuloksena hän sai lopulta varmuuden siitä, että hänen tulisi olla Ha O Mek Kassa 21.12. Samalla hetkellä kun Isabel laskeutui auton kyydistä Ha O Mek Kan edessä, koko yhteisö ja kaikki Cita Milenarian osallistujat olivat nousemassa linja-autoihin lähteäkseen Palenqueen varsinaista seremoniaa varten. Yhteisön emäntä sanoi hänelle: tänne ei jää ketään, nouse kyytiin.

”Istun tytön viereen, joka sanoo vitsinä ‘olemme odottaneet sinua’, en enää ymmärrä mitään ja alan itkeä, tunnen ympärilläni paljon ihmisiä täynnä valoa. Olen varma että me jotka olimme siellä, meidän oli tarkoitus olla. Kun katson ympärilleni bussissa, näen Aleishan ja melkein pyörryn hämmästyksestä, en voi uskoa että on niin paljon sattumia. Vastaus jota pyysin niin paljon, saapui niin maagisesti. En yhtään tiennyt miksi olen siellä, Marzo sanoi minulle että kuulin kutsun ja tulin. Ja se oli todella niin, sen jälkeen mitä elimme sinä päivän. 21. päivän jälkeen ymmärsin kaiken. Kaiken, kaiken, kaiken. Sen yön jälkeen koin helpotuksen, kuin olisin löytänyt vastauksen. Tai vastaus olisi löytänyt minut.”

Isabelin matka jatkui Palenquesta takaisin Chileen, mutta mikään ei ollut enää ennallaan. Hänen oli tarkoitus jatkaa tavanomaista elämäänsä ja työtänsä sosiologina Santiagossa, mutta ei enää voinut jatkaa arkea samanlaisena niin voimakkaiden muutosten jälkeen. Hän halusi palata vielä Ha O Mek Kaan kiittämään paikan isäntää ja emäntää, sillä ei ollut lopulta koskaan päässyt sinne asti. Isabel ei tiennyt missä Ha O Mek Ka sijaitsee, mutta palasi San Cristobal de las Casasiin etsimään työtä. Bussimatalla Palenquen ja San Cristobalin välillä autosta hajosi rengas, ja hän meni ulos vilvoittelemaan.

”Yhtäkkiä huomaan portin ja luen ‘Cita Milenaria’, kysyn kuskilta, tunnetteko tämän kylän ja hän sanoo Ha O Mek Ka. Ei voi olla! Juoksen portaat alas ja Sylviane tulee vastaan, tulin juuri tänne, Jumala johdatti minut! - - Minun piti saapua tänne, minulla on vielä viesti kerrottavana eikä se ole sattumaa. Olen varma että esi-isämme, tai henkemme, johdatti meidät siihen paikkaan 21. päivä ja meidän piti olla juuri siellä, meidän kaikkien kuului kohdata.”

Isabel kertoi tarinansa muutamaan otteeseen Ha O Mek Kassa saavuttuaan sinne vihdoinkin, ja se otettiin aina vastaan ihmetyksellä ja nauraen. Sattumien määrää

hämmästeltiin, ja tapahtumien ketjua pidettiin esimerkkinä siitä, miten vahva henkinen tarkoitus ja vetovoima tapahtumalla ja yhteisöllä oli.

Tunteellinen tyydyttävyyys on keskeinen syy sitoutua uskoon (Luhmann 2001: 268). Tarinoita jaettaessa ja niitä kuunnellessa oli myös ilmeistä että innostus ja tunne tarttuivat. Yksi intuitiivis-maagisen ajattelun perusteista on tunteiden tarttuvuus (Pohjanheimo)

Omaankin kokemukseeni liittyivät vahvat synkronisiteetit, mikä sai minut eläytymään syvemmin koko tapahtumaan. Tapahtuman puolivälissä olen merkinnyt kenttämuistiinpanoihini ”maailmankaikkeuden muuttuvan merkitykselliseksi”. Myös luonnonilmiöt muuttuivat loogisiksi ja harmonisiksi sisäisten olotilojen kanssa. Tähtikuvioista muodostui selkeästi mayakuningas Pakal Votanin hahmo, jonka Marzo Yuk Quetzal osoitti osallistujille yötaivaalta. Se sai kolmiulotteisen muodon, ja eräs osallistujista koki hahmon ojentavan kättään häntä kohti. Myöhemmin valmistautumisen edetessä taivaalla havaittiin erikoinen valoilmiö, jonka kaikki näkivät, ja jonka monet tulkitsivat liittyvän suoraan *Cita milenarian* kosmiseen tärkeyteen. Pimeään taivaan valaisi yllättäen vihertävän sininen valo, jota spekulointiin paikallisessa mediassa myöhemmin meteoriittina. Jotkut vähemmän sitoutuneista ja puhtaasti uteliaisuudesta mukana olevista osallistujista totesivat valon olevan vahvistus: jotain merkittävää on kuin onkin tapahtumassa.

Kaikenkaikkiaan synkronisiteetin kokemus koettiin palkitsevana. Yhteensattumat tulkitaan merkeiksi kaiken yhteenliittyvyydestä ja suuremmasta tarkoituksesta, joka vahvistaa kokijan olevan ”juuri siinä missä kuuluukin”. Kentältä palattuani vastasin kysyjille omasta mielestäni vitsikkäästi, että ”tulini uskoon”. Tämä ei ole kovinkaan kaukana totuudesta, sillä tapahtumaan osallistuminen vaikutti voimakkaasti tapaani havainnoida todellisuutta. Tuo intuitiivisempi tapa on pikku hiljaa hiipunut paluuni jälkeen, ja olen todennut sen vaativan ainakin itseni kohdalla omaa tietoista harjoittamista sekä ympäröivän kulttuurisen ympäristön tukea.

Greenwood on vuosia kestäneen tutkimuksensa aikana omaksunut suuntauksen joka sallii hänen vaihtaa tietoisuuden eri moodien välillä: antropologian vaatima analyttinen moodi tekee mahdolliseksi maagisen kokemuksen sosiaalisten ja

psykologisten vaikutuksien tarkastelun, toisena moodina on magian varsinainen kokemus. Näiden yhdistäminen on Greenwoodin mukaan mahdollista laajemmassa tietoisuuden virrassa, ja tarjoaa oivalluksia (2009: 141). Kokeminen ja maailmaansuuntautumisen tapa on erilaista eri moodeissa, ja tämän eron tunnistivat myös Cita milenarian osallistujat.

Jälkikäteen olen huomannut oman rationaalisen puoleni yrittävän vähätellä koko kokemusta: tietenkin yhteensattumia on paljon, sillä jokainen havaitsee niitä asioita, mistä hän on kiinnostunut. Tietenkin silloin kohtaa itselle merkityksellisiltä tuntuvia asioita. Cita Milenariaan osallistujat kuitenkin nostivat ilmiön maailmaan suuntautumisensa keskiöön, kuten havaintojeni mukaan on yleistä muussakin uushenkisessä toiminnassa. Sen sijaan, että ilmiö kuitattaisiin mielen sattumanvaraisena ominaisuutena, se nostetaan toimintaa ohjaavaksi tekijäksi.

Tästä suhtautumistapojen välissä olemisesta keskusteltiin Cita milenarian osallistujien parissa jonkin verran ja epäilykin sovitettiin kaiken selittävään new age -myyttiin. Omien kokemusten ja ylipäänsä ilmiöiden merkityksellisyyden kyseenalaistaminen tulkittiin kyynisyytenä, joka on yksi egon puolustautumiskeinoista. Ego haluaa säilyttää ylpeytensä ja erillisyytensä, ja siksi ihmismieli pyrkii usein vastustamaan ja vähättelemään ”suurempia” kokemuksia.

5.3 Henkiparannus

”Energiat voivat olla niin voimakkaita, varsinkin kun on mukana ihmisiä jotka eivät ole tehneet tämän kaltaista työtä ennen. Siksi en osallistunut tähän Cita milenariaan. Minä sanoin Marzolle, ettei tällaista tapahtumaa voi kontrolloida.”

(Alan, 55, helmikuussa 2013, San Cristobal de las Casas)

Yksi maagisimmista kokemuksista, joihin kaikki läsnäolleet viittasivat jälkikäteen, oli puhdistautuminen jota voisi kutsua henkiparannukseksi. Tapahtuman puolivälissä eräs osallistujista tarjoutui pitämään vapaaehtoisen äänityöpajan iltana jolloin Marzo oli poikkeuksellisesti poissa yhteisöstä.

Harjoitus koettiin voimakkaana: suurin osa piti sitä vapauttavana ja mielenkiintoisena, mutta yksi osallistujista koki lapsuuden trauman nousevan esiin, ja toiselle tapahtui eräänlainen eksorsismi. Harjoitukseen kuului äänenkäyttöosion jälkeen jokaisen

kohtaaminen yksitellen ja silmiin katsominen, hyvin samanlainen lopetus kuin jokapäiväisessä mudra-harjoituksessa.

Olin osallistunut äänityöpajaan hieman vastahakoisesti, sillä se alkoi oman paikan kokemisesta sukupolvien ketjussa. Perheeni ajattelu sai minut tuolla hetkellä vain surulliseksi, enkä kokenut samanlaista rauhaa ja rakkautta kuin monet muista osallistujista vaikuttivat kokevan. Katsoessani muita ystävällisesti hymyileviä silmiin, tulin tietoiseksi omista negatiivisista tunteistani, ja tunsin oloni vaivaantuneeksi. Millä tavalla muut näkivät minut?

Lopulta eteeni tuli Flor, keski-ikäinen perheenäiti, jonka kanssa olimme keskustelleet kohteliaasti, mutta emme olleet jakaneet mitään henkilökohtaista syvemmin.

Hänen kasvonsa näyttivät erilaisilta kuin yleensä, ja minulle tuli levoton olo. Koko vasen puoli näytti roikkuvan kummallisesti, kuin halvaantuneena. Kasvot olivat jollain lailla vääristyneet, ja toinen puoli näytti elottomalta. Minusta oli vaikea katsoa häntä silmiin, mutta yritin keskittyä hyviin ajatuksiin. Silmät näyttivät kokonaan mustilta ja syviltä. Ajattelin, että ehkä näin syvälle mentäessä ihmisen demonisempikin puoli nousee esiin, ja ehkä se vääristyminen, minkä näen, on meissä kaikissa. Tämä ajatus sai oloni vielä levottomammaksi, sillä olin jo valmiiksi epävarma omasta hyvyydestäni muiden täynnä rakkautta olevien seurassa. Lopulta rivistö siirtyi jälleen eteenpäin, ja kohtasin seuraavat ystävälliset kasvot. Muutaman muun henkilön jälkeen kuulin tuolien siirtyvän takanani, ja jonkun oksentavan. Harjoituksen vetäjä riensi auttamaan ja käski rauhallisesti muita jatkamaan loppuun.

Luulin että saliin oli saapunut joku pahoinvoiva matkalainen, mutta kävi ilmi, että Flor oli poistunut piiristä ja antanut ylen. Hän pyysi anteeksi heikolla äänellä ja pari ihmistä lähti viemään häntä lepäämään. Harjoituksen vetäjä kiitti Floria siitä mitä tämä teki ja kehotti rauhallisesti muita jatkamaan.

Harjoitukset jatkuivat, ja koin voimakkaan energian kulkevan lävitsemi. Myöhemmin menin kyselemään vetäjältä harjoituksesta, sanoin etten ollut kyennyt olemaan täysillä mukana, mutta lopuksi minulle tapahtui jotain energeettistä. Hän sanoi hymyillen, että oli huomannut muurini, ja että se mitä harjoituksessa tapahtuu, on shamanistinen teko (*eso es el acto shamanistico*).

Eräs osallistujista oli erityisen rauhaton, ja hän puhui työpajan jälkeen olostaan minulle. Sanoja tapaillessaan hän alkoi itkeä hysteerisesti, ja kuvasi traumaattisen tapahtuman tuloa mieleensä. Yritin lohduttaa parhaani mukaan, ja myös monet muut osallistajat olivat läsnä tukemassa. Ilmapiiri oli muuttunut oudoksi, ja illan pimentyessä ehdotettiin että yötä varten olisi hyvä suojata nukkumapaikat energeettisesti.

Monet alkoivat tehdä suojauksia asuinmökkeihinsä. Samassa mökissä asuvat neuvottelivat keskenään kuulemistaan tekniikoista ja toteuttivat ne jotka tuntuivat hyviltä: sisätilat puhdistettiin energeettisesti polttamalla copalia, ja sisään tuotiin kukkia ja kauniita luonnonesineitä, joissa koettiin olevan hyvä energia. Näistä kasattiin alttari mökin keskelle, jolle tuotiin myös kynttilä ja vettä kookospähkinäkuoressa: kaikkien elementtien tulisi olla edustettuina. Oveen ja ikkunoihin piirrettiin suojaavia merkkejä reiki-tekniikan (japanilainen energiahoitomenetelmä) tuntevan osallistujan toimesta, oven kummallekin puolelle kasattiin torni litteitä kiviä joita löytyi lähiympäristöstä. Kivillä käsitettiin olevan vahva energia, ja niiden päällekkäin kasaaminen nostaisi tuon suojaavan voimaan korkeampaan potenssiin. Tästä huolimatta, monet eivät uskaltaneet nukkua mökeissäänsä seuraavana yönä, vaan menivät casa del fuegoon tulen luokse, johon oli kiteytynyt kaikkein vahvin yhteinen intentio ja suotuista energia.

Kaikki työpajassa läsnäolleet haastateltavat mainitsivat jälkikäteen harjoituksen vaikuttavuuden, myös Flor itse. Sen jälkimainingeissa monilla oli kokemuksia, jotka he nostivat esiin haastatteluissa itselleen merkityksellisinä. Kaikki olivat nähneet hänen kasvoissaan jotain outoa, aivan kuin kaikki ei olisi hyvin, ja sanoivat keskittyneensä hyvien intentioiden välittämiseen hänelle. Kolme läsnäolleista mainitsi kuulleensa Florin sanovan jotain erikoisella äänellä ja vieraalla kielellä ennen pahoinvointiaan. Tämän jälkeen hän oli pyörtynyt ja hänet autettiin lepäämään.

Aamulla voin todella huonosti, enkä kyennyt liikkumaan minnekään majastani. Ystäväni tulkitsivat tämän niin, että vapautuneet energiat olivat liian voimakkaita, eikä kehoni pystynyt sulattamaan niitä. Minulle traumastaan avautunut henkilö oli pahoillaan, ja sanoi olevansa varma että hänen hallitsematon purkauksensa oli se mikä minut sairastutti. Käsittelemätön asia oli liian vahva energian keskittymä, joka lähdettyään ystävästäni, keskittyi nyt minuun. Marzo ja yhteisön epävirallisena

lääkärinä toimiva Felipe (lähes 90-vuotias kanadalainen, joka oli asunut Lacandonin metsissä jo useiden vuosikymmenien ajan) totesivat energettisen tutkailun jälkeen (käsi otsallani), että asia poistuisi minusta fyysisesti eikä ollut vaikuttanut mieleeni.

Marzo meni heti palattuun tapaamaan Floria, ja aamumeditaatioissa hän ohjasi kivillä hoitamiseen keskittyvän meditaation. Juuri tuolloin olin poissa ja huonon oloni takia, mutta monet puhuivat minulle tapahtumasta myöhemmin. Muut meditoivat kivien kanssa, kun Marzo hoiti Floria: hän puhdisti Florin energettisesti – ja löysi tämän sydämeistä tarantellan, jonka joku oli laittanut sinne. Marzo oli istunut hiljaa polvillaan Florin ollessa makuulla, silti osana piiriä, ja liikuttanut käsiään hitaasti tämän yläpuolella. Rintakehän kohdalla hän teki suhahtavan äänen ja äkkinäisen liikkeen, ja heitti jotain läheistä jokea kohti. Minulle kerrottiin tästä kiihtyneeseen sävyyn, ja useat läsnäolijoista sanoivat nähneensä jonkin hahmon lähtevän Marzon kädestä.

Tapahtuma oli merkittävä yleisen ilmapiirin kannalta, ja siitä lähtien ryhmä oli entistä yhtenäisempi. **Mazatl** kuvasi kokemustaan joulukuun lopussa:

”Siitä lähtien minusta tuntui että todellakin olimme jossain rinnakkaisessa todellisuudessa. Tapani nähdä asiat muuttui pikkuhiljaa. Varmasti tekniikat herkistävät niin paljon, ilmassa on paljon magiaa (se esta cayendo mucha magia).”

Sen lisäksi, että Marzo Yuk Quetzalin auktoriteettiä käsitettiin vahvaksi energettisissä asioissa, eikä häntä siksi yleensä kyseenalaistettu, voimakas empaattinen sitoutuminen voi saada aikaan kollektiivisen ”psykkisen emanaation” (**psychic emanation**).

(Greenwood 2009: 123; Bowie 2013: 716).

Kuuluisin antropologinen esimerkki tästä on Edith Turnerin kokemus keskiafrikkalaisten ndembujen parista. Turner oli todistanut parantavaa ihamba-rituaalia 1950-luvulla aviomiehensä Victor Turnerin kanssa, jossa noituuden ”hammas” (*ihamba*) poistetaan uhrin kehosta. 1985 hän seurasi samaa rituaalia lähempää, ja tällä kertaa näki itse miten tunkeileva henki poistettiin sairastuneen naisen kehosta. Aiemmin Turner oli ollut tietoinen kollektiivisesta vapautumisesta rituaalin kliimaksissa, mutta ei ollut ”nähty” mitään. Tällä kertaa hän oli itse hyvin liikuttunut rituaalin hetkellä, ja näki ja tunsu miten henki vapautui naisen kehosta, ja miten

pääparantaja otti sen kiinni kriittisellä hetkellä. Parantaminen on kollektiivinen tapahtuma ndembuille, ei tohtorin ja potilaan välinen vaan koko yhteisöä ja yhteisöllisiä suhteita koskeva puhdistuminen.

Turner itse kuvaa kokemustaan communitasin huipentumana: communitas tapahtuu "linjautumisen" kautta (*alignment*), jossa kaikki läsnäoleva yhdistyy. Rituaalin hetkellä hän koki kaunaa tulkiaan ja valitettavia olosuhteita kohtaan, kunnes lopulta hyväksyi vaikean sosiaalisen tilanteen. (ks. Turner 1992, 2012) *"Kyynelleet tulivat silmiini ja tunsin pistoksen heidän tuskastaan. Juuri silloin - - parannettava nojautui eteenpäin; tämä olisi ratkaiseva hetki. Tunsin henkisen liikehdinnän – käsinkosketeltavan onnistumisen tunteen – menevän koko ryhmän läpi. - - Silloin ymmärsin mitä tapahtuu kun osallistuu rytmiin ja taputtaa rummun tahtiin. Kaikki lokahtaa paikalleen. Oma keho sekoittuu rytmiin (becomes involved in the rhythm) ja kaikki saavuttavat ykseyden (unity). - - Tämä oli ratkaiseva hetki. Hälinän keskellä parantaja [teki tehtävänsä] - - näin harmaan henkiolennon tulevan ulos, harmaan surkean möykyn. Parantaja otti sen kiinni, ja potilas parantui. "Ndembu-parantaja" linjautui läsnäolevien kanssa, menneiden sukupolvien kanssa, ja sairautta aiheuttavan kohteen kanssa. Tuli hetki, jolloin kaikki läsnäoleva oli yhtä, kun kaikki piilotetut kaunan ja vihan tunteet olivat avattu. Se oli syntymän hetki. Parantaja havaitsi poistettavan kohteen ja tiesi että se oli täyttymys."* (Turner 2012: 214)

Voimakas yhteisöllisyyden kokemus on muuntunut tajunnantila, jossa läsnäolijoiden väliset rajat katoavat kollektiiviseen tunteeseen sulaututtaessa. Greenwoodin mukaan maagista parantamista ei voi täysin ymmärtää materialistisesta näkökulmasta, sillä tavanomaisessa tietoisuudentilassa sairautta aiheuttavia henkiä ei voi nähdä. Kuitenkin tunteellisesti korostuneessa tilassa (*state of heightened emotion*) tietoisuus muuttuu, ja monet ihmiset Turnerin tapaan voivat havaita psyykkisiä emanaatioita. Toisilla voi olla muita intensiivisiä aistikokemuksia kuten kuuloon tai haju- tai makuaistiin liittyviä havaintoja, ja joillain shamaaneilla on voimakkaasti kehittynyt parantamisen taju (*sense for curing*). (Greenwood 123, ks. myös Tedlock 2005: 17–19)

Cita milenarian osallistujat alkoivat enenevässä määrin valmistautumisjakson aikana kuuntelemaan tunteitaan ja näyttämään niitä koko ryhmän edessä. Jokapäiväinen visualisaatio ja yhteisen keskittymisen harjoittelu edesauttoivat toisen kokemukseen

eläytymistä ja empatiaa. Yhteinen mielikuvituksen käyttö ja näkymättömien tasojen arkipäiväistyminen ja yleinen hyväksyminen loivat ilmapiirin, jossa "tarantellan poistuminen sydäimestä" alkoi kuulostaa mahdolliselta.

Ratkaiseva ero Turnerin kuvaamaan ihamba-rituaaliin on tietenkin se, että sosiaaliset suhteet ovat hyvin erilaisia lyhytaikaisessa tapahtumassa, ja toisen kokemukseen yhtä syvästi samastuminen epätodennäköisempää kuin koko elämänsä yhdessä eläneen pienen yhteisön kesken. Ha O Mek Kan kaltaisissa paikoissa pyritään herättämään tuota syvää yhteenkuuluvuutta ja empatiaa.

Siinä missä Turnerin tulkinta *communitasista* kaiken läpäisevänä ja henkisen muodon saavana on hieman mystinen, Kapferer kuvaa maagisia kokemuksia pohjimmiltaan sosiaalisuuteen perustuvina. Tunteet ja ihmisten risteävät intentiot läpäisevät ihmisten kokemusmaailman ja vaikuttavat heidän olemassaolonsa, eivätkä ole vain selvärajaisten yksilöiden ominaisuuksia. *"Noituus ei tunnista ihmisiä erillisinä vaan sitoutuneina tunnesiteiden ja suhteiden verkkoon"* (Kapferer 1997: 1).

Flor oli itsekin hämmentynyt kokemuksestaan, mutta luotti Marzon asiantuntemukseen ja tulkitsi kokemuksensa new age -myyttiin sopivalla tavalla. Hän pohti haastattelussaan ajankohdan erityislaatuisuutta ja maailmassa ja ihmisissä tapahtuvaa muutosta:

"Pimeän voimat vaikuttavat vielä. Minulla oli se tarantella. Voin todella pahoin, sitten seuraavana päivänä Marzo teki minulle parannuksen kristallilla, ja ulos tuli tarantella. Tai siis minä kannoin jotain paha siellä. Siksi minulle kävi niin edellisenä yönä. Koska minä voin hyvin, minulla ei ollut vatsaongelmia tai mitään, ja yhtäkkiä, oksentamassa... Mutta olen jo aika hyvin parantunut. Ja hän sanoi minulle niin. Että ulos tuli tarantella. Se on koska ne ovat hyvin voimakkaita pahoja voimia jotka hyökkäävät jotta jäisimme pimeään."

Joskus meillä on tunteuksia emmekä osaa ilmaista niitä, ainakin minä ajattelen että mitä jos sanon näin ja muut ajattelevat että olen paha tai tuomitsevat minut tai että olen väärässä, mutta kun juttelet jonkun muun kanssa ja käy ilmi että hänelläkin on ollut samanlaisia kokemuksia. Joten on hyvä jutella kaikkien kanssa, jakaa kokemukset kun meditoimme, koska näemme että ne ovat hyvin samankaltaisia, visiot, viestit, siksi Marzo kertoo meille kun meditoimme, mitä kokemuksia meillä oli meditaation aikana, ja silloin huomaamme jakavamme ne, ja se mitä negatiivista tai positiivista tunnettemme siinä mielessä. ja hyvin usein ovat samanlaisia muiden veljien kanssa, eikö?"

Voimakkaat omakohtaiset kokemukset tulkitaan tarjolla olevan viitekehyksen perusteella, jolloin myytti koetaan todellisena, tässä tapauksessa egoon liittyvien pimeään voimien hyökkäyksenä.

5.4 21.12.2012 ja myytin tuleminen todeksi

Talvipäivänseisauksen tapahtumat pakenevat ymmärrystäni ja sanojani, enkä pitkään aikaan kyennyt sanomaan mitään tuosta yöstä. 21. päivän aamuyö on yksi elämäni voimakkaimmista kokemuksista. En kykene objektiivisesti erittelemään mitä silloin tapahtui, kokemus on yksi suuri aistien, vaikutelmien, ajatusten ja tulkintojen kudos, joka jätti pysyvän jäljen minuun. Eräänlainen totaalinen ja äärimmäisen subjektiivinen kokemus, ”maaginen” kokemus, kuten monet paikalla olleet sitä kuvasivat.

Olimme majoittuneet teltoihin Palenquen raunioiden ulkopuolelle, tarkoituksenamme osallistua kansainväliseen meditaatioon talvipäivänseisauksen hetkellä viideltä aamuyöllä. Tämän jälkeen tarkoitus oli siirtyä temppelialueelle, jossa koottaisiin keskusalttari, pyytäisimme lupaa seitsemältä eri suunnalta, ja tanssia harjoitelleet osallistujat esittäisivät tanssinsa.

Illalla alkoi sataa, ensin rauhallisesti, sitten kaatamalla. Sateelle ei tullut loppua, ja suurin osa ihmisistä oli vetäytynyt teltoihinsa odottamaan aamun seremoniaa. Yritin nukkua, ja huomasin että syntyvät mielikuvat olivat erikoisen ahdistavia. Ne olivat välitilan kuvia, jolloin mieli vaeltelee vapaana mutta ei ole vielä unessa. Yhtäkkiä tulin tietoiseksi siitä, että jokainen ajatukseni alkoi kääntyä inhottavaksi versioksi itsestään: ajattelin Ha O Mek Kan maksimiamia, *sinä olet toinen minä*, ja näin ihmisiä jotka leikkelivät kasvojaan ottaakseen toisen kasvot. Havahduin enemmän hereille – en koskaan ajattelisi noin! Muutkin neutraalilta tuntuvat ajatukset kiertyivät kummallisella tavalla rumaksi versioksi itsestään, ja pian näin demoniarmeijan joka lähestyi minua. Terästäydyin, sillä tunsin että kyseessä on jonkinlainen testi. Ajatukset eivät olleet minun, ja minun tulisi vastustaa niitä, näyttää etten anna periksi ja olen tietoinen. Päätin vastustaa tekemällä tyhjäksi ja vähättelemällä jokaista demonia jonka kohtasin. En suostunut pelkäämään tai pakenemaan, vaan olin välinpitämätön, jopa sääliä, ja nauroin kaikelle mitä demonit yrittivät.

Samalla havahduin ajattelemaan, että juuri sillä hetkellä elimme ihmiskunnan pimeimpiä tunteja: tapahtuman taustalla olevan myytin mukaan Maa oli kiertoradallaan kauimmaisessa pisteessä galaksin keskuksesta, ja vuosituhantinen matka lisääntyvää valoa kohti alkaisi viideltä aamuyöllä. Tämä todellakin oli ihmiskunnan historian pimein yö – hetki kaikkein kauimpana ”taivaan sydäimestä”, josta kaikki hyvä säteilee. Juuri tänä yönä ylitettäisiin kynnyksen, ja siihen oli vielä tunteja aikaa. Nämä viimeiset pilkkopimeät tunnukset olivat todellinen koitos, jolloin toivottomuus olisi suurimmillaan. Minun olisi pakko mennä tulen luokse, sinne missä oli muita ihmisiä ja ainakin joku valvoisi. Vain yhdessä voisimme vastustaa manipuloivaa pimeyttä.

Lähdin teltastani pimeään kaatosateeseen, tietämättä missä kaikki muut olivat. Kuulin rummutusta, ja suunnistin sitä kohti. Ympäröivä sademetsä oli säkkipimeä, ja haparoin epätasaisen maan ja kasvillisuuden läpi askel kerrallaan. Minulla oli pieni taskulamppu, josta oli tuskin lainkaan apua. Kahlasin jopa puron yli näkemättä lainkaan eteeni. Puiden takaa kajasti tulen loimu ja rummutus, ja näin edessäni lukemattomia selkiä – minulle tuntemattomat ihmiset olivat muodostaneet piirin tulen ympärille, ja näytti että paikalla olisi ollut satoja ihmisiä. Ilmassa kuului kuumeinen rummutus, ja ihmiset lauloivat ja heiluilivat tiivissä ringissänsä. Toivoin, että näkisin jonkun tuttuni, ja aloin kiertää piiriä ihmisten selkien takana. Rankkasade jatkui ja jatkui, vaatteeni olivat jo läpimärät ja liukastelin mutaisella maalla sandaaleissani.

Aina yhden laulun lakatessa joku aloitti uuden, johon muut liittyivät mukaan. Monet lauluista olivat samoja kuin Ha O Mek Kassa laulettu. Tunnelma oli oudon kuumeinen ja tuntui että tulen ja veden intensiivisyys villitsi ihmisiä. Yhtäkkiä uusi laulu alkoi ja seisahduin – se oli laulu kolibrin tulen keskellä – laulu josta olin muutamaa tuntia aikaisemmin puhunut Oscarille, jota hän ei ollut koskaan kuullut. Olin seisahdunut sadoista ihmisistä juuri Oscarin selän taakse, juuri laulun alkamisen hetkellä. Laulun intensiivisyys ja siihen liittyvät muistot ensimmäisestä temazcalistani nostivat ihokarvani pystyyn, ja riemusta kiljahtaen tungin piiriin Oscarin viereen. Hän nauroi ja halasi minua, ja hyppi innoissaan, ja yhdessä ihmettelimme, mikä täydellinen synkronia! Juuri nyt, juuri tämä laulu, jota en ollut kuullut yli vuoteen ja josta juuri olimme puhuneet – se oli johdattanut meidät yhteen.

Piirin keskellä oli Santiago ja hänen vartioimansa tuli. Kaatosateenkin keskellä tuli paloi raivokkaasti, mutta vaati jatkuvaa työtä. Suuri osa ihmisistä oli uushenkisiä matkailijoita, jotka kaikki olivat saapuneet Palenqueen suurta syklin vaihdosta varten. Vain noin puolet Cita milenarian osallistujista oli paikalla, ja he toimivat eräänlaisina seremoniamestareina: Mazatl soitti kuumeisesti omaa rumpuaan, Shakti ohjasi uusia saapuvia energeettisesti hyvään järjestykseen, **Serafin** ohjasi jonkinlaista tanssia ja muut lauloivat, sillä 13 päivän aikana useiden laulujen sanat olivat tulleet tutuiksi. Tunnelma oli maaninen: mitä rankemmin satoi, sitä enemmän ihmiset riehaantuivat, ja pian toiminnassa alkoi tuntua yhteisymmärrys. Tulen heikentyessä piiri tiivistyi, ja sen roihahtaessa monet heittivät kätensä ilmaan.

Myös Marzo ja Silvine saapuivat paikalle, Marzo ryhtyi laulamaan ylä-ääniä ja soittamaan huehuetlia. Piiri oli kasvanut niin isoksi, että se jaettiin kahteen: toinen pienempi piiri muodostui suuremman sisään lähemmäksi tulta. Tunnelma muuttui vielä intensiivisemmäksi, ja laulujen välillä Marzo ohjasi rukouksia. Hän kuvasi myöhemmin, miten ihmismassan yhteinen ääni ja harmonia sai hänet liikuttumaan: hän kiitti Taivaan sydäntä ja Suurta henkeä, ja kaikkia paikalle löytäneitä purskahtaen samalla itkuun. Liikutus tarttui, ja näin kyyneleitä monen silmissä. Rummutus, laulu, tanssi ja rukoilu jatkuivat vielä tuntikausia, ja oman itsen rajat tuntuivat häviävän entisestään. Vieressäni oleva Hortencia osoitti minulle yllä kaartuvia korkeita puita: *"Esi-isät ovat täällä läsnä."* Näin selkeästi vanhojen köyryselkäisten hahmojen kumartuvan tulen puoleen, kuin suojaen sitä sateelta. Myös liekeissä oli kasvoja: vanhoja ja kurttuksia, mutta myös vauvojen kasvoja. Maisema oli herännyt eloon kaikkialla ympärillä, kaikessa oli inhimilliset kasvat.

Kenttäraportissani kuvasin valvojaisia seuraavasti: *"En voi puhua siitä. Se oli elämäni voimakkain kokemus. Minusta tuntuu että minun pitäisi kirjoittaa runo, tai laulu, tai maalata taulu, mutta en voi kuvailla kokemusta suoraan sanoin, se oli kuin toisesta maailmasta. Olimme siellä tunteja, itse olin paikalla noin keskiyöstä aamu kahdeksaan. Se oli todella hullua, kuin toiseen ulottuvuuteen menemistä. Ihmiset nauroivat, itkivät, tanssivat, jotkut kaatuivat maahan... Ehkä jouduimme jonkilaiseen kollektiiviseen psykoosiin. Se oli jotain todella kollektiivista ja spontaania, kukaan ei olisi voinut suunnitella sitä, mutta jokainen teki osuutensa."*

Valvojaiset kestivät koko yön, ja meditaation koittaessa hiljaisuus oli käsinkosketeltava tuntikausien rummutuksen ja laulamisen jälkeen. Tuolla kansainvälisesti yhdistävällä hetkellä jotkut osallistujista, minä mukaan lukien, näkivät ilman halki liikkuvia nauhamaisia kierteitä. Yhteisesti nämä tulkittiin energioiksi, ja maailmanlaajuisen hyvän intention ilmentymäksi. Hiljaisuuden jälkeen joku aloitti Isä meidän rukouksen espanjaksi, johon monet liittyivät mukaan eri kielillä. Tämän jälkeen Silviane lauloi englanniksi, ja taas monet itkivät. Pikkuhiljaa aurinko alkoi nousta, ja laulu alkoi hiljentyä. Kukaan ei poistunut piireistä jotka olivat muodostuneet, ilmassa oli sanaton sopimus syntyneessä tilassa pysymisestä.

Kahdeksalta aamulla satoi edelleen, mutta paikalle tuli enemmän ja enemmän ihmisiä, monet Guatemalasta tai kauempaa kuten Israelista. Ihmiset kiittivät ja toivat lahjoja ja tervehdyksiä seremoniamestareille. Marzo ilmoitti, ettei enää ollut tarpeen mennä varsinaisille raunioille, se tulisi olemaan pinnallinen seremonia sen jälkeen, mitä yöllä tapahtui. Kaikki se, minkä oli tarkoitus tapahtua, oli jo tapahtunut, ja vielä intensiivisemmällä ja voimakkaammalla tavalla kuin koskaan olisi voitu suunnitella. Rituaalin keskiössä ollut tuli vietiin takaisin Ha O Mek Kaan, jossa sen lopulta annettiin sammua *casa del fuegossa* 22.12., jossa osallistujat jakoivat kokemuksensa viimeisen kerran ja Cita milenaria suljettiin.

Jälkikäteen talvipäivänseisauksen yöstä kysyttäessä kaikki aloittivat kuvaamalla oikeiden sanojen löytämisen vaikeutta. Keskustelun edetessä tapahtumat puettiin myyttiseen muotoon ja termeihin, erityisesti valon ja pimeyden dynamiikkaan. Greenwoodin mukaan ”mytologia tarjoaa kontekstin ja kielen kokemukselle” (2005: 81).

Selittävän yhteisen viitekehyksen tärkeys tulee näkyviin sellaisten läsnäolijoiden kokemuksessa, jotka olivat paikalla valvojaisissa, mutta eivät osallistuneet Cita milenarian valmistelemaan osioon. Osalla heistä oli vahva fyysinen reaktio, tunne energiasta joka nousi ylös selkäranka pitkin, ja siihen mennessä kun se saavutti otsan, eräs paikalla olleista oli pyörtnyt ja toinen pudonnut polvilleen. He tulkitsivat tämän henkisenä puhdistuksena, mutta se koettiin epämiellyttäväksi ja arvaamattomaksi, siinä missä Cita milenarian osallistujat kuvasivat kokemusta positiiviseen sävyyn, ja aina valoon ja pimeyteen liittyvin termein.

Kokemus oli hyvin voimakas Mazatlille, joka oli tullut tapahtumaan puolisonsa mukana. Hän haki pitkään sanoja, ja lausui ne lopulta huolellisesti nauhalle:

”Vasta sinä yönä ymmärsin todella millainen potentiaali meillä on valon olentoina (seres de luz). Se miten pystymme organisoitumaan, harmonisoitumaan, niin äärimmäisessä tilanteessa kuin se aamuyö. Kaikki minkä koimme siellä, oli jotain... tunnen että se muutti meitä perinpohjaisesti, (nos ha cambiado, nos ha transformado). Syntyi niin vahva harmonia että se voi yhdistää meidät universaalin järjestykseen, Äiti maahan, tähtiin, muiden planeettojen olentoihin, galakseihin. Henkilökohtaisesti koin jotain, mitä sillä hetkellä en kertonut kenellekään, enkä melkein kerro nytkään, mutta näin (naurua) ja tunsin olentojen läsnäolon jotka eivät ole täältä maasta. Ainakin minun näkökulmastani tämä on ollut todella voimakas lähentyminen harmoniaan, energeettiseen henkisytyteen joka on muuttanut minun tapani havaita ympäristöni, nauttia ravintoa, kiittää kaikesta siitä, kiittää siitä että olemme elossa. Mielestäni on tarpeellista jatkaa tämän muutoksen vahvistumista, henkistä ja ruumiillista vahvistumista, meillä on vastuu siitä. Jokaisen täytyy tehdä henkistä työtä. Uskon että kohtaamme vielä näillä poluilla, ja että kaikki se rakkaus ja ilo ja vapaus jota olemme tunteneet, jatkaa laajentumistaan. Haluan kiittää Suurta henkeä ja esi-isiä tästä avautumisesta, tlazokamati bayokum.”

(Mazatl, 29, 22.12.)

Mazatlin puoliso Shakti (29) kommentoi tähän samassa yhteydessä:

”Haluaisin sanoa, esimerkiksi niistä olennoista jotka ilmentyivät (manifestaron) puolisololleni, selventääkseni (naurua), että hän on varsin skeptinen. Jos jotkut ystäväni sanoisivat niin, en epäilisi, mutta on hyvin yllättävää että juuri hän sanoo noin niin varmasti. Siksi se oli minusta yllättävää että hän sanoi niin, mutta en epäile hetkeäkään. Myös siksi että ilmentyi monia erilaisia maantieteellisiä Äiti maan olentoja, mutta myös galaksin olentoja. Koin selvästi että muinaiset palasivat. Tai ennemminkin, että he eivät ole koskaan lähteneenkään. Täällä he ovat, puissa, tulesa, vedessä... Olemme vain unohtaneet miten tuollaisiin asioihin saadaan taas yhteyts”.

Kokemuksen keskellä oli konkreettisesti ollut tuli, joka oli koko tapahtuman symbolisessa keskuksessa. Sen myyttistä roolia rakennettiin jälkikäteen yhdessä muiden kanssa: Santiago puhui minulle tulen merkityksestä hänen puolisonsa Carlan ollessa läsnä, ja hän korosti puhuessaan heidän suhteensa tärkeyttä. Osa tulesta oli jätetty Ha O Mek Kaan, Carlan tehtävänä oli pitää se palamassa sen ajan kun olimme poissa.

”Kun tuli sytytettiin, silloin ensimmäisenä päivänä, ymmärsin että tämä on erityinen tuli, se suojelee meitä pimeydeltä. Koska laitoimme siihen yhteisen intentiomme, se sisältää meidän henkemme ja koko tämän tapahtuman

onnistuminen riippui siitä. Myös meidän henkemme riippui siitä, koska joskus seremoniat voivat olla intensiivisiä ja jopa vaarallisia, sillä nämä työt houkuttavat pimeitä voimia. Jos jotain olisi tapahtunut sille tulelle, kuka tietää missä olisimme nyt. Pimeyden voimat ovat niin voimakkaita.”

Carla (37) kuvasi omaa kokemustaan kyynelsilmin:

”Tämä tuli on yhtä kuin me. Tarkoitan, me kaikki, mutta myös minä ja hän. Meidän kuuluu olla yhdessä ja auttaa toisiamme aina.”

Myös Oscar kommentoi tulen merkitystä:

”Vasta kun olin taas Meksiko Cityssä, luultavasti 25. päivä, juttelin ystäväni kanssa siitä mitä tapahtui ja aloin ymmärtää, rakennella paremmin järjestykseen sitä mitä tapahtui. Hän sanoi että olimme tulen vartijoita, ja kun ajattelee tarkemmin, se ei ollut mikä tahansa tuli vaan fraktaali siitä mitä tapahtui kosmisella tasolla, pitkässä yössä jota ihmiskunta on elänyt vuosikausia, ja elimme sen siellä. Siltä minusta todellakin tuntuu. En ole löytänyt sanoja tuolle kokemukselle. Se tuntuu oikealta, ja mitä enemmän ajattelen sitä, olen kiitollinen siitä että sain olla osa jotain niin suurta.”

Yön tapahtumia kuvattiin ”täysin maagisina” (*totalmente mágica*). Termeinä esiin nostettiin erityisesti valo ja pimeys, tuli ja vesi, sekä feminiininen ja maskuliininen. Kaikki nuo vastakohtat tulivat yhteen kokemuksessa, ja niiden vuorovaikutusta kuvattiin ”taisteluna”, ”leikkinä”, ”ikuisena tanssina” ja ”kosmisena pelinä”, joka koettiin pohjimmiltaan harmonisena.

”Isäni sanoi että se oli tulikokeeni, valmistumiseni henkisellä polulla. Minä sanoin hänelle, että se oli initiaatio. Ymmärsin miten valon ja pimeyden tanssi on ikuinen, ja miten meillä on oma osamme siinä. Ymmärsin että pimeyttä vastaan ei tule taistella, vaan sitä tulee syleillä ja silloin se muuttuu. Torjumisella luodaan vain lisää vastustamisen energiaa, mutta meillä on kyky tehdä muutoksia todellisuudessa. Nyt minulla on varmuus siitä työstä joka minun täytyy tehdä tässä elämässä, tämä kaikki auttoi minua löytämään suunnan.”

(Elizama, 17, Ha O Mek Ka 22.12.2012)

Kaikki olivat myös kokeneet yhteyden luonnonvoimiin: kun ihmiset hajaantuivat tai laulu vaimeni, sateen koettiin vahvistuvan. Yhteen tuleminen ja voimakkaampi laulaminen taas saivat tulen voimistumaan. Kokemuksen myyttiset tulkinnat nousivat esiin kuin itsestään: assosiatiivisen ajattelun mytologinen kaava yhdistää kokijan ulkoisiin prosesseihin (Greenwood 2009: 82).

”Se yö ylitti kaikki odotukseni, moninkertaisesti. Ja sekin vielä, ettei valvojaisia oltu suunniteltu. Se kaikki tapahtui jonkin korkeamman tahdon mukaan, juuri oikealla tavalla. - - Sateen alkaessa piirissä oli tyttö, joka soitti omaa rumpuansa. Hän oli ihmeellinen, niin voimakas ja vahva ja kaunis. Näytti ettei hän välitä yhtään miten paljon vettä tuleekin, hän nauroi ja huusi meille ”voimaa”. Samoin kun Sylviane joka tuli keskiyön jälkeen ja oli niin rauhallinen ja lauloi silti niin vahvasti. Minä olin tuntenut itseni surkeaksi sateen alkaessa, ensin oli niin epämurkavaa ja ajattelin vain mennä teltaani. Minua jotenkin hävetti, enhän ole niin vahva ja ihmeellinen tai tunne tätä perinnettä. Sitten jokin muuttui, se oli kuin sähköä ilmassa. Minä sain voimaa siitä kuvasta, miten vahvoja nuo naiset olivat. Kyllä minäkin pystyn! Miksi olisin sen vähäisempi? Tunsin sen voiman minussa, ja näin itseni heissä. Olemme lopulta kaikki samaa, kaikki naiset. Ja miehet myös. Lopulta kaikki on samaa, vaikka maailmassa on tämä duaalisuus. Nyt kun ajattelen sitä myöhemmin, sama tapahtui elementtien tasolla. Vesi ja tuli, tiedäthän? Vaikka ne näyttivät kamppailevan, niillä on omat paikkansa ja ne toimivat yhdessä. Vesi on feminiininen elementti, ja tuli maskuliininen.” (Hortencia)

Ainoa mukana ollut alkuperäiskansan edustaja Michel oli ollut skeptinen tapahtumasta alusta alkaen. Hän ei pitänyt 21. päivää sen merkittävämpänä kuin muitakaan päiviä, mutta viittasi näkemyksessään valoon ja pimeyteen:

”Tuona yönä oli energioita jotka olisivat voineet manipuloida meitä. Onneksi toimimme herkästi ja pystyimme voittamaan sen pimeyden. Pimeys halusi käyttää meitä (trabajarnos), mutta sydämemme voittivat. Pimeys olisi voinut voittaa, sinä näit sen. Jos pimeys olisi voittanut, ehkä sen sijaan että olisimme täällä toteuttamassa projekteja ja edistämässä valoa, ehkä tappelisimme keskenämme, kiistelisimme tai sotisimme. Tai jokainen olisi palannut omaan maahansa jakamaan väärää tietoa. Sen sijaan, koska voitimme, valo voitti, ja työskentelemme paremman maailman puolesta. Mutta pimeys olisi voinut voittaa, niin ei tapahtunut. Emme antaneet sen voittaa. Se on intentio, energia työskentelee joka hetki. - - Aina on ollut valon ja pimeyden taistelu, ja tulee aina olemaan. Jos nyt tulet voitetuksi, voit palata maahasi tai toisiin maihin, kylvämään pelkoa, kylvämään epätoivoa, kylvämään sota, väkivaltaa. Mutta jos tunsit sen harmonian kaikista ihmisistä, eri puolilta maailmaa, jotka olimme siellä, menet kylvämään rauhaa, harmoniaa ja toivoa. - - Voisimme tehdä saman minkä tahansa luonnonilmiön ja päivän kanssa. Tai jos ei ole luonnonilmiöitä, ihmisen energia on niin vahva, että voimme manipuloida niitä ilman että olisi samanaikaisia universumin tai astrologisia ilmiöitä. Ihmisen voima on niin suuri että voimme manipuloida elementtejä. - - Täytyy olla varovainen, koska ihmiset jotka eivät tunneneet energioita ja nyt tuntevat, voivat tulla helposti manipuloituiksi. Tässä tapauksessa, monilla meistä oli onni olla Marzon seurassa, joka ei manipuloinut meitä. Ei, hän virtasi, se mitä hän teki oli virrata. Eivätkä hänen esi-isänsä olleet sanoneet hänelle mitä tulisi tehdä. Ei että hän toisi meidät tänne, tai että näin tapahtuisi. Hän virtasi, ja se oli parasta mitä hän voi tehdä. ja hän teki sen minun nähdäkseni hyvin. Koska hän ei antanut länsimaisen tiedon manipuloida itseään, eikä hänellä myöskään ole alkuperäiskansojen tietoa. Jos hän olisi ymmärtänyt alkuperäiskansojen tietoa,

monista eri maista olisi tullut intiaaneja tukemaan häntä. Siispä hän virtasi. ja teki parhaansa.”

Nämä kommentit edustavat intensiivisimmin tapahtumissa mukana olleiden osallistujien kokemusta. Jotkut mukana olleet eivät kokeneet mitään kovin intensiivistä. Tässä on Kapfererin rituaaliteorian vahvuus: se kykenee kuvaamaan muuttuvia prosesseja ja olosuhteita pysyen silti koherenttina. Rituaalin voimaa selittävät dynamiikat (aistit, henkilökohtaiset, sosiaaliset, poliittiset, poliittiset, kosmiset prosessit) ja niiden keskinäiset suhteet ovat erilaisia eri ihmisille ja erilaisissa tilanteissa, varsinkin monikulttuurisessa uushenkisessä kontekstissa (ks myös Luhmann & Cassaniti, 2014). Cita milenariassa viitekehystä ja siihen liittyviä symboleita käsiteltiin pitkään ja intensiivisesti, ja se oli hyvin kokonaisvaltainen rituaali.

Myytti tulee todeksi kokemuksessa, samalla kuin se rakentaa sen muotoutumista. Valon lisääntyminen ja pimeyden väistyminen oli koko tapahtuman ajan sen taustalla oleva selittävä myyttinen kuvio. Positiiviset ja miellyttävät kokemukset merkitsivät valon läsnäoloa, ja negatiiviset tai yllättävät kokemukset puhdistumista ja myös aina valon lisääntymistä. Sama dynamiikka vaikuttaa aina henkisen polun taustalla ja ohjaa pyrkimään valoa kohti oman itsen ja egon kanssa työskentelyn kautta.

Kaiken kaikkiaan 21.12.2012 oli kulminaatiopiste jokaisen omassa henkisen kasvun ja valon lisääntymisen prosessissa, jonka yhteydessä omaa elämää ja haasteita reflektoitii. Kysyessäni tuon yön merkityksestä koko ihmiskunnan kollektiiviselle tietoisuudelle, kaikki haastattelemani sanoivat, että muutos oli lopulta täysin sisäinen. Ulkoisenkin maailman muutos tapahtuisi lopulta yksilöiden sisältä käsin.

Tämä on klassinen ongelma jonka suuria muutoksia odottava liike kohtaa: julkinen odotettu muutos tulee sisäiseksi, ja siten yksityiseksi, ja siten ”uusi aika” säilytetään vastakkaisista todisteista huolimatta.” (Sutcliffe 1998: 36)

”Cita milenaria muutti elämäni, totaalisesti. Minulla ei ollut mitään odotuksia ja kaikki mitä koin ylitti kaikki mahdolliset ajatukset moninkertaisesti, todella, todella, todella! Seuraava päivä aina ylitti edellisen, ja sitä seuraava taas sen, en olisi kuvitellut että tapahtuu kaikki tuo. Siitä lähtien olen nähnyt elämäni jakautuvat kahteen: ennen ja jälkeen 21.12.2012. Kaikki ihmiset joihin tutustuin, jotka jo tunsin, tiedän että tulemme edelleen näkemään, tulemme jatkamaan työskentelyä. Eikä vain tässä elämässä vaan muissa elämissä. Minusta tuntuu

että olemme tehneet niin, olemme tehneet niin miljoonia kertoja. Tällä kertaa onnistuimme, kaikki meni hyvin, niin kuin kuului mennä. Ja siitä lähtien olen nähnyt miten monet ihmiset muuttuvat. Kaikki muuttuu jo, kaikki on koko ajan parempaa. Ihmiset löytävät yhteyden ja ilmassa on paljon magiaa, sen näkee. Duaalisuus valon ja pimeyden välillä on selkeämpää ja tie on helpompi valita. Meillä menee todella hyvin. Tavallaan on hyvä ettei sieltä ole kuvia, se on jotain niin puhdasta, niin intiimiä, se miten tuo päivä elää minusssa. Kuva, joka eniten vaikutti minuun ja jonka säilytän sydämessäni, oli lopuksi, kun olimme meditaatiossa ja kaikki pitivät käsiään ylhäällä. Olin valmiina nukahtamaan, mutta katsoin ylöspäin ja näin edessäni käsiä, eri värisiä, eri kokoisia, ja takana viidakon puut, se oli hyvin voimakas hetki. Huomasin että kaikki olemme samaa, että todellakin on ihmisiä jotka kerääntyvät yhteen, ja on ihmisiä jotka muodostavat yhteisöjä, ja on ihmisiä jotka haluavat kaikkea tuota. Tuo kuva sieltä, se pitää minut elossa ja iloisena tekemässä sitä mitä teen.”
(Oscar, tammikussa 2013)

Sen lisäksi, että myyttiset tarinat vaikuttivat tapahtumalle annettuihin tulkintoihin, kokemus johti uusien tarinoiden luomiseen. Heti tapahtuman jälkeen Marzo Yuk Quetzal ryhtyi kirjoittamaan kirjaa josta tulisi osa seuraavan suuren syklin mytologiaa: *El encuentro con la Cita Milenaria del 2012: El gran sueño hecho realidad*. (Cita milenarian 2012 kohtaaminen: Suuri toteutunut unelma).

“Viimeinen kappale [kirjastani] tulee olemaan Esi-isien jälleennäkeminen (El Re-encuentro de los abuelos), koska kaikki jotka olimme siellä, olemme isoisiä ja -äitejä. Siitä tulee muistelman, historiikki, siitä miten muinaiset toteuttivat suuret kohtaamisensa, ja miten tällä ratkaisevalla hetkellä ihmiskunta vastasi kutsuun. Yhtäkkiä olimme siellä kaikki. Se mistä paljon puhuttiin, se esimerkki josta monet uuden aikakauden veljet puhuivat niin paljon. Suurin osa oli siellä koko sydämestään. Ne olivat satureita jotka todella uskalsivat.” - - “Minusta tuntuu että minulle jäi selväksi työ joka on tehtävä seuraavien 13 000 vuoden aikana, tapaamisen valmisteleminen. Uudelleen. (aurua) Ehkä olimme silloin 26 000 vuotta sitten. Ja 13 000 vuotta sitten. Ja joka kerta kun palaamme, se on vain yksityiskohtien hiomista.”

Myös José Luis Valle Galindo ryhtyi kirjoittamaan uutta teosta, ja hän huomautti myös tulevan lopputyöni olevan osa ”seuraavaa kaanonia, joka valmistaisi tulevia sukupolvia uusiin tapaamisiin” (*citas*).

Vaikka Cita milenarian 13 päivän rituaali oli ensimmäistä kertaa järjestetty, sen ympärille kehittyvässä mytologiassa se nähtiin ikuisena ja toistuvana. 13 000 vuoden välein kutsun kuulevat ihmiset (samat, reinkarnoituivat sielut) palaisivat tekemään samaa kosmista työtä, joka toteutuisi joka kierroksella paremmin. Yhteen

kokoontuminen ja henkinen puhdistautuminen vaikuttaisivat kollektiivisesti koko ihmiskuntaan ja todellisuuteen, ja nostaisivat kokonaisuutta joka kerta korkeammalle tietoisuuden tasolle. Tapaisimme aina uudestaan ja uudestaan, ja alkaisimme ehkä muistaa paremmin. Tässä käsityksessä on samankaltainen eetos kuin Kapfererin tarkastelemassa Suniyamassa (1997). Rituaaliin liittyvän kosmologian mukaan se on ensimmäinen luomisriitti, joka on aina toteutuksessaan alkuperäinen: siinä syntyy koko kosmos. Jokainen rituaalin toteutus on toistuvuudesta huolimatta alkuperäinen ja sisältää kaikki ensimmäisen potentiaalit (177). Tässä väitteessä on ideologinen ja instrumentaalinen arvo, joka hämärtää sen että muutoksia todella on tapahtunut (Kapferer 2004: 45).

Myytti muinaisten mayojen paluusta tuli todeksi Cita milenarian rituaalissa.

”Uskon että eletty kokemus on se joka tekee meistä ihmisiä. Se rakentaa ja jälleenrakentaa meidät yksilöinä, mutta myös yhteiskuntana. Siispä meillä ihmisillä on mahdollisuus elää, elää, elää, elää, elää ja kokea. Ajattelemme että kaikki muut tekevät hulluuksia ja varmasti muut ajattelevat samaa meistä (naurahtaa). Esitän kutsun, että poistamme mielen sisäiset rajoitukset ja pelkomme ja ennakkoluulomme, ennenkaikkea ennakkoluulomme, kaikki valmiit muiden määrittämät konseptit. Kutsukaamme itsemme kokemaan toisenlaisen olemisen mahdollisuus. Uskon että kun poistamme sen verhon silmiltämme, niin ohut kuin se onkin, mutta niin todellinen, uskon että nyt on mahdollista alkaa tietoisuuden laajeneminen koko maailman tasolla, kaikilla koti Äiti maan elävillä ja tuntevilla olioilla. Tlazokamati, bayokum.”
(Shakti, 22.12.2012, matkalla Palenque - Ha O Mek Ka)

6 LOPUKSI

Tutkielmani kuvaa etnografisesti Cita milenariaa, uushenkistä rituaalia, joka ajoittui maya-kalenterin suuren syklin vaihdokseen 21.12.2012. Se on muinaisen maya-kalenterin päättymisen hetki, josta uuden ajan ajateltiin alkavan. New age -ajattelun mukaan tuloillaan olevaa uutta aikaa leimaa ihmiskunnan korkeampi, kollektiivisempi tietoisuus, joka ei ole kiinnittynyt egoon. Nykyinen maailmantila on valitettava, ja sodat ja kurjuus johtuvat egotietoisuudesta.

Henkinen kokemus on äärimmäisen subjektiivinen, eikä toisen kokemia merkityksiä koskaan voi täysin tavoittaa. Olenkin pyrkinyt kuvaamaan niitä laajoja yhteyksiä, joiden kautta erään voimakkaasti tapahtumaan eläytyneen osallistujan toteamus ”rituaali on

todellisuuden muokkaamisen väline”, tulee todeksi. Keskeinen tutkimuskysymykseni on: Missä mielessä rituaali on todellisuutta muokkaava?

Itse eläydyin neonatiiviin kokemukseen niin vahvasti, että koin henkilökohtaisesti todellisuuden muuttuvan. Kokemuksen hiipuminen ja etäisyyden saaminen on vienyt aikansa, ja aiheen työstäminen on ollut todella haastavaa. Kokemuksen kuvaileminen on paennut yrityksiäni, ja tässä tutkielmassa olen aloittanut turvallisesti kaukaa aiheesta, kuvaamalla rituaalin kansainvälistä ja yhteiskunnallista viitekehystä. Kerros kerrokselta olen tullut lähemmäs varsinaista rituaalin kulminaatiota, 21.12. aamuyötä, jolloin sen suurimmat vaikutukset havaittiin. Olen tarkastellut Cita milenariaa Kapfererin rituaaliteorian valossa erilaisten dynamiikkojen yhdistelmänä, jossa todellisuutta voidaan muokata sekä kosmisella, yhteiskunnallisella, sosiaalisella että henkilökohtaisella tasolla. Olen pyrkinyt kuvaamaan niitä elementtejä jotka vaikuttivat rituaaliin itseensä, ja lopulta kokemukseen todellisuuden muutoksesta. Toivon välittäneeni välähdyksen siitä muutosvoimasta, joka rituaalilla voi olla, kun sen maailmaan uppoutuu ja sallii sen tehdä tehtävänsä.

Tutkimusotteeni on hyvin fenomenologinen ja subjektiivista kokemusta painottava, haastateltujen osallistujien näkemysten lisäksi käsittelen myös omaa kokemustani todellisuuden muutoksesta. Vaikka en kokenut varsinaisesti uskovani tapahtuman taustalla oleviin näkemyksiin, koin voimakkaan kehollisia kokemuksia jotka sopivat yhteen tapahtuman luonteeseen liittyvien myyttisten näkemysten kanssa. Uushenkinen toiminta aiheuttaa epätyypillisiä kokemuksia, jotka sitten selitetään läheisestä, usein myyttisestä viitekehystä löytyvällä selityksellä. Samalla tavoin Cita milenarian rituaalinen toiminta sai aikaan kokemuksia, jotka sitten selittyivät siihen liittyvällä kosmisella ja sosiaalisella viitekehysellä.

Tapahtumaan saapui osallistujia enimmäkseen Meksikosta, mutta myös muualta Pohjois- ja Etelä-Amerikoista, sekä Euroopasta. Kaikkia yhdistivät keskiluokkainen tausta ja aiemmat alustavat kokemukset uushenkisestä toiminnasta. Suuri osa oli matkalla etsimässä alkuperäiskansojen tietoa, joka käsitettiin harmoniseksi olemisen tavaksi ja pohjimmiltaan esoteeriseksi viisaudeksi.

Osallistujien puheista nousivat toistuvina esiin käsitteet energia, oma polku, henkilökohtaisen työn tärkeys, valo ja pimeys, ego, ja identiteetti. Näiden varaan rakentuu maailmankuva, jossa oman itsen henkinen harjoittaminen vaikuttaa lopulta myös ulkoiseen maailmaan.

Cita milenaria on kansainvälisen new age -ajattelun meksikolainen ilmentymä, jonka taustalla on maya-vanhin Marzo Yuk Quetzal. Hän on jo vuosikausia tehnyt energieettistä työtä perustamastaan intentionaalisesta yhteisöstä, Ha O Mek Kasta, käsin. Cita milenaria pohjautuu José Luis Valle Galindon samannimiseen teokseen, joka mukailee kansainvälisesti tunnetun new age -myytin keskeisiä periaatteita. Myytin mukaan muinaiset täydellisen tietoisuuden saavuttaneet viisaat, kuten Jeesus Kristus ja Buddha, palaavat uuden aikakauden alussa, ja vaikuttavat koko ihmiskunnan tilaan. Meksikolaisessa versiossa paluun tekevät myös muinaiset mayat, ja heidän

jumalhahmonsa sulkakäärme Kukulkan, sekä atsteekkien vastaava myyttinen hahmo Quetzalcoatl.

Tähän paluuseen valmistauduttiin 13 päivää kestäväällä henkisen ja fyysisen puhdistautumisen jaksolla, joka koostui monista erilaisista kehoon ja mieleen vaikuttavista tekniikoista, kuten paastosta, rukouksesta, laulusta, joogasta, meditaatiosta ja temazcalista, joka on monissa alkuperäisamerikkalaisissa perinteissä esiintyvä pyhä sauna. Valmistautuminen huipentuisi 21.12.2012 pidettävään seremoniaan Palenquen maya-temppeleillä, jonne on haudattu myös yksi muinaisista viisaista, kuningas Pakal Votan.

Meksikon yhteiskunnallinen tilanne on valitettava huumesodan ja korruption keskellä. Väkivalta on yleistä, ja valtion historiaan punoutuu vahvasti kuoleman symbolinen teema. Ha O Mek Kan yhteisössä vallitsee käsitys, jonka mukaan valtaapitävät työskentelevät pimeiden voimien kanssa, ja nykyinen presidentti on turvautunut maagiisiin keinoihin valtaan päästäkseen. Vallitsevat pimeät voimat hallitsevat passiivista kansaa pelon kautta, pimittämällä näiltä tietoisuuden todellisista juuristaan ja jumalallisesta identiteetistään täyteen tietoisuuteen ja luovuuteen kykenevinä ihmisinä.

Cita milenarian tarkoitus rituaalina on palauttaa tuo kosminen, pystyvä tietoisuus kansalle osallistuen samalla kansainväliseen new age -myytin mukaiseen koko ihmiskunnan tietoisuuden nostamiseen korkeammalle tasolle. Korkeampaan tietoisuuden tasoon viitataan maya-tietoisuutena, joka on sisäsyntyisenä kaikissa ihmisissä. Sen tärkein ominaisuus on ykseyden kokemus, joka on myös maagis-myyttisen ajattelun ja kokemisen tavan ytimessä.

Rituaalin voima nousee siitä, miten se on sisäisten dynamiikkojensa kautta punoutunut sekä kosmisiin, yhteiskunnallisiin, poliittisiin, sosiaalisiin ja henkilökohtaisiin dynamiikoihin. Rituaali, aivan kuten magiakin, vaikuttaa aistien kautta, ja ne molemmat ovat pohjimmiltaan täysin inhimillisestä olemassaolosta ja sen läpikotaisesta sosiaalisuudesta kumpuavia. Cita milenarian tiivis sosiaalinen ympäristö oli hyvin tunteellinen, ja urbaanit osallistujat kokivat välähdyksen natiivista yhteisöelämästä.

Cita milenarian rituaali oli virtuaalinen tila, jonka suhde todellisuuteen on kuin syvyyden suhde pintaan. Aktuaalinen pinnan taso, arkipäiväinen todellisuus, on kaoottista ja ihmisten risteävien intentioiden, tunteiden ja pyrkimysten läpäisemää. Rituaalin dynamiikat synnyttävät virtuaalisen tilan, jossa rituaaliin osallistujat laskeutuvat syvemmälle aktuaaliseen todellisuuteen. Virtuaalisessa tilassa arkinen kaoottisuus hidastuu, ja rituaaliin osallistujien on mahdollista tavoittaa todellisuuden prosessit perustavanlaatuisella olemassaolon tasolla ja vaikuttaa sieltä käsin todellisuuden rakentumiseen. Tämä on mahdollista virtuaalisuuden fantasmagorisen luonteen vuoksi. Fantasmagorisessa tilassa ovat läsnä kaikki mahdolliset potentiaalit, jotka eivät ole vielä tulleet todelliseksi aktuaalisella tasolla.

Tuossa rituaalisessa tilassa kannustettiin ammentamaan omasta sisäisyydestä uuden maailman potentiaaleja: iloa, rauhaa ja rakkautta, ja antamaan pois negatiivisuutta: vihaa, kateutta ja erityisesti pelkoa. Aineettomia sisäisiä potentiaaleja pyrittiin tekemään konkreettisemmiksi visualisoimalla, sekä eleiden ja sanojen muodossa.

Käytetyt tekniikat vaikuttivat voimakkaasti kehoon ja mieleen, ja niiden rinnalla käsiteltiin tapahtuman myyttistä viitekehystä. Niiden seurauksena useat osallistujista kokivat tavallisuudesta poikkeavia kokemuksia, jotka voidaan luokitella maagisiksi. Tällaisia kokemuksia väritti rajojen muuttuminen läpäiseviksi ihmisten välillä ja myös suhteessa ympäröivään luontoon ja esineisiin.

Todellisuuden muutos on tässä yhteydessä ennenkaikkea muutos osallistujien tietoisuudessa. Rituaalin tekniikat ja monelle tasolle punoutuvat dynamiikat saivat aikaan maagisen tietoisuuden syntymisen. Maaginen tietoisuus on affektiivista tietoisuutta, jossa oman itsen rajat hämärtyvät, ja tunteet empatiasta ja kaiken ykseydestä korostuvat. Maagisen tietoisuuden esiin nousseita esimerkkejä ovat esineiden kokeminen enemmän kuin objekteina: kohteeseen syntyy tunneyhteys, ja se koetaan suhteiden ja yhteenkuuluvuuden kiteytymänä. Usein esine koettiin jonkin tarinan tai myytin kiteytymäksi, jolloin esineessä koettiin olevan tuon myytin kuvaama voima. Muita maagisen tietoisuuden ilmentymiä olivat henkiparannus ja synkronisiteetin kokemus, joka on yksi omien rajojen häviämisen psykologisista ilmentymistä. Ulkoisen maailman tapahtumien koettiin heijastavan sisäisiä tuntemuksia, ajatuksia ja kokemuksia.

Näissä kaikissa maagisissa kokemuksissa taustalla vaikuttaa assosiatiivinen ja metaforinen ajattelu, joka nousee ensisijaiseksi rationaalis-loogisen ajattelun edelle. Jotkut osallistujista olivat sitoutuneet tähän maagiseen kokemukseen hyvin syvästi, ja ottaneet sen elämäänsä ohjaavaksi tekijäksi.

Maaginen kokemus punoutui tiiviisti myös myyttiseen kerrontaan, joka myös on rakenteeltaan assosiatiivista ja metaforista. Tarinat tapahtuman merkityksestä, muinaisten alkuperäiskansojen näkemyksistä, ja esineiden olemuksesta tukivat muuntuneen tietoisuudentilan syntymistä.

21.12.2012 rituaali kulminoitui Palenquen maya-temppeleiden läheisyydessä tapahtuneisiin valvojaisiin. Keskiössä oli pyhä tuli, joka sytytettiin tapahtuman alussa, ja jonka kanssa jaettiin kokemukset päivittäin. Osallistujat kokivat olevansa sitoutuneita tuohon tuleen, ja se edusti kosmista valoa pimeyden keskellä. Ratkaisevan yön aikana osallistujat kokivat myyttisten duaalisten elementtien, valon ja pimeyden, feminiinisen ja maskuliinisen, veden ja tulen perimmäisen ykseyden. Osallistujat kuvasivat kokemuksiaan erityisesti valoon ja pimeyteen liittyvillä vertauskuvilla, jotka kuvastavat tietoisuuden eli valon kasvua, ja pimeyden eli tiedostamattomuuden väistymistä. Keskenään hyvin erilaiset kokemukset kuvattiin kaikki tämän saman myyttisen kaavan termein: myös negatiivisemmat kokemukset tulkittiin valon kasvuna ja puhdistumisena.

Myytti, rituaali ja magia punoutuivat Cita milenarian kokemuksessa tiiviisti yhteen, mikä omalta osaltaan on tehnyt tutkimuksesta haastavan. Tietoisuuden kasvusta kertova taustamyytti pohjusti tapahtuman ja tarjosi selittävän viitekehyksen siellä esiintyneille epätyypillisille kokemuksille, ja vuorostaan rituaalin huipentuma inspiroi uusia myyttejä ja tarinoita. Kaiken kaikkiaan toiminta Cita milenariassa oli hyvin itsetietoista uuden todellisuuden luomista syvästi inhimillisten ja universaalien rituaalin, magian ja myytin dynamiikkojen avulla.

Merkitykset punoutuvat aistien kautta omaan kehoon ja olemuksen kaikille tasoille. Kokemus oli niin voimakas, että kirjoittaessani tätä tutkielmaa, tunnen välillä tapahtuman aikaisia makuja suussani. Osallistujista muutamilla on ollut vastaavia kokemuksia pitkänkin ajan jälkeen. Muutamia en ole tavoittanut, ja tietääkseni osa heistä on edelleen henkisellä matkallaan. Cita milenariaan osallistuminen avasi ikkunan uushenkiseen, neonatiiviin kokemusmaailmaan.

LÄHTEET

Abgrall, Jean-Marie 2015 [1999]. *Soul Snatchers : The Mechanics of Cults*. New York, NY: Algora Publishing.

Alan, Taylor 2012. Mexico's Drug War: 50,000 Dead in 6 Years. *The Atlantic*. 17.5.2012. [WWW-dokumentti]. Luettu 9.6.2015.

<<http://www.theatlantic.com/photo/2012/05/mexicos-drug-war-50000-dead-in-6-years/100299/>>

Archibold, Randal C. & Cave, Damien 2012. Numb to Carnage, Mexicans Find Diversions, and Life Goes On. *The New York Times*. 15.5.2012. [WWW-dokumentti]. 17.5.2015. <http://www.nytimes.com/2012/05/16/world/americas/mexicans-unflinching-in-face-of-drug-wars-carnage.html?_r=1>

Barajas, Rafael & Miguel, Pedro 2015. Yksi verilöyly liikaa. *Le Monde Diplomatique & Novaja Gazeta* 2015_(1): 17–18.

Bowie, Fiona 2013. Building Bridges, Dissolving Boundaries: Toward a Methodology for the Ethnographic Study of the Afterlife, Mediumship, and Spiritual Beings. *Journal of the American Academy of Religion* 81 (3): 698–733.

Cambray, Joseph 2009. *Synchronicity: Nature and Psyche in an Interconnected Universe*. College Station, TX: Texas A&M University Press.

Cassaniti, Julia L. & Luhrmann, Tanya M 2014. *The Cultural Kindling of Spiritual Experiences*. [WWW-dokumentti]. Luettu 7.5.2015. <<http://www.jstor.org/stable/10.1086/>>

Chryssides, George D. 2007. Defining the New Age. *Handbook of New Age* (eds.) Kemp, Daren & Lewis, James R. Boston & Leiden: Brill.

Comaroff John & Jean 2008 [1989]. The Colonization of Consciousness. *A Reader in the Anthropology of Religion* (Ed.) Michael Lambek. Oxford, UK: Blackwell Publishing.

De la Peña, Francisco 2001. Milenarismo, nativismo y neotradicionalismo en el México actual. *Ciencias Sociales y Religión / Ciências Sociais e Religião, Porto Alegre* 3 (3): 95–113.

De la Torre, Renée 2012. El nuevo mexicanismo: Nativismo y esoterismo. *Cuicuilco* 19 (55)

De la Torre, Renée 2014. Los newagers: El efecto colibrí. Artífices de menús especializados, tejedores de circuitos en la red, y polinizadores de culturas híbridas. *Religião & Sociedade* 34 (2) [WWW-dokumentti]. Luettu 22.10.2015. <http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S010085872014000200036&script=sci_arttext&tIng=en#B48>

Dobkin de Ríos, Marlene & Grob, Charles, S. 2005. Ayahuasca Use In Cross-Cultural Perspective. *Journal of Psychoactive Drugs* 37 (2): 119–121.

Dobkin de Rios, Marlene & Rumrill, Roger 2008. *A Hallucinogenic Tea, Laced with Controversy: Ayahuasca in the Amazon and the United States*. Westport, Connecticut, London: Praeger Publishers.

Dow, James 1986. *The Shaman's Touch. Otomí Indian Symbolic Healing*. Salt Lake City: University of Utah Press.

Eliade, Mircea 1991 [1952]. *Images and Symbols. Studies in Religious Symbolism*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Favret-Saadon, Jeanne 1980. *Deadly Words: Witchcraft in the Bocage*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gelfer, Joseph 2011. *2012: Decoding The Countercultural Apocalypse*. Sheffield & Oakville: Equinox.

Glucklich, Ariel 1997. *The End of Magic*. New York & Oxford: Oxford University Press.

Gothóni, René 2005. *Understanding the Other. Teoksessa How to Do Comparative Religion?: Three Ways, Many Goals* (ed.) Gothóni, René. Berlin: Walter de Gruyter.

Greenwood, Susan 2009. *The Anthropology of Magic*. Oxford: Berg.

Greenwood, Susan 2000. *Magic, Witchcraft and the Otherworld: An Anthropology*. Oxford & New York: Berg.

Greenwood, Susan 2005. *The Nature of Magic: An Anthropology of Consciousness*. Oxford & New York: Berg.

Grimes, Ronald L. 2013. *The Craft of Ritual Studies*. Oxford & New York: Oxford University Press.

Handelman, Don [in press]: Bruce Kapferer, Deleuzian Virtuality, and the Makings of a Ritual Masterstroke. *Annual Review of Religion and Society*, in press. luettu 15.11.2015??
http://www.academia.edu/5918329/Bruce_Kapferer_and_a_Ritual_Masterstroke

Harner, Michael, J. 1990. *Shamaanin tie*. Kansan sivistystyön liitto: Helsinki.

Heelas, Paul 1996. *The New Age Movement – The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*. Oxford: Blackwell Publishers.

Hexham, Irving & Poewe, Karla 1997. *New Religions as Global Cultures: Making the Human Sacred*. Boulder, CO: Westview Press.

Ivakhiv, Adrian 2008. *Power Trips*. Teoksessa *Handbook of New Age* (ed.) Lewis, James R. & Kemp, Daren. Amsterdam and Boston: Brill Academic

Kapferer, Bruce 1997. *The Feast of the Sorcerer: Practices of consciousness and Power*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

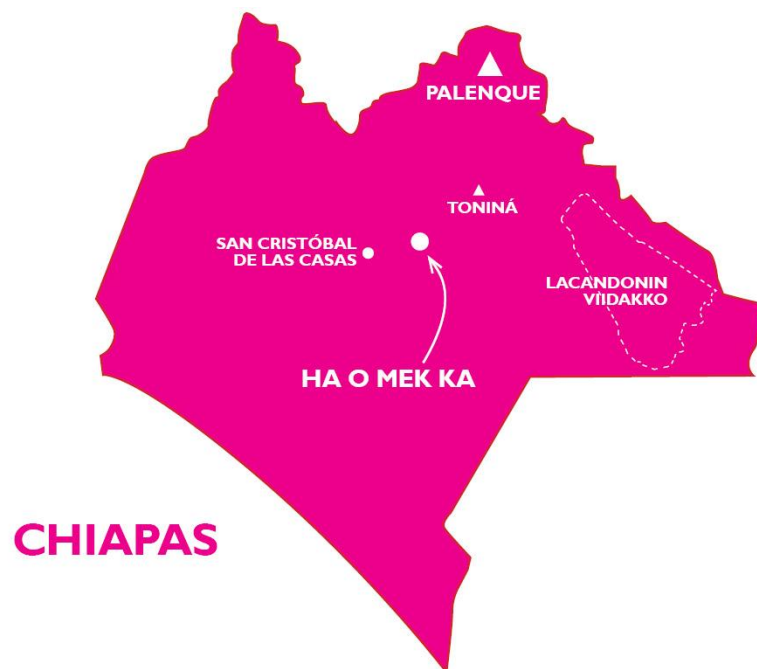
Kapferer, Bruce 2003. Introduction. *Outside All Reason: Magic, Sorcery and Epistemology in Anthropology*. Teoksessa *Beyond Rationalism: Rethinking Magic, Witchcraft and Sorcery* (ed.) Kapferer, Bruce. New York/Oxford: Berghahn Books.

- Kapferer, Bruce** 2004. *Ritual Dynamics and Virtual Practice. Beyond Representation and Meaning*. Teoksessa *Ritual In its Own Right. Exploring the Dynamics of Transformation* (eds.) Handelman, Don & Lindquist, Galina. New York/Oxford: Berghahn Books.
- Kapferer, Bruce** 2005. *Sorcery and the Beautiful: A Discourse on the Aesthetics of Ritual*. Teoksessa *Aesthetics in Performance. Formations of Symbolic Construction and Experience* (eds.) Angela Hobart & Bruce Kapferer. New York, Oxford: Berghahn Books.
- Laughlin, Charles D. & John McManus & Jon Shearer** 1993. *Transpersonal Anthropology*. Teoksessa *Paths Beyond Ego: The Transpersonal Vision* (eds.) Walsh, Roger & Vaughan, Frances. Los Angeles, CA: Jeremy P. Tarcher/Perigee.
- Lewis, James, R.** 1999. *Witchcraft Today: An Encyclopedia of Wiccan and Neopagan Traditions*. Santa Barbara, CA: ABC-CLIO.
- Luhmann, Tanya, M.** 2001. *Of Two Minds: The Growing Disorder in American Psychiatry*. New York: Alfred A. Knopf.
- Luhmann, Tanya** 2012. *Magic and the Mind. How inner sense cultivation changes what we experience*. [WWW-dokumentti]. Luettu 16.2.2015.
<<https://www.psychologytoday.com/blog/when-god-talks-back/201204/magic-and-the-mind/>>
- Manzella, Joseph** 2010. *Common Purse, Uncommon Future. The Long, Strange Trip of Communes and Other Intentional Communities*.
- Pohjanheimo, Outi.** Oma, oikea usko – toisten väärä taikausko. Maagisen ajattelun rikastuminen ja liioiteltu toiseuttaminen. *Uskonnotutkija-verkkolehti*. [WWW-dokumentti] <<http://uskonnotutkija.uskontotiede.fi>>
- Rapport, Nigel & Overing, Joanna** 2000. *Social and Cultural Anthropology: The Key Concepts*. London: Routledge.
- Rostas, Susana** 2002. Mexicanidad: The Resurgence of the Indian in Popular Mexican Nationalism. *The Cambridge Journal of Anthropology* 23 (1): 20–38.
- Stoller, Paul & Olkes, Cheryl** 1987. *In Sorcery's Shadow: A Memoir of Apprenticeship Among the Songhay of Niger*. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Stoller, Paul** 2009. *The Power of the Between: An Anthropological Odyssey*. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Sutcliffe, Steven** 1998. Between Apocalypse and Self-realisation: "Nature" as an Index of New Age Religiosity. *Nature Religion Today. Paganism in the Modern World* (eds. Pearson & Joanne & Roberts, Richard H. & Samuel, Geoffrey. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Sutcliffe, Steven & Bowman, Marion** 2000. Introduction. Teoksessa *Beyond New Age: Exploring Alternative Spirituality* (eds.) Sutcliffe, Steven & Bowman, Marion. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000.

- Sutcliffe, Steven** 2000. "Wandering Stars": Seekers and Gurus in the Modern World. *Teoksessa Beyond New Age: Exploring Alternative Spirituality* (eds.) Sutcliffe, Steven & Bowman, Marion. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000.
- Tambiah, Stanley, J.** 1990. *Magic, Science, Religion, and the Scope of Rationality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tambiah, Stanley, J.** 2008 [1973]. Form and Meaning of Magical Acts. *Teoksessa A reader in the anthropology of religion* (ed.) Michael Lambek. Oxford UK: Balckwell Publishing.
- Tedlock, Barbara** 2005. *The Woman in the Shaman's Body: Reclaiming the Feminine in Religion and Medicine*. New York: Bantam Books.
- Turner, Edith** 1992. *Experiencing Ritual: A New Interpretation of African Healing*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Turner, Edith** 2012. *Communitas: The Anthropology of Collective Joy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Turner, Victor** 2007 [1969]. *Rituaali*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Summa.
- Valle Galindo, José, L.** 2008. *La Cita milenaria: El Retorno de los Mayas*. Mexico, Guadalajara.
- Vasconcelos, José** 1997 [1925]. *The Cosmic Race: A Bilingual Edition*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.
- Winzeler, Robert, L.** 2012. *Anthropology and Religion: What We Know, Think, and Question*. Plymouth, UK: Altamira Press.

Kartta 1. Muinaisten maya-tempeleiden (teocallis) sijoittuminen

Kartta 2. Cita milenarian sijoittuminen

Kuva: Emmi Huhtaniemi

1. Marzo valmistautuu luvan pyytämiseen ennen Palenqueen saapumista Ventana del Universossa.

Kuva: Emmi Huhtaniemi

2. Keskusalttari Toninássa 12.12.2012.

Kuva: Emmi Huhtaniemi
3. Huehuetl

Kuva: Emmi Huhtaniemi
4. Huehuetl